

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Külvárosi véreimhez.

Külvárosi földműves gazdák!

Szeretett testvéreim!

Magyarutczai kétágu templomunk, apáinkról ránk maradt szent örökségünk meg van szentségtelenítve, meg van gyalázva. Megszentségtelenítették, akik ott voltak közületek a múlt vasárnapi szent napon, az Urnak 1906. esztendeje július 29-ének délelőttjén.

Ott voltam az Ur házában ezen a gyászos napon. Vajha ne lettem volna ott; vajha ne láttam volna azt, a mit láttam! Mert most is sajog a szívem, most is háborog a lelkem, arcom most is ég a szégyentől miattatok, én megtévelyedett népem, megtévelyedéseitekben is szeretett testvéreim.

Büszkeségünk, ékességünk, féltett kincsünk volt nekünk eddig ez a templom, a melyben oldott sarukkal állottunk meg mindannyiszor, mert nagyapáink, apáink verejtékes homlokokkal, de szent lelkesedéssel, áldozatkészséggel hordták össze hozzá a köveket, hogy égbenyuló tornyai messze évszázadokra hirdessék a külvárosi kálvinista magyar, Bocskay hajduinak vágyakozását Istenéhez, ragaszkodását, buzgó szerelmét hitéhez, vallásához, egyházához, hogy legyen a mi apáinknak és maradékaiknak egy szent helye, ahol hálaadással áldozzanak az ő megtartó, megsegítő és megáldó Istenüknek, aki esőt, harmatot, napfényt és termő időt bocsát a verejtékes munkával felhasogatott barázdákra, aki áldással tölti meg pinczéjüket, gabonásukat, csüreiket; hogy legyen egy hely, ahol fárasztó, nehéz munkáik, törődéseik között nyugodalmat, békét, boldogságot találjanak gondok és aggodalmak között hanykódó lelküknek.

Külvárosi gazdák, szeretett testvéreim, a kik ott voltatok a múlt vasárnap, ti ezt a szent helyet, apáinkról ránk maradt szent örökséget megszenteltettedek, mert nem ájtatoskodni, Isten dicsőségét hirdetni jöttetek oda, hanem hogy háboruságnak színhelyévé tegyé-

tek. Nem hallottátok-e szivetekben zajongásaitok között a hatalmas Isten szavát: „*Vajjon latroknak barlangjává lett-e ez a ház ti előttetek, a mely az én nevemről nevezetetik?*“ Ti gyalázzattal illettetek a ti Teremtőtöket, Isteneteket, mert kijöttetek az ő színe elől, mielőtt az ő igéjét hallgattátok volna. Megrontottátok az Urnak napját, megbotránkoztatottok másokat, a kik ájtatoskodni, Isten igéjén épülni jöttek oda. Tudjátok-e, mit mond az Irás? „*Jaj a botránkozónak, de százszor inkább jaj a botránkoztatónak!*“

Bizony nem ismertem ott reátok, külvárosi gazdák, szeretett testvéreim, mert nem ilyenek ismertelek azelőtt.

Bizony megháborodott az én lelkem és háborog azóta szüntelen és szólok nagy keserűségemben az én szívemben: „*Elvész az én népem, mivelhogy tudomány nélkül való. Balgatag nemzetség, a kiknek szemök vagyon és nem látnak, fülök vagyon és nem hallanak. Ti azokat követitek és azoknak tanácsán jártok, a kik az ítéletet keserűségre változtatják és az igazságot a földön hagyják heverni. Ti hisztek a hazug beszédeknek, hisztek azoknak, a kik hazugsággal gyógyítják a ti romlásaitokat, mondván: békesség, békesség, de ugyan nem lön békesség. Hamis mértékhez szoktattátok szeméiteket: megszüriték a szunyogot és elnyelitek a tevét.*“

És mégis, az én nagy busulásomban, keserűségemben sem tudlak elítélni titeket. Nem, mert ismerlek, hiszen a ti véretekből való vér vagyok, közöttetek születtem, közöttetek nőtem fel és bár a Gondviselés a lelki élet mezején szántni, vetni, munkálni hívott el, közöttetek érzem magamat most igazán otthon. Ismerlek titeket, tudom, hogy csak a kezetek kerges, de a szivetek puha, termékeny, fogékony, mint a jó termő talaj minden igazán jó iránt, tudom, hogy ti szeretitek a ti református vallásotokat, hű fiai vagytok egyházatoknak, de lelketlen, gonosz emberek megtévesztettek, félrevezettek, kihasználva a ti egyenes, becsületes lelketek hajlandóságát. És tudom azt is és hiszem, hogy ti nem vagytok megátalko-

dottak, hanem szívesen veszitek a jó akaratu, tiszta szívből származó beszédet, követitek a jó tanácsot. És ha megnyílnak szemeitek, ha megismeritek az igazságot, a ti becsületes jó lelketek nem is tántorodik el attól soha.

Külvárosi gazdák, testvéreim! Azt akarom, hogy lássátok tisztán, elferdítés nélkül az igazságot: ítéljétek azután a ti józan eszetek szerint.

Hallgassátok meg szavaimat: Isten előtt állok, a kinek szolgálja vagyok, hogy az itt elmondandók elmondásában nem vezet sem harag, sem gyűlölség, sem haszonlesés, vagy hogy embereknek akarnék ezzel tetszeni. És azt se gondoljátok, mintha én azért vállalkoztam volna ezeknek elmondására, hogy megnyerjem ezzel a ti hajlandóságotokat, mintha én vágyakoznám a kétágu templom katédrájára: mert az isteni jóságos gondviselés elfedezve az én gyarlóságaimat az ő végtelen irgalmából olyan szép munkakört jelölt ki számomra, hogy az én szívem hozzá forrott egészen és sehol nem érezném magam boldogabbnak. A mi engem a következők elmondására vezet, az egyedül és csupán csak a szeretet, mert szeretlek titeket és szeretem, mindennél jobban szeretem az én annyi vérkeresztségen átment magyar kálvinista anyaszentegyházamat és egyformán óhajtom a ti és anyaszentegyházam javát, boldogságát. Hallgassátok meg tehát igaz szeretetből származó beszédemet. Nem megyek vele a napilapokhoz, mert úgy láttam, hogy ezek, fájdalom, ebben az ügyben nem az igazságot, nem egyházunk érdekét, hanem más különböző érdekeket szolgálnak.

Külvárosi gazdák, szeretett testvéreim! Ti fel vagytok háborodva, mert azt hiszitek — elhitették veletek — hogy igazságtalanság, jogtalanság történt a ti lelkipásztorotokkal, a kit megfosztottak állásától és igazságtalanság, jogtalanság esett rajtatok, a kiktől elvették papokat, a kit szerettetek. Ebben van a ti tévedésetek. Sem rajtatok, sem az igazságon semmi sérelem nem esett. Ismerem az ügyet, már a mennyire gyarló embernek ismernie adatott, kötelességemnek tartottam megismernedni vele és az ügy teljes ismeretével szólhatok hozzá.

Külvárosi gazdák, szeretett testvéreim! Ti szerettétek elmozdított lelkipásztorotokat és úgy látom, szeretitek most is. Nos hát én is szerettem őt és igaz szeretettel közeledtem hozzá különösen azért, mert azt láttam, hogy szeret titeket, az én testvéreimet, szíven hordozza sorsotokat, szeretettel munkál testi és lelki jólléteteken, előmeneteleteken, igaz szível osztozik örömeiben és bánatokban, úgy láttam, igaz szolgálja ama jó pásztorok, az Idvezítőnek, a ki az ő életét is kész volt odaadni az ő juhaiért; úgy láttam, hogy az a lélek lakozik benne, a mely lakozott a mi urunk Jézus Krisztusban, a ki igaz barátja volt a népnek, a ki szeretettel kereste fel a megfáradottakat, megterhelteket, a bűn bete-

geit, az Isten után vágyakozókat. Nagyra becsültem és lelkesedtem érte, mert a kegyelemnek Istene felruházta az ékesenszólásnak akkora mértékével, hogy mintegy foglyul vihető a lelkeket az isteni igazságoknak. Szerettem őt és nagyra becsültem, mert úgy láttam bátor, lelkes szószólója a honfiui nemes törekvéseknek és a neki adott gazdag talentumokkal méltó arra, hogy édes hazánk jólétére, felvirágoztatására irányuló küzdelmekben a zászlóvivők között foglaljon helyett.

Ám a bölcs Istennek, a kinek utai nem a mi utaink, a kinek gondolatai nem a mi gondolataink, az örökké bölcs Istennek tetszett minket keserű csalódásra ébreszteni. Keserűen csalódtunk, testvéreim, és méltán fájhat szívünk a csalódás miatt. Mély megdöbbenéssel tapasztaltuk az Irás szavainak igazságát: „*Vágyon oly út, a mely láttatik igaznak lenni az emberek előtt, a melynek vége azonban a halálra menő útnak vége.*“ A kegyelem Istenének tetszett a mi lelkipásztorunkat próbára tenni és ő e próbát nem állotta ki. Megtántorodott, elhanyagolt, sulyosan vétkezett az Isten ellen és ti ellenetek. Nem tudott ellenállani a testi bűnös kívánságoknak, a Sátán hálójába került, rabul esett, az anyagiak tulságos szeretetének rabjává s ez a tulságos szeretete az anyagiaknak művelte azt, hogy a mikor romba dőlt családi élete, nem tudott, nem akart a romok felett újat építeni, hanem tilalmas utakon keresett vágyainak kielégítést. Testvéreim, barátaim! Tudjátok, tanultátok, hogy a mi evangelium szerint reformált anyaszentegyházunkban a Biblia a mi hit- és erkölcsi életünknek szabályozója. Hiszem, hogy ez a szent könyv megvan mindnyájatok házában és olvassa szorgalmasan mindenki, aki jó reformátusnak vallja magát. Nős hát, vegyétek elé a Bibliátokat, nyissatok a szent Pál Timotheushoz írott első levele harmadik részére és olvassátok el, milyennek kell lenni a lelkipásztornak, mert itt a püspök alatt a lelkipásztor értendő, minthogy akkor úgy nevezték mind a lelkipásztorokat. A ti elmozdított lelkipásztorok sulyosan vétett a Szentírás parancsai ellen. Azért anyaszentegyházunk őrállóinak, a kiket kiváló képességeik, buzgó vallásosságuk és anyaszentegyházunk ügyeinek munkálásában kifejtett szolgálataik emeltek állásukba, a kiknek kötelessége örködni az igaz hit és a jó erkölcsök felett és a kik, jól jegyeztétek meg, *felelősek kötelességeik hű teljesítéséért Istennek és az anyaszentegyház egyetemének*, a melynek ti csak kicsiny része vagytok, az őrállóknak el kellett itélniök, bármennyire fájdalmasan is esett nekik, bármennyire fájdalmat okoztak nektek is, a megsértett igazságért, a jó rend, példaadás érdekében és a „kivülvalókért“ is, hogy nehogy egyházunk bűnpártolással vádoltattassék.

Ne mondja pedig senki közületek, hogy

mások is voltak, a kik hasonló bűnben találhattak és még sem esett bántódásuk. Azok gonosz idők is voltak és Isten óvja a mi anyaszentegyházunkat, hogy azok az idők visszajöjjenek. Azt se mondja senki, hogy ma is vannak hasonló bűnnel terhelték: ha vannak, emeljete panaszt ellenük és ők sem kerülnek el méltó büntetésüket.

Az anyaszentegyház őrállói kegyelmesekek voltak a ti elmozdított lelkipásztorotok iránt. Meghagyták neki az isteni szolgálát tisztét, meghagyták palástját, hogy alkalmat adjanak neki máshol, ott, ahol az ő eltévedésének, bűneinek nincsenek közvetlen tanúi, magába szállani, szánni-bánni botlásait és új irányát kezdeni életének. Azonban a ti elmozdított lelkipásztorotok nem nyugodott belé az ítéletbe. Nem követi az Írás intését: „az Ur szolgálójának pedig nem kell háborogni, hanem engedelmesnek kell lenni.“ Ellenkezőleg békétlenségnek, háboruságnak magvát hinti szét közöttetek, gonosz vádakkal illeti bírját, az anyaszentegyház vezetőit és a szakadásnak egyengeti az útját közöttetek. És ebben az eszeveszett munkában készséggel nyujtanak neki segédkezet egyházunk ellenségei, a kik minden oldalról leselkednek reánk, a kik örömmel látják egyházunk romlását, mert hasznot remélnek belőle, különösen azok, a kik idegenből hozott tanoknak nemzetrontó magvait hintik el a föld népe között, akik előtt nem szent sem Isten, sem vallás, sem haza, sem család.

Külvárosi gazdák, testvéreim! A nagy Isten nevére kérlek, a kihez imádkozni szoktatok, nyissátok fel szeméiteket és nézzetek körül. Nézzetek körül és lássátok meg az igazságot, lássátok meg az örvényt, a mely felé gonosz kezek vezetnek titeket. Ti megtehetitek, hogy ismét felkelvén, ott hagyjátok az Isten házát az ő igéjének meghallgatása nélkül, de bizony mondom, a ti lelketek fogja kárát vallani. Ti megtántorodhattok, elhagyhatjátok apáitok hitét, szent vallását, de tudjátok meg, hogy a mi egyházunk nem embereken épült fel, hanem a Krisztus evangéliumán, olyan erős fundamentomon, a melyen a poklok kapui sem vehetnek diadalmat. Tudjátok meg, hogy odahagyhatjátok a ti kétágu templomotokat, üresen hagyhatjátok padsorait, de az Isten a kövekből is támaszthat magának fiakat; azok a padsorok, a miket ti üresen hagytok, megtelnek újra, megtelnek olyanokkal, a kik jobban szeretik az igazságot, mint az embereket. Közel négyszáz éves fennállása óta nem egy vihart állott ki a mi egyházunk, ennél nagyobb viharokat, de az isteni kegyelem és apáitok rendületlen hithűsége megtartotta és megmarad nálatok nélkül is az időknek végéig.

De én nem hiszem, hogy megtörténhessék, a mi a mult vasárnap megtörtént. És nem hiszem, hogy egy is megtántorodjék közületek. Hiszem, hogy az Ur megnyitja a ti sze-

meiteket és látni fogtok; megnyitja a ti sziveiteket és hallani fogjátok az ő intését: „Térjete meg én hozzám teljes szívvel, szakgassátok meg sziveiteket és vessétek az igazságot magatoknak. Jobbitsátok meg a ti utaitokat és cselekedeteiteket és igaz ítéletet tegyetekek. Térjete meg és én meggyógyítom a ti engedetlenségeiteket és szívem szerint való Pásztort adok nektek.“

Külvárosi gazdák, szeretett testvéreim! Szeretném, ha az angyaloknak nyelvén tudnék szólani hozzátok, mondván: hallgassátok meg az Ur hívását! Adjátok hálát Istennek, hogy az ő lelke örködik a ti lelketek üdvössége felett és nem engedi, hogy veszendőbe menjen egy is tiközületek. Ne legyen tiközöttetek, a ti sziveitekben háboruság, hanem legyen békesség, Istennek békessége.

Testvéreim! A mikor a legközelebbi vasárnap megkondul ti kétágu templomotoknak öreg harangja, dobbanjon meg a ti sziveitek is és a mint szoktatok, szép renddel, ünnepi szent érzelmekkel gyűljete egybe az Ur házában, álljátok meg az ő szent színe előtt, töredelmes szívvel és alázatos lélekkel mondván: „Uram, vétkeztünk a te szent házad ellen, téríts meg azért minket tehozzád. Adj békességet sziveinkbe, cselekedd, hogy egyetértés, békesség csókolgassák egymást falaink között!“ Hadd hangozzék sziveitek mélyéből ismét ajkaitokon a régi édes, enyhületadó ének:

Im! bejöttünk nagy örömmel

Felséges Isten!

A te szentidnek gyülekezetébe, a te templomodba,

Felséges Atya Isten!

Kegyelem nektek és békesség az Istentől a mi Atyánktól és az úr Jézus Krisztustól.

Kolozsvárt, 1906. július hó.

Szerető testvéretek

Tárkányi György,

ref. lelkész, kollegiumi vallástanár,
a kolozsvári egyház tanácsának tagja.

Az egyházi adó leszállításáról.

Valamely munka előállításánál nemcsak az jön tekintetbe, hogy mit végzett valaki, hanem az is, hogy miképen végezte. „Quod“ és „quomodo“ együtt szoktak járni. Más a terv és más a kivitel. Egyik lehet eszménykép; a másik az elérhető valóság. Az utóbbi mindig értékesebb, mint az első. Szavajai Eugén soha nem vívta volna ki a török fölött az örökké emlékezetes „Zentai győzelmet“, ha a Bécsben székelő haditanács útasításait követi vala. Galilei soha nem fedezte volna fel a föld forgását, ha a biblia-olvasók bibliai magyarázatához szabja vala magát. Mindenik járt a maga lábán. Mindeniket megakarták büntetni merész tettéért: de a bírák belátva saját hibájukat, megszügyenülve vonultak vissza. S így „győzött az igazság!“

Igy kell lenni ennek nálunk a progresszív vagy fokozatos egyházi adórendszer behozatalával is. Jó volt azt kimondani irányelvül a zsinati törvényben. Kétféle adónem lesz ezután: személyi adó, mely két koronánál kevesebb nem lehet s melyet fizetni köteles az egyszerű napszámos is. E személyi adó még

nőni fog a vagyonnal bíró emberekre nézve, kik ezen felül még vagyoni adót is kötelesek fizetni és pedig állami adójuk 25 %-át. Ámde próbálnák ezt megbetűszerint keresztül vinni például az én egyházközségemben és az eredmény az lenne, hogy a mostani egyházi adónak (kepe és oszporának) több mint kétszerese folyna bé (300 korona helyett 600 korona a papi hivatal részére). Egy másik következménye pedig az lenne; hogy hiveinknek több mint fele vallást változtatna; átmenne a helybeli unitárius testvéregyházhoz, azt mondva, hogy ott olcsóbb az élet, mert ott kepeváltás van.

Ezenkívül még hitbeli megrövidülést úgy sem szenved semmit: mert a két egyház szertartása és hitvallása között alig van észrevehető különbség. Anyagi korban élünk, hol a vallást, sőt a hazafiságot is igen sok helyen a pénzegység szerint méri a nép.

A számok legvilágosabban bizonyítanak. Az én egyházamban (és Háromszék megyének legtöbb egyháza ilyen) van 20 egész kepefizető évi 10 korona egyházi adóval, 32 félkepes ennek felével, van 40 oszporás, ki évi 40 fillérrel adózik a pap részére és 30 féloszporás, ki csak 20 fillért kellene adjon, de egy jó nagy része ezt is rendesen elfeledi megadni. Már most próbálja meg valaki ezen utóbbiakat évi 2 koronával róni meg, elképzelheti az eredményt; s viszont annak, kinek 10 kalongya buzája és 20 kalongya zabja terem, menjen ki a pap lóháton az itteni szokás szerint a presbiterekkel és szedje be a maga javára a tizedet, vagyis mindkét tervényből válasszon ki magának két-két kalongyát (25 kévést) ez nemcsak uzsora és agyonnyomorítás, hanem e mellett izetlen is, szivtelenség is, hol a pap nem is mint végrehajtató, hanem mint maga a „végrehajtó“ szerepel. Régi idők megcsontosodott rendszere, mit a korszellem túlszárnyalt; és kimondta már régen: „el kell törölni!“ Delendam esse! Itt egyiket lennebb kell szállítani, ezt mondja a törvény s ezt szívesen is veszik az érdekelt felek; a másikat fennebb kell emelni, mert ellenesetben nincs államsegély. Ugyde ez teljes lehetetlen, mert fellázadnak és avertálnak a hivek. Tehát itt nincs mit tenni, mint mindent a régiben hagyni és a kiutalt milliókból egy fillérig sem részesedni, a lehetetlen körülmények miatt.

Quid nunc! Mit tegyünk most. Van-e út, mód jót tenni itt most, a mire elhiva is vagyunk. Van, ha kivételt teszünk a törvény alól; van, ha a szellem vezet és nem a betű, a mely rendesen megöl. Ne az életet alkalmazzuk az emberek által írott törvényhez, hanem megfordítva: a törvény alkalmazkodjék az élet szükségleteihez.

Ime egy újabb terv és egy újabb számítás. Tessek ezt megfigyelni és ha jó, életbe is léptetni.

A miniszteri terv szerint a két prot. egyháznak 1907. év január és július havában ki fog utaltatni egy millió korona, 1908-ban jön a második, 1909-ben a harmadik millió is, ezentúl tehát évi három millió adatik, mind egyházi adókönnyebbités céljából.

Ebből az első évben a lutheránus egyház kap a számarány szerint $\frac{1}{3}$ -ot, vagyis 333 ezer koronát, a többi az öt ref. egyházkerület kapja, melyből az erdélyinek a részesedése 133,400 kor. Egyenlő mértékkel mérve itt is, mint a nyugdíjilletékeknél, úgy a nagy, mint a kicsiny egyházaknál, mondjuk, hogy a 600 anyaegyháznál 100-nál kepeváltság van, mely semmi segélyre nem szorul. Az ötszáz anyaegyház mindenike kapjon az első évben kétszáz, a második évben négyszáz, a harmadik évben hatszáz korona állami segélyt, adóteher könnyítés céljából; ily módon három év alatt a teljes kepeváltást minden egyházban keresztül lehet vinni, mert a legnagyobb kepeérték az egyes egyházaknál 120 K-tól 800 K-ig terjed. A módosabb egyházaknak van némi saját kepe alapjuk is, melyek közreműködhetnek.

Ilyen számítás mellett fenmarad még az első évben 33 ezer, a másodikban 66 ezer, a 3-ik évben 99 ezer korona, mely fordítható lesz hitoktatási dijakra, adminisztráció költségekre, domestikai illetékekre, stóla veszteségek pótlására stb.

Három év alatt teljes kepeváltás minden vonalon! Vajon nem volna-e ez ama „jobb kor, mely után buzgó imádság epedezett“ úgy a hivekre, mint az egyházi tisztviselőkre nézve?! És ha meggondoljuk, hogy ily módon sok szegény egyháznál, az összekuporgatott kepeváltó alap is visszamarad az egyház közszükségeire, nem volna-e ez „az ígért földje“ sok küzködve élő egyházra nézve is?!

Még csak annyit, hogy az említett összegek mindig közvetlenül az egyházaknak utaltatának ki elszámolás kötelezettsége mellett. Vitás esetekben pedig az egyházmegeyi tanács dönt.

E sorok írója úgy tudja, hogy az udvarhelyi és küküllői egyházmegeyét kivéve, minden lelkipásztor és ref. tanító óhajta óhajta — érthető okokból — a kepeváltást; de némely egyháznak külségély nélkül csak évtizedek múlva vagy pedig soha nincs kilátása reá.

Mindezeket egybevéve jelszavunk legyen e naptól kezdve: *adóteher könnyítése kepeváltással egybekötve, egyforma mértékkel mérve!*

(Kökös.)

Tamó Gyula.

Kollegiumaink ez évi Értesítői.

II. A sepsiszentgyörgyi.

Kimerítő bőséggel foglalja össze a 176 oldalnyi és képekkel is érdekessé tett füzet az intézet egész évi életének, ünnepi mozgalmainak és hétköznapi életének adatait. Kiemelkedő tárgya az intézet nagynevű alapítójának, gr. Mikó Imrének ünneplése születésének 100. évfordulója alkalmából.

I. A zabolai ünnepély szept. 4-én folyt le a nagy ember szülőházának (Mikes Armin gróf kastélyának) emléktáblával való jelölésére. Bodor János lelkész emlékbeszéde egyházas színezettel szépen méltatja a halhatatlant, aki „szolgált sokaknak“, akinek „legszebb jellemvonása volt a kitartás, a türelem“ s „erőforrása a munka és a hit volt mindig.“ Mintha a szónokkal összebeszélte volna az ódaköltő: tömör visszhangba foglalja a Bodor beszédeben hangzott tények és eszmék velejét Szabó Jenő, a mindig lendületesen éneklő székely költő-pap. A kollégium előjáróin és ifjuságán kívül kik voltak még jelen, minő részt vettek az ünneplésben, hogy fogadták, vendégelték meg őket, üdvözlések, köszöntők, mind apróra krónikába vannak téve; az emléktáblára gyűlt 1177 korona összegű adományok érdekesen beszélő jegyzékével együtt.

II. Az intézet kebli Mikó-ünnepélye október 18-ikán „mintegy családi körben“ folyt le, Molnár Lőrincz tanár hangulatszülte emlékbeszéde lévén a program főpontja. Egy VIII. o. tanuló a Szabó Jenő szép ódáját szavalta.

III. Időrendben előbb, szept. 6-án mondotta el évmegnyitó beszédét Péter Mózes igazgató-tanár. Ez is Mikó-emlékbeszéd, részben Mikóról és Mikótól vett értékes idézetek, szemelvények egybeállításával. A beszéd bevezető része a református gimnáziumoknak a Konventi tantervben kitűzött céljával foglalkozik: a „protestáns keresztyén alapon magyar nemzeti szellemű, magasabb általános műveltség eszméjével“, melynek „örök időnkig példányképi ideálja“ — a nagy alapító Mikó.

IV. Tartalmas Ünnepi beszédet olvasott fel máj. 20-án, a bécsi békekötés háromszázados évfordulóján Csutak Vilmos tanár. Jól szerkesztett beszéd, de inkább a vendégközönséget, mint a tanulóifjuságot te-

kinti hallgatóságának s befejező része kissé fárasztónak tetszik.

V. Elüljáróság. Tanárok s évi munkájuk felosztása. A tárgyfelosztás nagy ügyszeretetről tanuskodik, s főleg a II., V. és VII. osztályokban, s talán egészben is összes kollégiumaink ez évi tárgyfelosztásainál czélszerűbb és sikerültebb.

VI. A tanítás anyagának kimutatása az állami tanterv követeléseinek megfelelő. A magyar írásbeli feladatok itt is, mint Székelyudvarhelyt, felettébb eleméleti irányuak a VI. (költészettani) osztályban.

VII. Az évfáradó vizsgálatok, az intézetek helyi viszonyait szabadelvüen méltányló új vizsgálati szabályzatunk szemelött tartásával, Sepsiszentgyörgyön akkép rendeztetek, hogy az osztályozás czéljából való kikérdezéseket bizottságok közreműködésével, az általános ismétlések lezkeórán tartották meg; nyilvánosság előtt pedig mindenik (I—VII.) osztálylyal bemutató vizsgálatokat tartottak. Volt-e érdeklődő és méltányló közönségük is? Föltételezzük, hogy az az élénk köicsönhatás, mely a Mikó-kollégium s a helyi társadalom közt kifejlődött: a vizsgálatok alkalmából sem tagadta el magát.

VIII. A tanulók névsorát és érdemjegyeit áttekintvén: örömmel látjuk, hogy nincsenek agyontanított osztályok; az eredmény kellően arányos; mindenik osztálynak meg vannak a magok jelesei, nem hiányzik tehát a szeretetteljes biztatás vezérelt s az igyekezetnek nevelő értékű méltánylása. Csak kötelességét szerető tanárnak vannak állandóan jó osztályai s ez a tétel mindenképen forgatva is igaz.

IX. Ifjusági egyesület kettő volt. Egyik a Kőrösi Csoma-önképzőkör; működése főleg irodalmi; lírai és epikai költemény-pályázatai, mint a múlt évben, úgy az idén sem sikerültek (le is lehetne ebből okosan vonni a tanulságot); az irodalmi és történelmi tanulmány-pályázatok eredménye kedvező. A 36 taggal működött Gyorsírókör igen élénk önképzést folytatott.

X. Iskolai ünnepélyek — a már említett Mikó-ünnepélyeken s a Bocskay-ünnepen kívül — voltak: okt. 6-án, okt. 31-én, márcz. 15-én; ezekhez járul a febr. 4-én tartott ifjusági estély, hangversennyel, s az önképzőkör évfáradója június 4-én. Programja általában mindeniknek komoly és tartalmas volt. Az „ünnepok elharapozásának“ kérdése, mellyel egyik egyházkerületünk már sükségesnek látta foglalkozni is, hadd ne kerüljön itt vitatásra.

XI. Az intézeti tornaversenyről, az elért versenyeredmények méretek kimutatásával számolnak be az országos tornaversenyek selyem zászlóját őrző intézet részéről.

XII. Jutalmat az összes osztályokban együttvéve 111 tanuló nyert, némelyik kettőt—hatot is; ösztöndíjat összesen 12 tanuló élvezett.

XIII. Molnár Lőrincz vallastanár évnnyitó és évfáradó imái s az igazgató évfáradó beszéde, 10 oldalon. Ez utóbbiban a fennebbiek során nem érintett figyelemreméltó adalék az intézet állapotrajzához, 1—20. pontban felsorolva, a befolyt alapítványok és adományok bejelentése. A nem hosszú multu intézet volt növendékeinek méltó hálája is kezd már megnyilvánulni ez adományok sorozatában.

Más adat: a pünkösti szünetet kanyaró járvány miatt 8 nappal meg kellett hosszabbítani. (Ezt nézvén, az évnek már jun. 24-én megtörtént teljes befejezése, némi észrevétel alá eshetnék.)

XIV. Érettségivizsgálaton 6 ifju jeles, 5 jó, 12 kellő eredményt mutatott fel és egy sem bukott. Papi pályára készült 6.

XV. Könyvtáros és szertárok gyarapodása kellő arányu.

XVI. Statisztikai adatok. Vizsgálatot állott 296 tanuló; 199 református, 97 más vallásu; 149 termelő

pályán élő, 147 értelmiségi foglalkozásu, illetőleg fogyasztó szülők gyermeke; 257 helybeli és háromszéki, 39 távolabbi illetőségű.

A tanulmányi eredmény statisztikailag jóval kedvezőtlenebb, mint a mult évben, sőt mint a közelebbi négy év akármelyikében volt. 15%-ról egyszerre 20%-on fölül ugrott az elégtelen bizonyítványu tanulók száma. Mi az oka? A tanárkar ép oly buzgón végezte, az adatok szerint, a dolgát, mint szokta. Azt hisszük, szigorubban sem igyekezett osztályozni, mint szokott. Miben volt hát különbség? Abban, hogy *kísérletképen* behozták a délelöttes lezkerendszer, a köteles tárgyak tanításának kizárólag délelöttre szoritását. (Ez a rendszer több év óta folyt, engedély nélkül, Szászvároson és Marosvásárhelyen is, s az előmeneteli statisztika állandóan ennél a két kollégiumunknál mutatkozott legrosszabbnak.) A kísérleteket a statisztika érzékeny mérlege nem sikerültekn mutatja.

XVII. A jövő évet szept. 6-án nyitják meg. A konviktsusi egész díj 168 K lett. Villásreggelit nem fognak adni.

XVIII. Függelékül a sepsiszentgyörgyi metereologiai megfigyelő állomás 1904. és 1905. évi följegyzéseit állítja egybe László Ferencz tanár. A közlések rendszeres folytatása, idők multán, hasznavehető adatárt fog képezni. (Csak ha valahol, az ilyenben kell gondosan kiküszöbölni (az önmagukat nem ellenőrző) sajtóhibákat.)

Ennek az ifju főgimnáziumunknak a tanárkara is duzzadó ifjui erővel végzi kötelességeit; ha talán egyben-másban mintegy lázasnak is mondható is az igyekezete, de mivel az egész testület a maga szorosán vett hivatása terein keresi babérait: az intézet fejlődése még akkor is nyer a buzgóságuk által, a mikor ők magok, tapasztalataik növekvő garmadájában, egy-egy csalódással, kiábrándulással gazdagodnak.

Vigil.

ISKOLA.

Figyelmeztetés az 1906—7. iskolai évre.

I. Főgimnázium.

Év kezdete, tanulók felvétele. Az 1906—7. iskolai év ünnepélyes megnyitása szept. 5-én délután 3 órakor lesz.

A helybeli tanulók szept. 2-án, a vidékiek szept. 3—5. napjain iratnak be s rendeztetnek el; a tanítás kezdete szept. 6-án.

A felvétel czéljából az osztályukat sikerrel végzett, felsőbb osztályba lépő tanulók, Értesítőjüket otthon bemutatván és aláíratván, annak „Jelentés“ és „Kérelem“ rovatát kitöltik s augusztus 1-ére az Igazgatósághoz beküldik. A „Kérelem“ rovatba beirandó díjmentesség, tápintézet ellátás és benlakás iránti kérés.*

Hasonló módon s szintén aug. 1-éig folyamodnak fölvetélért az osztályismétlésre utasított visszajövendő tanulók is.

Az egy elégtelennel javító vizsgálatra utasított tanulók Értesítőjüket július hó 10-ig küldjék be; kérelmükben jegyezzék meg, hogy azon esetben, ha a javítás sikerül vagy nem sikerül, kérik-e felvételüket az intézetbe és a benlakásra, jövő évre.

Ugyanezt teszik a két elégtelennel javító vizsgálatra bocsátást kérő tanulók is, azzal a különbséggel, hogy Értesítőjükkel egyszerre a méltóságos Igazgatótanácshoz Kolozsvárra czimzett fölszerelt kérelmet is kell beküldeniök a gimn. igazgatósághoz; kérelmükben kimutatják, hogy tanulásbeli hátramaradásuk saját hibájukon kívül történt.

A javítóvizsgálatok — díjtalanul — szept. 1-én d. e. tartatnak.

A gimnázium I. osztályába lépő s felsőbb osztályokba más intézetekből jövő tanulók magyar nyelven írt vagy

* A kérvények ellátásáról a tanulók értesítettnek, ha kérelmükhöz megfelelő levélbélyeget mellékelnek.

közjegyzőileg hitelesített magyar fordításu keresztelő levelet, újraoltási bizonyítványt és az 1905—6. évről szóló magyar nyelven kiállított iskolai bizonyítványt tartoznak hozni s ha szükségesnek látszik, felvételi vizsgálatot kell kiállaniok, melyért 20 kor. vizsgálati díj fizetendő. Az I. osztályba kilencz éves kort be nem töltött tanulók semmi esetre sem, tizenkét évet meghaladottak pedig rendszerint nem vehetők fel.

Az ujon jövő tanulóknak is érdekükben áll aug. 1-ig jelentkezniök; ha azonban hely marad számukra, szept. 2—4. napjain, előleges jelentkezés nélkül is fölvételnek. A jelentkezettek közül első sorban az ev. ref. valláson lévők vétetnek föl.

Iskolai díjak fizetésének szabályzata egész évre.

Benlakók: a) helydíj fizetők, nagy ágyért tandíjjal 80 kor., tandíj nélkül 48 kor., kis ágyért tandíjjal 64 kor., tandíj nélkül 32 kor.; b) pap- vagy tanítófiúk nagy v. kis ágyért tandíjjal 64 kor., tandíj nélkül 32 kor.; c) kedvezményesek 16 kor.

Künlakók: a) tandíjfizetők 56 kor., b) tandíjmentesek 16 kor.

Az iskolai díjak két egyenlő részletben, szeptember és febr. 1-én fizetendők.

A fenn kimutatott díjakon kívül a VII—VIII. g. oszt. tanulók még 4 kor. ifj. olvasóköri díjat és ujon jövő tanulók 4 kor. egyszersmindenkorra szóló beiratási díjat is fizetnek az első félévi díjak leróvása alkalmával.

Díjmentesség és élelmezési segély.

A tandíj (félévenként 16 kor.) évenként megújított vagyoni bizonyítvánnyal fölszerelt kérelemre a tanárkar elengedheti s a szegénysorsu, de jó előmenetelű és kifogástalan magaviseletű tanulókat másnemű segélyezésben is részesítheti.

Élgtelen osztályzat miatt ismétlő, rossz vagy kevésbé szabályszerű magaviseletű tanuló a tanév alatt semmiféle kedvezményben és segélyben nem részesül.

Javitással haladó tanuló a tanév első felére eső összes díjakat megfizeti s az első félévben semmiféle segélyre és kedvezményre nem számíthat.

Azok, akik az első félév végén élgtelen osztályzatot kapnak vagy rossz, vagy kevésbé szabályszerű magaviseletet tanúsítottak, azon időpontra kezdve ugyanazon elbírálás alá esnek, mint az ismétlők.

Ösztöndíjért való folyamodás.

Az általános ösztöndíjakra a tanárkar minden legalább általánosan jó (2) előmenetelű és magaviseletű tanulót folyamodónak tekint: aki pedig ösztöndíjat nyert, ugyanazon tanulási fok mellett tarthatja meg.

A Bod Benedek, Cseh Zsigmond, Imre Lázár és neje Farkas Terézia, Kemény György br., Kölonthe István, II. Kovács József, Márk István, Miske József, Szilágyi János, Szócs Zsuzsanna 1868-ban végzett theologusok és Veres Bálintné alapítványait első sorban családjuk sarjadékai vagy rokonai élvezik.

A Jablonczay-féle ösztöndíjra a főgimn. első osztályának azon rendes növendékei illetékesek, akik „Alsóféhermegeiek és csakis a nemesi, azaz a lovagi (equestris) rendből valók.”

A családi ösztöndíjakra folyamodók tartoznak folyamodásuk mellé hiteles családi kimutatást csatolni; e nélkül folyamodásuk nem vehető figyelembe.

Internátus.

Internátusba csakis 9 éves kort már betöltött, első sorban vidéki ev. ref. vallásu, magyar anyanyelvű tanulók vétetnek föl.

Minden benlakást kérő tanulónak évenként újra kiállított orvosi bizonyítvánnyal kell igazolni, hogy egészséges. Beteg az internátusba nem vétetnek föl.

Internátusi tanulók fölszerelése: legalább 4 rendbeli fehérnemű (ing, lábravaló, zsebkendő), 1 párna, 1 éji takaró, 1 ágytakaró, 1 szalmazsák, 2 párnahéj, 4 fehér lepedő, 2 törülköző kendő, fésű, ruha, csizmakefe stb., alkalmas ruházat és lábbeli, melynek javításáról, valamint a fehérneműek mosatásáról s ágybeliek tisztaságáról a szülők időszakonként előre gondoskodni tartoznak. Az igazgatóság az olyan tanulót, kinek szülői a ruháról fel-

szólítás daczára sem gondoskodnak, a felszólítástól számított 2 hét mulva haza küldi.

Megjegyzés. F fölszerelést az iskolai év elején a felügyelőség pontosan számba veszi és ennek teljessége nélkül senkit sem bocsát be az internátusba.

Az internátusi rendtartásról külön szabályzat intézkedik. E szabályzat nyomtatott példányait a szülők vagy helyetteseik az igazgatóságtól megszerezhetik.

Hosszabb szüneteken (karácsony, husvét) senki sem maradhat az internátusban, rövidebb szüneteken (szüret, pünkösd) is csak azok, kiknek hazautazásuk többé kerülne itteni tartózkodásuknál. Az itt maradtak az ezen időre kijelölt szobákba költöznek s mindenben az iskolai törvények alatt állanak.

A tanulók csakis a szülőknek vagy helyettesüknek közvetlen az igazgatósághoz intézett kérésére bocsájthatók időközben haza.

Az internátusban lakó I. és II. g. o. tanulók szülei, vagy helyettesei, ezen kis tanulók szorosabb felügyeletéért kötelesek 10 (tiz) koronát évi felügyelői tiszteletdíjat fizetni. Nagyobb tanuló mellé külön felügyelőt nem rendel az intézet vezetősége. E felügyelői díjért a tanulók 7-es csoportokban nagyobb tanuló felügyelete alá osztatnak. A felügyelők évi 10 korona díját a szülők kötelesek két részletben, decz. illetőleg május hó 1-ső napjáig a díjkezelő tanárhoz lefizetni.

Élelmezés.

Az internátusi tanulók élelmezéséről maga az intézet gondoskodik a konviktusban.

A konviktusnak tehát minden internátusi tanuló kötelezett tagja. Kivételt a tanárkar csak megokolt esetben tesz.

A konviktus tagjai teljes díjfizetők és egész vagy részkezdvezményesek.

A teljes díjfizetők az egész iskolai évre felszerelési díjjal együtt 192 koronát fizetnek.

A díjtalanok a belépéskor csak a 2 korona fölszerelési díjat fizetik.

A részkezdvezményesek következő fokozatok szerint fizetik a díjakat:

1. a $\frac{3}{4}$ kedvezményesek egész évre 48 koronát.
2. az $\frac{1}{2}$ " " " " 96 "
3. az $\frac{1}{4}$ " " " " 144 "

A kedvezményes helyeket "nyerhetik a kifogástalan viseletű, ref. vallásu szegény tanulók, még pedig:

az első és második fokú kedvezményt azok, akiknek osztályzata általános elégséges mellett legalább felerészben jeles, illetőleg jó.

A ref. papok és kántortanítók fiai részére a díjából kenyérpénz czímen, 20 kor. leszámítatik.

A díjakat 8 (nyolcz) egyenlő részben előre kell befizetni minden hónap öt első napján a díjkezelő tanárnál az igazgató-tanártól kapott fizetési bárczával, a mely egyszersmind nyugtatványul szolgál. A díjak nagyobb részletekben is fizethetők.

Ha a vidéki szülők az iskolai vagy konviktus díjakat nem személyesen fizetik, az esedékes összegeket küldjék az igazgatóság címére.

A ki díjának esedékes részét a megszabott időben be nem fizeti, a konviktus mindaddig nem élvezheti, a mig tartóztatását ki nem egyenliti, vagy az intern. felügyelő tanártól haladékat nem kap. A konviktusból az esedékes díjak be nem fizetése miatt kizárt tanulót a felszólítástól számított 8 nap mulva az igazgatóság haza küldi. Befizetett díjak vissza nem adatnak.

Internátusi (benlakás, élelmezés) kedvezményért folyamodóknak auguszt. 1-ig kell beadniuk folyamodásukat az igazgatósághoz s egyidejűleg vagyoni állapotukat évről-évre közzéigazgatásilag ujonnan kiállított szegénységi, illetőleg vagyoni bizonyítvánnyal hitelesen igazolniok.

A kedvezmény egész évre szól ugyan, de évfolyamán az erkölcsi magaviselet vagy osztályzat csökkenése miatt lejjebb száll vagy el is vész; ellenben az előmenetel fokozódása esetén emelkedhetik is. (Lásd „Díjmentesség és élelmezési segély” czím alatt.)

A konviktus élvezete a szabályszerű szünetekre nem terjed ki.

Általában lelkükre kötjük a t. szülőknek, gyámoknak a díjak pontos befizetését mind a jó rend, mind gyermekeik, gyámoltjaik érdekében. Ilyen nagy intézmény csak az összes érdekelt pontossága és lelkiismeretessége mellett valósíthatja áldásos feladatát.

A szülők pontatlansága miatt a tanulókat a napi élelmestől eltiltani a felügyelő legkellemetlenebb kötelessége. Nagyenyeden, 1906. június 13. *Az igazgatóság.*

II. Tanítóképző-intézet és gyakorló iskola.

A tanítóképző-intézet I. osztályába az 1906—7. iskolai évre — az esetlegesen ismétlőkkel együtt — összesen 30 növendék vehető fel. A II. és IV. osztályba a tanulók nagy létszáma miatt új felvételek nincsenek.

Felvételért az I. osztályba azon ép és egészséges szervezett tanulókat felfelve lehetnek, akik 14. életévüket betöltötték, de 17 évnél nem idősebbek s a középiskola vagy polgári iskola I—VI. osztályait sikeresen végezték.

A folyamodványok július hó 20-ig nyújtandók be az igazgatósághoz, felszerelve a következő okmányokkal: 1. születési bizonyítvánnyal, 2. újraoltási bizonyítvánnyal, 3. iskolai bizonyítvánnyal, 4. tisztiorvosi bizonyítvánnyal a folyamodó ép, egészséges szervezettől, tanítói pályára alkalmas voltáról, 5. hiteles községi bizonyítvánnyal a szülők vagyoni állapotáról és családfő polgári állásáról.

A folyamodványhoz csatolandó egy pontosan címzett (utolsó posta, lakóhely, utca és házsám) levélboríték vagy levelező-lap, hogy az értesítés a felvételtől akadálytalanul eszközölhető legyen, a mi augusztus 1-éig feltétlenül megtörténik.

A beiratkozás ideje, iskolai év megnyitása, tanítás kezdete, mint a gimnáziumban.

Javító vizsgálatra utasítottak Ertesítőjüket (igazolványukat) jul. 20-ig küldjék be; kérelmükben pedig jegyzék meg, hogy azon esetben, ha a javítás sikerül vagy nem sikerül, kéri-e felvételüket az intézetbe, benlakásra, a jövő évre. A javító vizsgálatok szept. 1—2. napjain d. e. tartatnak meg.

Internátusi díjak. A III—IV. osztály növendékei fizetnek beirataskor egész évre 21.60 koronát, ha szobafelügyelők, 16.80 koronát; az I—II. osztály növendékei, ha nagy ágyuk van 12 koronát, ha kis ágyuk, 9 koronát.

Egyéb díjak. Az ujan jövő tanuló fizet 4 kor. beiratási-, minden képezdei növendék a képezdei önképzőkör segélypénztárába 3 kor. tagsági- és a ki konviktust élvez vagy vesz, 2 kor. felszerelési díjat.

A gyakorló iskola növendékei fizetnek az egész iskolai évre 2 kor. 30 fillért, az ujanjöttek ezen kívül, az egész tanfolyamra szóló, 1 kor. beiratási díjat,

Élelmezési segély. A II—IV. osztály haladó növendékei kapnak naponta pár czipót és előmenetelükhöz mérten mindennapi vagy másodnapin ingyenes ebédet; az I. osztályba kielégítő bizonyítvánnyal felvett növendékek pedig naponta szintén pár czipót és a felvettek közül 8 tanuló másodnapin ingyenes ebédet is.

Ismétlő tanuló a tanév alatt, javítással haladó az első félévben semmiféle segélyben nem részesül. Azok, kik az első félév végén elégtelen osztályzatot kapnak, azon időponton kezdve ugyanazon elbírálás alá esnek, mint az ismétlők.

Internátusi tanulók fölszerelése: mint a gimnáziumban. A fölszerelést az iskolai év elején a felügyelőség számba veszi és ennek teljessége nélkül senkit sem bocsát be az Internátusba.

Nagyenyeden, 1906. június 15.

Az igazgatóság.

KÜLÖNFÉLÉK.

Mai vezércikkünk a kolozsvári ref. külvárosi földészekhez szól, melyet írója 300 példányban — külön lenyomatban — küldött meg „véreinek”. *Tárkányi* György mióta csak az Irsay mozgalom tart a külvárosban, állandóan látba vetette minden befolyását, nemes egyéniségének s vérbeli összeköttetésének teljes súlyát, hogy a felbojgatott és megtévesztett népet csendesítse s a törvényes állásponton és egyházunk iránti hűségben megtartsa. Fájdalom, a mit ő nappal vetett: a tiszta buza közé, az éj leple alatt járó sátán mindig beszórta a maga konkolyát; de azért a mozgalom mérséklésére eddig is sokban hozzájárult. Bárha e szép sorainak is lenne hatása!

Az „Irsay ügy” további menete. E szomorú ügygel kapcsolatban — úgy látszik — még sokat kell írunk, a törvényes következményeiről is, a törvényen kívüli társadalmiakról is. Most vegyük vegyesen, időrend-

ben a mult számunk óta történteket. Az esperes Irsay felfüggesztvén, a hivatal átvételét és *Fosztó* Dénes h. lekésznek való átadását dr. *Sárkány* Lajos e. m. gondnok eszközölte július 24-én. Irsay ezt külvárosi „hiveinek” privát levelekben hozta tudomásukra, amint egy nyilvánosságra kerülőből megállapítható, ilyen hangon: „tőlem az irodát *elvétték*, a predikálástól *eltiltottak*” s kéri azokban embereit, hogy az alezredesné ellen adatokat gyűjtsenek. Aztán felutazott Budapestre, hol a „Magyar Hírlap”-ban egy interjú adott le, melyben egyeből gyanúsítások mellett azzal vádolja meg a bíróságot, hogy az alezredesnének a 12 ezer koronás bianco-váltókkal kapcsolatos s ezek házvásári jellegét bizonyító leveleit a bíróság fel sem olvasta. (E levelekről meg kell jegyeznünk, hogy igenis felolvastattak, továbbá, hogy ezekről a panasz azt állítja, hogy maga Irsay diktálta az asszonynak szó szerint, hogy mily szövegű leveleket írjon hozzá. Miután a panasz ez állítása az alezredesné „elmebeli állapota” miatt tisztázható nem volt: a bíróság a 12 ezer koronás váltókkal összefüggő házvételi ügyet az ítélethezatalnál nem is vette tekintetbe, tehát Irsay terhére nem számított be.) Irsay e nyilatkozata *szombaton* megjelent az „Ellenzék”-ben is s vasárnap reggel Irsay szemeláltára osztogatták emberei a templomok előtt a nép bujtogatására, a magyarutcai templom előtt azon felhívással, hogy ne engedjenek más papot be a templomba. Ezt ugyan nem merték megtenni, hanem a helyett vagy 40 földész és 10—12 földészasszony tüntetőleg kivonult a templomból, mikor *Fosztó* a kathedrába felállt. *Fosztó* a benmaradt szép számu intelligens hallgatóság előtt rendben elvégezte a templomozását. A tüntetők pedig az utcai kíváncsiskodókkal vagy 150 főre növekedve, a püspöki lakásra vonultak Irsay visszahelyezését követelve. Itt a zavargók kívánságára dr. *Sárkány* Lajos elnökhelyettes vette jegyzőkönyvre kívánságukat. Innen a redoutba vonultak, hol Irsay a Hevesi-párt programbeszédartó gyűlésén elnökölt, s tüntettek a „papjuk” mellett. Vasárnap délután gyűléseztek s egy bizottságot választottak, mely sürgönyözzön a püspöknek az Irsay visszahelyezése érdekében és vezesse az akciót az ügyben. Azóta folynak az ellenőrizhetetlen hírlélek a különböző fajta avertálásokra nézve, melynek fővonása az, hogy oda mennének, ahol Irsayt is papjuk el fogadnák. Eddig azonban semmi lépés nem történt ezirányban. A presbiterium jul. 30-iki ülésében köteles tisztelettel tudomásul vette a végrehajtásra megküldött ítéletet, fentartotta továbbra is az esperesi intézkedést a helyettesítésre és a hivatal elátására nézve, bizottságot küldött ki az elmozdított lekészsel való leszámolásra, folyamatba indítani rendelte az állás betöltésére szükséges előkészítő lépéseket s csupán a pályázati hirdetés közzétételére nézve mondta ki, hogy azzal 3 hónapig vár, az Irsay perujtásában reménykedő hivek megnyugtatóására s a kedélyek lecsillapítására. Fájdalom, a kolozsvári I. kerületben most folyamatban levő orsz. képviselőválasztási mozgalmak kedvező alkalmat nyújtanak a gyuanyag halmozásához s egyik-másik párt — úgy látszik — nem riad vissza attól sem, hogy az elégedetlenség szitását jelöltje érdekében fokozza. Ha még ehhez hozzávesszük, hogy lelkiismeretlen sajtó-paraziták ellenőrizhetetlen hírlélek kiszinezett közlésével az anarkisztikus demagógia szarvát növelik: el kell ismernünk, hogy az egyház vezetőinek ezek ellensúlyozásában oly nehéz feladata van, a melyet megoldani csak a legnagyobb erőfeszítéssel és atyai bölcsességgel párosult eréllyel oldhat meg kielégítőleg. Most volna igazán szükség egy egyházi sajtóirodára! Remélljük, hogy a csütörtökön újra összeülő presbiterium tesz valami lépést ez irányban!

Házasság. *Váro* Ferencz Bethlen-kollegiumi ny. tanár és egyh. ker. ig. tanácsos jul. hó 26-án kelt egybe Fehértemplomban *Járossy* Bóra nagyenyedi polg. isk. tanítónóval az enyedi társadalom közkedveltségű tagjával. Az új párnak mi is szívből gratulálunk. Legyenek boldogok!

Dr. Kecskeméthy Istvánt, theol. fakultásunk közkedveltségű tanárát a kolozsvári I. kerület választóinak tekintélyes része orsz. gyűlési képviselőjéül jelölte. Programbeszédét e hó 29-én tartotta meg nagyszámu és lelkes közönség előtt. Mellette még öt jelölt tülekedik a mandátumért. Mind 48-as pártiak. Kecskeméthy évek óta elnöke a kolozsvári függetlenségű és 48-as pártnak. Benne egy tiszta jellemű, nemes lelkű, magasabb erkölcsi czélokért küzdő ember kerülne be a képviselőházba.

Református istentisztelet Homoródfürdőn. Julius hó 29-én, vasárnap a fürdőző *protestáns* közönség

osztatlan részvétele és a más vallásuk tömeges megjelenése mellett, évek után most ismét megtartott református istentisztelet lefolyásáról a következőkben emlékezzünk meg: délelőtt 10 órakor a 100-at meghaladó hívek a *nagyterembe* gyülekezvén, zenekíséret mellett előbb *invokációt* és azután a gályarabok „*Térj magadhoz drága Sion*” kezdetű szép régi dalát énekelték. Ezután *Bod Károly* ny. r. tanár-lelkész buzgó alkalmi imája és rá a „*Megnyben lakó én Istenem*” kezdetű közének következett. Egyházi beszédet *Vajda Ferencz* székelyudvarhelyi lelkész mondott: „*Beszélg a földdel és az megtanít*” alapigék nyomán azt fejtegette, hogy a föld, a természet *istenimádásra, munkásságra és hazaszeretetre* tanít. Végül a *Himnus* első és utolsó versszakát énekelték. Az ének előadásában kiváló részt vettek, azt vezették: *Bod Etelka, Felméri Margit, Gönczi Ödön, özv. Ravasz Béláné, Ravasz Piroska, Szenner Margit és Vitályos József* fiúvendégek. *Nátyi Károly* marosvásárhelyi jóhírű zenekara szíveségből működött közre és kísérte az éneklést, amit köszönettel fogadtak. Akik évtizedek óta felszokták keresni ezt a kies üdülőhelyet, azok azt mondják, hogy *Hororódfürdőn* ilyen szép, magasztos és megható istentisztelet még nem volt.

HIVATALOS RÉSZ.

1703—1906. sz.

ÉRTESÍTÉS

valamennyi egyházmegye nagyf. Esperesének, az ev. ref. kollégiumok és a kolozsvári theol. fakultás méltóságos t. Elüljáróságának.

Egyházkerületünk 1906. évi márczius hó 7—8. napjain tartott rendkívüli közgyűlésének jegyzőkönyve még április hóban szétküldtétvén, felkérjük ennelfogva az érdekelteket, hogy az alábbi kimutatásban feltüntetett példányok után darabonként 80 fillért számítva, az ott kitüntetett összegeket legkésőbb folyó évi december hó 15-ig, az 1903. évi 5762. sz. rendelkezésünk értelmében, közpénztárunkba befizetni sziveskedjenek. megjegyeztetvén, hogy az egyházmegyék, kollégiumok és a volt püspöki egyházak gondnokai számára is küldetett egy-egy példány és hogy az egyházmegyék levéltárai részére még ezen felül egy ingyenes példány is küldetett.

Kimutatás a közgyűlési jegyzőkönyvek kiosztásáról. Hunyadi egyházmegyének 30 példány 24 kor. Gyulafehérvári em. 21 p. 16 kor. 80 fillér. Nagynyedi em. 48 p. 38 kor. 40 fill. Kalotaszegi em. 38 p. 30 kor. 40 fill. Kolozsvári em. 26 p. 20 kor. 80 f. Szilágyszolnoki em. 68 p. 54 kor. 40 f. Desi em. 21 p. 16 kor. 80 f. Széki em. 34 p. 27 kor. 20 f. Nagysajói em. 21 p. 16 kor. 80 f. Görgényi em. 33 p. 26 kor. 40 f. Marosi em. 68 p. 54 kor. 40 fill. Küküllői em. 35 p. 28 kor. Nagyszebeni em. 19 p. 15 kor. 20 f. Udvarhelyi em. 47 p. 37 kor. 60 f. Erdővidéki em. 19 p. 15 kor. 20 f. Sepsí em. 42 p. 33 kor. 60 f. Orbai em. 15 p. 12 kor. Kézdi em. 17 p. 13 kor. 60 f. Romániai em. 2 p. 1 kor. 60 f. Theol. fakultás 2 p. 1 kor. 60 f. Nagynyedi kollégium 4 p. 3 kor. 20 f. Kolozsvári kollégium 2 p. 1 kor. 60 f. Marosvásárhelyi kollégium 5 p. 4 korona. Székelyudvarhelyi kollégium 5 p. 4 kor. Zilahi kollégium 4 p. 3 kor. 20 f. Szászvárosi kollégium 5 p. 4 kor. Sepsiszentgyörgyi kollégium 5 p. 4 korona.

Kolozsvárt, 1906. július hó 23-án.

Becsek Lajos,
h. elnök.

Maksay János,
számvevő.

Sz. 821—1906. püsp.

PÁLYÁZATI HIRDETMÉNY.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a szilágyszolnoki egyházmegyébe kebelezett *ákosi* egyházközség kántortanítói állására pályázat nyitattik.

Javadalma: 1. Tisztességes lakás és házi kert. 2. Harminczhat hektó liter (36 hk. 90 l.) elegendő. 3. Fa, főzés és garaspénz czimén 160—180 korona azaz Egyszázhatvan—Egyszáznyolcvan kor., a bérfizető egyháztagok számától függőleg. 4. Minden 6—12 éves tanköteles gyermektől tandíj 2 kor., 2 véka csős tengeri, 1 csirke. Tankötelesek száma 110—120 között váltakozik. A 13—15 éves ismétlő tankötelesektől 2 kor. 5. Egy tagban 9 kat. hold 418 □ öl területű szántó, melyből az egyház egy hold őszi, egy hold tavaszi, egy hold ugar földet s így összesen 3 holdat megszántat és az adóját hordozza; a többi 6 hold 418 □ ölnek megmunkáltatása és adója

fizetése kántortanítót terheli. 6. Kegyhagyomány után kamat 6 korona 72 fillér. 7. A vasutársulat által földekért fizetett 30 koronának 8% kamata. 8. Négy hold temető terület kaszálási joga s az ott levő gyümölcsfák termésének haszonélvezete. 9. Temetési stóla az egyházmegyei díjszabályzat szerint.

Kötelessége: A tanítói és kántori teendők végzése. Ünnepek és vasárnapokon a lelkész betegsége, vagy hivatalos távollétében, továbbá urvacsoaraosztás délutánján a templomi szolgálatokban helyettesítése és az egyházi jegyzői teendők ellátása.

Megjegyzés. Az itt felsorolt fizetési összeget a megválasztandó kántortanító csak addig élvezi, míg a tervbe vett második tanterv beállítása megtörténik, mely időtől kezdve csak a minimális 800 kor. tanítói fizetésre tarthat igényt, ugy azonban, hogy ezen 800 kor. tanítói fizetésen kívül mint kántor az egyházközség által annak idején megállapítandó külön díjazásban fog részesülni, melynek összege 240 koronánál kevesebb nem fog lenni.

Pályázati határidő szeptember 1.

A kellően felszerelt folyamodványok Nt. Bartha Dezső esperes urhoz küldendők Tasnádra (u. p. Helyben).

Kolozsvárt, 1906. aug. hó 2.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 816—1906. püsp. hiv.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a nagyenyedi egyházmegyébe kebelezett *m.-gezsei* lévita-tanítói állásra pályázatot hirdetek.

Javadalom. Az ig. tanács által 3697—1899. sz. a. jóváhagyott díjlevél értelmében, az egyházkerületi pénztárban kezelt 6000 kor. egyházi 5% kamatjából évnegyedes utólagos részletekben évi 200 kor., tanítói teendőkért ugyanazon alaptól és módon évi 100 kor., Emke-segély utólagos félévi részletekben évi 100 kor., tisztességes lakás mellékhelyekkel és kerttel; összes javadaim 400 kor., állami kiegészítés az 1893. évi XXIV. t.-cz. végrehajtására vonatkozó utasítás 17. és 23. §§. értelmében. Temetési stóla esetenként 1 kor.

Kötelességek. A ref. felekezeti iskolába járó tankötelesek rendszeres oktatása és a konfirmándusok előkészítése, az énekvezetői és egyházi teendők teljesítése, az ünnepi és köznapi istentiszteletek önálló végzése minden alkalommal, kivéve azon alkalmakat, amikor tudniük minden negyedik vasárnapon és a sátoros ünnepek másodnapjain a m.-bogáti lelkész végzi az istentiszteletet.

Szabályszerűen felszerelt folyamodványok f. évi aug. hó 31-ig nt. Jancsó Lajos esperes aához Marosújvárra küldendők.

Kolozsvárt, 1906. aug. 2.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 818—1906.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben az udvarhelyi egyházmegyébe kebelezett *égei* egyházközség lelkészi állására pályázatot hirdettetik.

Javadalom a díjlevél szerint: Tisztességes lakásan kívül földhaszonbér 32 kor., terménykepe értéke 525 kor., munkabeli szolgáltatás értéke 21 kor. 34 fillér; összesen 578 kor. 34 fillér; kiadások czimén levonás 32 kor. 45 f., kongrua 1054 kor. 11 fillér.

Pályázati határidő 1906. aug. 25.

Kellőleg felszerelt kérvények nt. ifj. Péter Károly esperes aához Alsósófalvára (u. p. Parajd) küldendők.

Kolozsvárt, 1906. július 27. *Dr. Bartók,* püspök.

Sz. 819—1906.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben az udvarhelyi egyházmegyébe kebelezett *homoródszentmártoni* egyházközség lelkészi állására pályázatot hirdettetik.

Javadalom a díjlevél szerint: tisztességes lakáson kívül földhaszonbér 76 kor. 04 f., készpénz 57 kor. 60 f., terménykepe értéke 331 kor. 52 f., összesen 465 kor. 16 f., kiadások czimén levonás 174 kor. 62 f., kongrua 1309 kor. 46 f.

Pályázati határidő 1906. aug. 25.

Folyamodványok nt. ifj. Péter Károly esperes aához Alsósófalvára (u. p. Parajd) küldendők.

Kolozsvárt, 1906. július hó 27.

Dr. Bartók, püspök.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

A kolozsvári egyházközség presbiteriumának nyílt levele az egyházközség hiveihez, különösen magyarutczai parokhiájának tagjaihoz.

Kedves Atyánkfiai!

Testvéreink az Ur Jézus Krisztusban!

Hetek óta dúl a viszály köztetek. Az elégedetlenség, visszavonás a lelkek felizgatása folytán oly magasra emelkedett, hogy nemcsak becsületlen kenyérfőző munkáitokban akadályoz, midőn az egymást érő gyűlésezés elvonja az iparost mesterségétől, a földész munkájától, hanem odáig ment, hogy némelyek nem átallozták az élő Istennek szent templomát tüntetésekkel mocskolni be s egyházi felsőbb hatóságaink gyalázására, elvakult vezetők alatt, olyan utczai zavargásokat rendezni, a melyek szégyent hoztak nemcsak az iparos és földész névre, hanem az Isten anyaszentegyházára is.

Ezekkel a szégyenteljes zavargásoknak a hírével, az ujságok utján, immár tele van az ország s a régen széphírű hatalmas kolozsvári ev. ref. egyházközség jóhírve oda van; kálvinista testvéreink országszerte szégyenkeznek miattunk, ellenségeink — kiknek száma pedig légio — gunyos kaczagással nézik vergődésünket s szövik a hálót, hogy a zavarosban halásszanak s megejtsék a gyengéket és esendőket. S ez a szégyen annál nagyobb, mert e zavargásokban — mint halljuk — részt vesznek némely presbiterek is, a kik pedig az »Egyházi törvények« 25. §-a alapján esküvel kötelezték magukat arra, hogy Országos Zsinatunk által hozott s ő Felsége, a magyar király által szentesített »Egyházi Törvény«-einket mind maguk megtartják, mind másokkal megtartatják s »egyházi felsőbb hatóságok jogérvényes határozatait végrehajtják« (E. T. 27. §. 8. p.); részt vesznek asszonyok is, a kiktől pedig már Szent-Pál apostol megmondta, hogy »a gyülekezetekben hallgassanak« (Korinth. I. levél. 14. Rész, 34. v.) s a kiknek haragra kész szenvedélyes természetűek csak izgatottságot kélt ott, a hol a férfiu higgadtságnak, bölcsességnek és nyugodtságnak kellene hogy uralkodjék.

Ily körülmények között egyházközségünk presbiteriumának nem lehet, nem szabad várnia arra, hogy végre is a higgadt emberek többsége lecsendesíti a zavargókat, hanem magának is cselekednie kell. Cselekednie azt, a mire ünnepélyes esküvel vállalt kötelezettséget minden egyes tagja.

Az idevonatkozó kötelességeit az E. T. 27. §-a így számlálja elő. (Itt a törvény szövege közlése után így folytatja.)

Ime, Kedves Testvéreink, e törvényszabta kötelességek teljesítésére ti magatok választottatok meg

minket és mi a ti akaratotokra, esküvel köteleztük magunkat ezek megtartására, mikor presbiterekké választottatok minket. Nekünk tehát kötelességünk Isten előtt való jólelkismerettel megtenni, a mit reánk épen ti biztatok.

A törvényből szószerint közölt három első pont arra kötelez minket, hogy minden vallási és közérkölcsi rendtelenséget czélszerű egyházi eszközökkel meggátoljunk s a törvény érteimében az egyházfegyelmet gyakoroljuk.

Az egyházfegyelmi eseteknek és büntetéseknek a 301. 302. 303. §-ból való szószerinti közlése után így szól tovább:

Nó már most, Kedves Testvéreink! ugy-e bár, hogyha a presbiteriumnak, illetőleg az egyházi bíróságnak a törvény szerint kellend eljárnia azokkal szemben, a kik akár a 4. és 6.-pont szerint gyűléseken *ellenszegülnek és izgatnak* az egyházi törvények és határozatok ellen, akár a 7-ik pont szerint mint egyháztagok vagy éppen presbiterek *hivatalos kötelességeiket helytelenül teljesítik*, akár a 3-ik pont szerint a templomból való tüntető kivonulással és utczai tüntetéssel *közbotrányt* okoznak, akár az 5-ik pont szerint a püspöki udvaron vagy más helyiségben *nyilvánosan kigunyolják szóval az egyházi hatóságot és annak határozatait*, akár a 9-ik pont szerint, *közbüntényt* követnek el, midőn *vallás elleni kihágásra izgatják* a hiveket azzal, hogy a papot ne bocsássák be a templomba: ugy-e, hogy mindenik esetben vagy intésre, vagy fedésre, vagy pénzbüntetésre, vagy hivataltól való ideiglenes, vagy végleges elmozdításra kell őket itélni *s a vallás ellen izgatásokat még a polgári bíróságnak is át kell adni, mely az ilyen vétkeket 2 esztendeig tartó fogházzal és 1000 koronáig menő pénzbírsággal is sújtja.*

Igy kell eljárni, ha arra kényszerítenek, hogy »az egyházfegyelmet a törvény értelmében gyakoroljuk.« (E. T. 27. §. 1. pont.)

Ám, a törvény azt is rendeli, hogy *czélszerű egyházi eszközökkel meggátoljuk az ilyen vétkeket.*

Mi volna czélszerűbb egyházi eszköz, mint az, hogy ruháinkat megszakgatva, mély fájdalomunkban könnyeket ontsunk azért, hogy a nagy Isten titkos bölcsessége elvesztette azt, kinek oszlopként kellett volna előttünk világolnia? Mit kellene tennie az istenfélő népnek, mint azt, hogy meghajolván a bölcs Isten kikutathatatlan végzése előtt, buzgó könyörgésekkel esedezzek, hogy »*ne vigyen minket is a kísértetbe, sőt megszabadítson a gonosztól*« s kegyelmének nagy voltából igaz megtéréssel emelje fel újra az elesettet? Mi volna czélszerűbb, mint ha hallgatnók Istennek szent ígését, mely azt hirdeti, hogy »*Az Istent nem lehet megcsalni. Valamit ember vetend, azt aratja. A ki a testnek vet, a testből arat veszedelmet; a ki a*

léleknek vet, a lélekből arat örök életet?» (Galacz. VI. 7—8.)

Mi volna jobb, mint hallgatni az Isten ígéjének amaz ígétét, hogy „*térjete meg szófogatlan fiak és én az én szívem szerint való pásztorokat adok néktek?*” (Jer. III. 14—15.) De ti a helyett, hogy töredelmesen megvallánátok azt, hogy

»Uram, bűneink soksága,
Undosága
Érdemli haragodat;
Méltók vagyunk, hogy ellenünk
Szent Istenünk
Főlemeld ostorodat«

perbe szálltok az erős Istennel s gögösen ott hagyva az ő szent házát, így kiáltotok: „*Kicsoda az Isten, hogy engednének néki?*”

Ti nem hallgatjátok meg sem az Isten ígétét, sem az ő most nektek rendelt szolgálját, „*saját utjaitokon jártok, a melyek nem az Isten utjai*”.

Jól van, hát házaitokban keresünk fel — mint a tévelygő bárányokat — e sorainkkal s igazság szavával próbáljuk kötözgetni a ti sebeiteket, melyeket mások hazugsággal borogatva még jobban elmérgesítenek.

Tudjuk, mi fáj nektek. Az, a mi mély szomorúsággal tölt el minket is. Hogy el kellett vesztetni egy olyan papot, a ki kiváló szónoki tehetséggel s hűvel való érintkezésével annyiak szeretetét tudta megszerezni. Mily értékes ember lett volna, ha oly súlyos erkölcsi vétkekre nem merül! De erről a szomorú véget ért papról *eskü alatt vallott tanuk* bizonyítása alapján, *eskü alatt ítélkező bírák*, két rendbeli per folyamán, *egyhangulag* megállapították, hogy

1. Ördögkereszturi működése alatt vétkes volt az Egyh. Törv. 391. §. 2. 7. 9. pontjaiban.

2. Itt Kolozsvárt a 301. §. 3. és 10. pontjában. (Hogy miről szólnak a 301. §-nak e pontjai, fennebbi közlésünkben utána nézhetek.)

A bíróság ezek alapján előbb 1080 kor. kár megtérítésére és 100 kor. pénzbírságra ítélte, utóbb pedig kolozsvári papi állása elvesztésére.

Ne kívánjátok, hogy elmondjuk a részleteket, a melyek annyi piszkot tartalmaznak. Elég, ha a világi újságírók tárgyalták. De vegyétek tudomásul, hogy itt az ítéletben nem vezetett sem politikai üldözés — hiszen mikor a dolog megindult, Irsay képviselőségéről szó sem volt még — sem semmi más, mint csupán az, hogy ennyi botránnyos vétkekben leledző ember igazában pap sem lehetne, annál kevésbé épen Kolozsvárt, hol ezek egy részét — a legbotránnyosabbakat — elkövette s a hol a különböző felekezetek versenyében egyházunkat erkölcsileg megbélyegzett ember nem képviselheti.

Azonban a bíróság részben, hogy a megjavulás útját el ne zárja előle, részben gyermekeire való tekintettel — legalább még eddig — sem a hűtlen vagyongazdálkodásért nem jelentette fel a polgári bíróságnál, sem papi jellegétől nem fosztotta meg. Nem igazságos, hanem kegyelmes volt vele szemben. S ő mégis, ennek daczára, papi állásáról való lemondásának az újságokban való közzétételével alkalmat adott arra, hogy az összes szennyet a piacra vigyék.

S ti mégis, a helyett, hogy mély bánattal és szomorúsággal eltelve afelett, hogy az Isten bennünket ily súlyos csapással látogatott meg, a kegyelmes Istennél keresnétek menedéket: kiálltok a piacra s nem nézve a bűnre és annak méltó büntetésére, csak a sárt és a szennyet hurcoljátok magatok után, nem gondolva arra, hogy magatok is nyakig belekeveredtek abba. Nem gondoltok arra, hogy aki a bűn védelmére kel: maga is részese lesz a bűnnek.

Egyik kiváló költőnk beszéli, hogy egy hasonló esetben édes atyja is deputációba ment a szeretett

papért a püspök urhoz. A püspök szeliden így felelt: Hogy a szerencsétlen bűnös embert most is szeretik, ezt — ha a megtérés jeleit látják nála — jól teszik. Krisztus Urunk is megbocsátott a *töredelmes* bűnösnek. De hát a pap bűnét is szeretik? — Erre már »nem«-mel kellett felelniök. Nos hát — mond a püspök — menjenek haza és imádkozzanak a bűnös ember megtéréseért és könyörögjenek, hogy az Isten az ő szíve szerinti papot rendeljen maguknak. És ugy lőn; elmentek *békességgel*. Pedig lám, ezek is Bocskai István hajdúi voltak, de nemcsak névvel, hanem Bocskai hitével is, ki a bűnt gyűlölte és kerülte!

Ti pedig, kedves földész testvéreink! a »Bocskai hajdúi« nevet viselitek, de vezettetni engeditek magatokat olyanok által, a kik a becsületes munkától irtóznak, a kik az ő munkakerülő sztrájkjukra úgy tanítanak meg titeket, hogy ti meg az »Istenháza-kerülők-sztrájkját« folytassátok, s a mint ők elzavarják a munkától társaikat: ti zavarjátok el az Isten házából az imádkozni akarókat.

Erre vállalkoztok ti? Az Isten és az ő Krisztusa a Megváltó ellen tusakodtok?! Bűnben fogantatott bűnpártolástokra, hogy várjátok az Isten áldását?!

Testvéreink! Ti kálvinistáknak nevezitek magatokat, az után a Kálvin után, ki a ledéreket, házasságtörőket Genfnek piacán vesszőztette meg és az Isten anyaszentegyházából kirekesztette; az után a Kálvin után, ki a libertinus utcai zavargókat a tömlöcbe csukatta; az után a Kálvin után, a ki az Isten házában tüntetőktől megtagadta a szent Ur-vacsorát. Mit gondoltok, ha Kálvin most élne, eltűrné a ti dolgaitokat?!

Ti Krisztus Urunkról keresztyéneknek nevezitek magatokat; arról a Krisztusról, ki a farizeusokat festett koporsóhoz hasonlította, a mely kívülről szép, de belül undok fekélyekkel van tele; ki azt mondotta, hogy szép-szép az a mit az Írás-tudók mondanak, de az ő cselekedeteiknek gonosz utjaitól őrizkedjétek, mert az a kárhozatba visz; a ki ostort ragadott és kiüzte a kufárokat a templomból, ezt mondván: Az én Atyám háza imádságnak háza, ti pedig azt latroknak barlangjává tettétek! — Mit gondoltok, ha most megjelenne köztetek, nem azt mondaná-e Szép-szép ez a ti mozgalmatok, melynek ti a szeretet czimét adjátok, de csak olyan szép, mint a festett koporsó, melyben belül undok férgek tanyáznak: erőszakoskodás, bűnpártolás, népbolondítás és izgatás.

Megálljatok, Testvéreink! Nektek még számot kell adni mostani cselekedeteitekről is az élő Isten igaz ítélőszéke előtt! Hogy fogtok megállani az ő szentsége fényétől tündöklő orczája előtt? Hiszitek, hogy a Krisztus közbenjárójuk lesz azoknak a bűnösöknek, kik bűnbánat nélkül szükölködnek, sőt megátalkodottak a maguk vétkeikben?!

Tévelygéstekben is szeretett Testvéreink! Titeket azzal biztatnak, hogy a ti volt és elmozdított lelkeszetek perujítással fog élni, abban bizva, hogy sikerül ártatlanságát bebizonyítania. Az Egyh. Törv. 394 §-a 90 nap alatt egyszeri perujítást enged, ha az illető »*oly új bizonyítékokat hoz fel, melyek az előbbi eljárásban nem használtathattak s amelyek annak lényegére tartoznak*«. Ime a törvény gondoskodik — igen helyesen — arról, hogy ha valaki nem védekezhetett elég alaposan az első eljárásnál, ezt tehesse a a másodiknál. A presbiterium erre való tekintettel az állás betöltésére nézve úgy határozott, hogy az előkészítő lépéseket meg teszi, de a pályázatot három hónap előtt nem írja ki az esetleges perujításra való tekintettel. Ime, tehát a maga részéről itt is megadta a tisztázás lehetőségét. De némely lapoknak az a hite hogy »Irsay ismét pap lesz« megint csak a ti izgatásokra van szánva, mert csak »*lehet*«, ha t. i. magát a bíróság előtt tisztázza; de *nem lehet*, ha tisztázni nem tudja. A tisztázásban pedig őt a törvény szerint

csak eddig »nem használhatott új bizonyítékok« segítik és nem a ti zavargástok és egyes lapok népbolondítási törekvése, a melyek előre izgatnak titeket arra az esetre, ha a bíróság őt fel nem mentené.

Megadatkán a törvényes tisztázásnak a lehetősége, most már joggal azt lehetne várni tőletek, hogy annak végét csendességben, de azzal az elhatározással várjátok be, hogy bármi legyen a bíróság ítélete a perujtás dolgában: abban megnyugodtok. Megvagyunk győződve, hogy így is lenne, hogyha a ti becsületes-séghez szokott lelketek szerint *a saját lábatokon* járhatnátok; hogyha nem hallgatnátok azokra a naplopó izgatókra, a kik folytonosan hintegetik köztetek a konkolyt; hogyha nem hallgatnátok azokra a bujtogatósokra szánt újságcikkre, a melyekkel félrevezetik a ti könnyen hívó lelketeket s lelketlenül politikai czélokra is kihasználnak. Ha azok a becsületes, higgadt, nyugodt emberek, a kiket most magával kényszerít menni a fenyegetődző izgatás, megemberelik magukat s kijelentik, hogy jobban megbíznak országos nevű becsületes bírák ítéletében, melyet eskü alatt hoztak, mint sehonnai emberek és ficzkók hitvány mendemondájában, ha akad is oly lelkiismeretlen újság, mely azokat kinyomatni nem szégyenli: akkor ez a mestersegesen szított izgatás hamar véget érne.

Rajtatok áll tehát Testvéreink, hogy egyházunk békéje csendesen visszatérjen. A *maszlagot*, ha ingyen osztogatják se vegyétek be! Irja ki a nevét bátran, a ki hozzátok akar szólni, mint mi kiírjuk, mikor a presbiterium meghagyása szerint eljárunk. Névtelen uszítókra ne hallgassatok, mert a ki a névtelenség sötétjében bujkál: az — előre tudhatnátok! — nem jóban sántikál!

A *hitehagyásról* — mire lapok és emberek egyformán izgatnak, csábitnak titeket — nem sok mondani valónk van. A kinek hite van, szívébe, lelkébe gyökeredzett *élő, üdvözítő hite*: az azt nem tudja elhagyni, mert a hit Isten ajándéka. Hanem a kinek hite csak a szertartásokban áll: az a szertartásokat könnyen változtathatja. Kaphat külsőleg a miénkhez hasonlót, kaphat czifrabbat is, divatosabbat is, a mint-hogy ruhát is sokfélével szab a szabó. A ki az idvességét emberekre építi, a kinek a Krisztusnál többet ér a papja s a ki a papban csak a szép szót keresi, a mézes-mázos beszédet nézi, a melyről pedig már Pál apostol megmondta, hogy az becsületes lélek nélkül »zengő ércz és pengő czimbalom«: az olyant minek tartóztatnók?!

A ki azonban érzi, hogy az igaz vallásban, a szent Isten orczája előtt a bűn meg nem állhat, hanem csak a tiszta szív és feddhetetlen élet; a ki tapasztalta, hogy nincs másban a bűnöknek bocsánata és idvesség, hanem csak a Jézus Krisztusban s nem is adatott nekünk más név, a mely által megtartasunk, hanem csak a Jézus Krisztusnak neve; a ki a szent keresztiséget a bűn fürdőjének, a szent vacsorát az örök életre való tápláltságának tekinti; kinek Énekeskönyve, Bibliája és imádsága az útmutatója azon a »keskeny ösvényen, mely az örökéletre vezet«; akinek jólesik, hogy azon szent boltozatok alatt, melyekhez a porszemeket apáik és nagyapáik hordták, érezzék apáik és édesanyáik szellemcsókját homlokukon; a kiknek eszükbe hozza az a templom, hogy benne esküdték egykor azt a szent esküvést, hogy

»Sorsunk boldog vagy mostoha
Ez a szent hit lesz velünk:
.....
Isten úgy áldjon meg — Ámen«:

azokat nem kell marasztani, mert azok, ha kergetnék is, visszatérnének szólván: »Ki szakíthat el minket az Isten szerelmétől, mely van a Jézus Krisztusban?!« Mi atyafiságos lélekkel öleljük keblünkre tovább is azokat, »a kik hívek lesznek mindhalálig« s csak

imádkozni fogunk azokért, a kik Krisztustól elszakadván, elsodortatnak az élet árjától. A Krisztus igaz anyaszentegyháza azonban állani fog minden emberi mesterkedés daczára s annál inkább virágozni, minél kevesebb bűnnek férge rágja fájának gyökerét!

Am azt nem fogjuk túrni, míg reánk lesz bizva annak őrizete Istentől és a hívők gyülekezetétől, hogy anyaszentegyházunk élőfáját épen azok rongálják, kik annak ápolására rendeltettek. Az egyházi és világi törvény teljes szigorával fogunk fellépni azok ellen — ha kényszerítenek rá — a kik vallás elleni, vagy egyházunk békéjét és törvényes rendjét veszélyeztető kihágást követnek el. Királyilag szentesített egyházi és polgári törvényeink egyként biztosítják nekünk ezekhez az államhatalom segédkezését.

Ezzel azonban csak a végső esetben élünk s reméljük, nem lesz rá szükség.

Mint őrállók, teljesítettük, azt a kötelességet, melyet az Ur Ezékielnél (33. rész 1—10. vers) előnkbe szabott. Megintettük a hitetlent, az ő utáról, hogy abból kitérjen. Ha ki nem tér: az ő álnokságáért meghal, — de mi a mi lelkünket megmentettük. (9. vers.)

Egyébiránt az Isten szabados Ur mindnyájunkkal. A kit elveszni rendelt: szolgálatába adta a Gonosz, — és mi meg nem menthetjük sem a papot, sem a prófétát, sem az atyánkiát.

Mert:

»Hitetlen ajkán az Isten neve
Mi végre, hogylia bűnös a szive?
Mit ér, ha lelke nyereségre néz?
Mit ér, ha ajka rágalomra kész?
Azért az Isten, bár sokáig hallgat,
De a bűnért majd végre megsanyargat.«
(50. Zsolt.)

Gondoljátok hát ezt meg Testvéreink és ha az Ur napja megint ránk virrad, ha hívogatnak a harangok ércz nyelvei az Isten házába, jertek bűnbánó lélekkel énekelni:

»Én nem perlek és nem merlek
Igaz bíráim vádolni,
Ha elkezded
Ítéleted
Énrajtam gyakorolni.«

Jertek, hallgassuk az Ur igéjét:

„*Szántások magatoknak új ugart és ne vesetek a tövisesbe!*“ Jerem. IV. 3.

Az Ur pedig adjon a mi nemes czélu igyekeztünknek előmenetelt szent nevének dicsőségére, szent országa terjedésére.

Legyen meg az ő akarata, mint a mennyekben, úgy itt alant, a földön is!!

A kolozsvári ev. ref. egyházközség presbiteriumának 1906. aug. hó 2-án tartott üléséből.

Atyafiságos üdvözléssel:

Herepei Gergely,
a presbiterium elnöke.

Zsigmond Ferencz,
a presbyterium jegyzője.

A vallástaniásról.

A hit, a vallás fontosságától, nagy horderejétől minden igazán gondolkozó át van hatva; mindyájan tudjuk, kik az emberiség multját ismerjük s ebből a jövőre következtetünk, hogy a népek és nemzetek főállásának, haladásának, boldogulásának egyetlen, kipróbált, szilárd alapja az Istenbe vetett bizalom s épen ezért nem csak az egyházak, felekezetek, de

* E sorokat egyik állami leányiskola jeles tanárától vettük, ki épen az intézetben tapasztaltak alapján írta e sorokat, melyekben annyi megszivlelendő van. Szerk.

mi, világiak is folyton hangoztatjuk a vallástanítás szükségességét és intenzív tételét.

Daczára az állandó kíváncsnak, mégis nap-nap után azt tapasztaljuk, hogy terjed a hitetlenség, hogy mind többen lesznek olyanok, kik a pozitív vallást megvetik, kik azt szeretik mondani, hogy nekik meg van a maguk vallása, vagyis, a kik felekezeten kívül állónak érzik magukat s lassanként mind jobban távolodnak a vallástól, az Istenbe vetett bizalomtól.

Ilyen emberek rendesen főnhangon hirdetik a maguk — szerintök felvilágosult — nézetét s rendkívüli kárt tesznek nem a felekezetnek, hanem azoknak, kik követni akarják nézeteiket, mert szakítván a pozitív, megnyugtató és kielégítő vallással, oly térre jutnak, hol sem eligazodni, sem megnyugvást találni nem tudnak s életök az ingadozás bizonytalan kellemetlenségébe jut s a folytonos kételkedés gyötri.

Százan és ezren vannak közöttünk ilyenek; a társadalmunk züllésének és felfordulásának is ez az oka, mert lerombolták a régi Istenképeket anélkül, hogy újakat, jobbakat ültettek volna a szivekben helyökre s hogy elegendő bátorsággal bírának megvallani őszintén, fenhangon, hogy botor cselekedetüket megbánták s elmondanák belső, lelki gyötrődésüket.

Bármennyire hirdessék is az álfelvilágosodás hívei a vallás közömbösségét, azért a hit nem lényegtelen, az az ember alapja s ki a hitet bennünk megváltoztatja, az az embert, annak felfogását, botor életét változtatta meg, minek nyoma okvetlenül kívülől is, főleg a cselekedetekben, meg fog látszani.

Epen ezért, a kik a vallásosság örve alatt valástalanságot szítanak, felelősek az emberi boldogulás útjára szórt tövisekért s ezzel egyféleképpen cselekszik az is, ki nem a hitet, a szeretetet, a bizalmat, a lelki megnyugvást, hanem a felekezeti gyűlöletet plántálja a zsenge szivekbe, előre megingatván azokat s megmételjezi, pedig hogy ez nálunk, főleg városunkban, így van, az köztudomású dolog.

Főleg a protestánsok azok, a kik a még mindig hatalmon levő, nagy vagyonu, elbizakodott s magát egyedül üdvözítőnek tartó római egyházbeliektől sokat ócsároltatnak s nem átalják a felekezeti gyűlöletet annyira vinni, hogy 10—14 éves leánykáknak egyszerűen erkölcstelen s meg nem engedett, történetileg elferdített dolgokat tanítanak.

Lutherről többek között azt tanítják, hogy megszöktetett egy apáczát; Kálvinról, hogy egy asszonyal élt s hogy Luther maga megvallotta, hogy megbánta tettét, hogy a római egyháztól elszakadt, s bevallotta, hogy az ördög szállotta meg, mikor e cselekedetét végrehajtotta.

A t. szülők és elsősorban az anyák, a kik leányaikat ártatlanságban nevelik s kerülnek minden szót, minden cselekedetet, minden oly helyet és olvasmányt, mely csak kétféleképpen is érthető s a minnek esetleg más magyarázata is lehet, nem veszik észre, avagy mint vallásban levő dolgot, másként bírálják el, hogy gyermekeik a leányszöktetést, az asszonyokkal való együttélést s az ördögről szóló babonát tanulják, nyíltan, közönség előtt felelnek belőle a vizsgálaton, pedig ha leánytársaságban beszélne ilyenekről, mindenki megbotránkoznék s romlótnak tartaná.

Gondolkozzunk csak a dologról s rögtön tisztán látjuk, hogy ezek s az említetteknel czifrabb reáfogások nem egyebek, mint a felekezeti gyűlölet magvai, történeti elferdítés; a babona, a sötétség terjesztése, fogás a protestánsok lekicsinylésére.

Ilyen és hasonló körülmények minden felekezetnek, az igazi vallásosságnak átkai s a nagy reformátoroknak lerántása a szürke mindennapiságba, sőt több, megbélyegzés, mert az erkölcs, a tisztaság hirdetői hitvány gazságok elkövetői lesznek.

Az iskolában, hol az ideális értelemben vett fel-

világosodás és egyenlőség honol, az ilyen irányu és célzatu hitoktatás nem állja meg a helyét, nem harmonizál annak feltételeivel, tehát meg sem türhető.

A középiskolai hitoktatásnak mindenütt és minden felekezet részéről csak az lehet a célja és feladata, hogy a növendékek értelmi, de különösen erkölcsi jellemét erősítse, bennök a hitélet iránti Istentől nyert hajlandóságot fokozza, szívekben, lelkekben a hitbéli megnyugvást s az élet minden csapásai között szükséges bizalmat, szeretetet Isten minden rendelkezésével szemben szilárd, megingathatatlan alapra helyezze.

A hitvitáknak, felekezeti bírálgatásnak helye a középiskolában nincsen, meg lehet s meg is kell ismertetni a növendéket a választanokkal úgy, hogy más felekezetet nem bántunk s az egyháztörténelemből, a mikor az egyház küzdelmeit festjük, nem a felekezeti gyűlöletet kell eredményként levonnunk, hanem azt, hogy legyünk hívek az oly sok áldozatok árán fentartott egyházunkhoz.

Sok olyan dolog van a bibliában, a mi nem az iskolába s főleg nem a fejlődő leánykáknak való, ezeket okosan kerülni kell, mert nem szükséges minden ténnyel megismertetni a növendéket.

Nem a felekezetiesség, de a közérdek, az iskola célja, a növendékek érdeke mondatta el velem a fentieket, nem fogok senkivel hitvitába elegyedni igazam felett, de ajánlom, hogy a kik érzik, hogy érintve vannak, lássák be az igazságot s ne tegye őket fanatikussá elfogultságuk.

Kollegiumaink ez évi Értesítői.

III. A kolozsvári.

Külső kiállítása haladást mutat, de még mindig nem elég haladást. Például úgy van füzve, hogy olvasásra fölnyitni kényelmesen nem lehet; kiszalad a kézből és összezsapódik, mintha titkok könyve szeretne lenni. Továbbá sok mellékes jelentőségű közleménye most is indokolatlanul nagy igényeket támaszt azáltal, hogy pazarul cicero betűkkel nyomtatott.

A füzetnek Függeléke: „A kolozsvári kollégium tanulóinak névsora“ 1737—1813-ig, 1—94. oldalón. Értékesebb, s hasznavehetőbb lett volna a névsornak a családnevek betűrendjébe foglalása, utalással az eredeti névsor folyószámára, illetőleg a beiratás évére. Valami ilyes feldolgozás nélkül, mely az „egyház-történeti és másnemű érdekesség“ könnyű megtalálására segítsen: az intézet, ha nem is ok nélkül, de nem is eléggé megfelelő haszonnal, áldozott a névsor kiadására. Az olvasó idejét megbecsülni, az érdeklődés kielégítését megkönnyíteni — akarnunk s tudunk kell: mondta és tanácsolta, épen az iskola-történeti közleményekre alkalmazva, igen helyesen, néhai Klamarik.

Van a névsorban egy pár családnév, a melyekre nézve kétesnek vélem, hogy vajjon a közlő helyesen olvasta-e; pl. a „Caurai“ nevet, így látatlanban, „Cantai“-nak merném olvasni.

De nézzük a szorosán vett értesítői közleményeket.

I. Az iskolai év megnyitásakor, szeptember 5-én, Tárkányi György mondott lendületes imát, alkalmi beszédet pedig az igazgató. Mindaketten jeleit adják, akarják is adni annak, hogy az akkori politikai viszonyok hatása alatt állanak. Egyébként az igazgató beszédéből megtudjuk, hogy a ref. vallásu növendékek közül többen, mert nem jelentkeztek kellő időben a felvételre, tehát saját mulasztásuk miatt, kiszorultak, más vallásuakkal szemben, az iskolából. Helyesléssel vesszük tudomásul azt az elvet, hogy a növendékek hajlamait tőlük s szülőiktől puhatólni szokta az igazgatóság, avégett, hogy azokat különösebb

gonddal is ápolhassa, fejlesztesse. Helyeseljük azt is, hogy a növendékek nevelői gyámolításában czélul vallja az intézet, „hogy a serdülő ifjak minél hamarabb szabaduljanak e gyámolítástól” S a mód, melyen ezt az igazgató nyilvánosan kijelenti: tapintatos és jó hatása.

II. Elüljáróság, tanárikar; az utóbbinak névsora az évi tárgyleosztás közlésével. A tárgyleosztásban a szakcsoportosítás elve általában nagyon szegényesen, számbavehetőleg csakis az I. és IV. osztályban sikerült. A VII. és VIII. osztályban meg sem kísérelték; egyetemi tanszakrendszerhez hajlanak, elhiszszük, hogy nem ingyen hiúságból, de ki kell mondanunk, hogy nem is a középiskolai képzés kerekded teljességének a javára. Nem mérsékelt szakrendszer mellett, a legbuzgóbb és legkitünőbb tanárok sem fogják elérhetni a gimnáziumi képzés eszményi sikerét. Ugy tudjuk, ily véleményt nyilvánít, az állami főfelügyelet nevében, az ideai miniszteri megbízott is.

III. Az állami főfelügyeletet, mint megbízott, Kuncz Elek kir. tanácsos főigazgató gyakorolta.

IV. A gimnázium. Az osztályok névsorait most is az érdemjegyek közlése nélkül nyomtatják ki. E miatt a titkolózás miatt sok érdekes kérdésre nem kapunk feleletet. Így nincs miből kiolvasnunk a nem kellően mérsékelt szakrendszer szerint folyó tanításnak következményeit, amint azok az egyes tanulók előmeneteli jegyének tarkaságában szoktak mutatkozni. Pedig bizonyosan mutatkoznak. Nem látjuk, hogy az az elv, mely szerint a növendékek hajlamait puhatalni és fejleszteni szokták: a valóságban megnyitit ér és mire vezet. Általában a tanulók seregének párját ritkító gyönyörű magyar hangzású névsora mögött nem látjuk az egyéneket, az intézet büszkségeit, a szülők reményeit; nem látjuk azt, a miben jellemzés és ítélet van kifejezve. Kár, hogy a kollégium igazgatósága — hihetőleg más szempontokból nézván a dolgot — az elfogadott közszokáshoz alkalmazkodni még mindig nem akar.

A tanítás elvégzett anyagának kimutatása megfelelő a tantervnek. A magyar írásbeli feladatok minden osztályban általában jól válogatottak, érdekesek is, tapintattal és belátással tüzetek ki. A VI. osztályban kitűzött feladatok sorozata a maga nemében a legsikerültebbek közé tartozik.

Rendkívüli tárgy volt a szabadkézi rajz, a melyet Deák István önállónak látszó s ezért szakemberek figyelmébe ajánlható módszerrel az összes osztályokból önként vállalkozott 69 tanulónak tanított s kezére dolgozott a természetrajz tanáranak is. — Franczianyelvet dr. Ince Bénitől 14-en tanultak, részint kezdők, részint haladók. A tanítás úgy látszik, nyelvtani fonalon haladott s nem a direkt módszer alkalmazásával, mely pedig kevés számu tanulóval nagyon háládatosan volna folytatható. Az ifjusági énekkart, melynek 98 tagja volt, Seprődi János tanár vezette; szép sikereit, ha nem is az Értesítő adataiból, de ismerjük s elismeréssel jelezzük; ép így a 13 tagból állott ifjusági zenekaréit is, melynek gyakorlatait szintén Seprődi vezette. Vivást évi 20 kor. külön díjért, hetenkint két órán Varga Sándor tornatanár vezetése alatt 13-an tanultak az V—VII. osztályok tanulói közül. Gyorsírást kezdők és haladók összesen 26-an tanultak Kovács Dezsőtől.

A négy felső osztály tanulói közül 44-en testgyakorlókört alkottak s a tornavizsgálat keretében megtartott egyévi versenyeken a győztesek ezüst meg bronz-érmeket nyertek.

A Gyulai Pál-önképzőkörben négy felső osztálybeli rendes és rendkívüli tagok munkálkodtak kellő szorgalommal; hazafias ünnepeket rendeztek, intézeti általános ünnepeken közreműködtek; a kiválóbbak emlékbeszédért, irodalmi tanulmányokért, szavalatért, bírálatért jutalmakat, pályadíjakat nyertek.

Ifjusági olvasó-egyesület, ifjusági könyvtár s szegénysorsu tanulók könyvtára, czéljaiknak, az utóbbi a kölcsönös segélyezés érdekének is, kellően szolgáltak.

A benlakáson mintegy 168 tanuló volt, a kik közül a konviktuson 33-an összesen 4090 kor. kedvezményt élveztek. Felügyelőjük Kovács Dezső tanár. Kanyaró járvány miatt 6 napig rendkívüileg zárva volt a benlakás, a tanítás is szünetelven.

V. A kollégiumi gyűjtemények közül csak a könyvtár gyarapodása nincs részletesen kimutatva; a Szabó Sámuel tanár örökösaitől ajándékozott 2309 kötet kimutatása felettébb nagy tért foglalt volna el.

VI. Az elemi iskola. Igazgatója Balogh Károly tanár volt; négy okleveles tanító működött benne; a négy osztályba 21, 26, 40 és 40, összesen 127 tanuló járt év végéig.

VII. Az évfáráó vizsgálatok, egy-egy osztálylyal két-három félnapon, június 18—22-én tartattak meg; 23—24-én szabad napok, 25-én évfáráó ünnepe. Kérdésbe kell tennünk, hogy az évfáráó szabad napok nem teszik-e tulságosan próbára a serdülő tanulók önkormányzó képességét.

VIII. Bocskay István emlékünnepeyre dr. Török István népszerű történelmi dolgozatot írt, s ezt az Értesítőben a tanulóknak vonzó emlékolvasmányul, közzéteszi.

IX. Nagy odaadással szolgálja az intézet egészségügyét dr. Konrádi Dániel iskolaorvos. Jelentésének egyik tanulságos része a statisztikai táblázat a tanulóknak magasságban és testsúlyban való gyarapodásáról, az utóbbi rovatban a negatív eredmények jelzésével is.

A táblázatból kitűnik, hogy a növendékeknel — a VIII. osztályt kivéve — általános fejlődés tapasztalható. Kitűnik az is, hogy a benlakók nem maradtak a künlakók mögé, sőt egyes osztályokban (I., III., IV., V.) a benlakók átlagos súlygyarapodása nagyobb. A mindkét vizsgálatra jelentkezett 358 gymn. tanuló közül gyarapodott 301, nem gyarapodott 29, fogyott 28; az elemi 117 tanulója között gyarapodott 68, nem gyarapodott 32, fogyott 17.

Feltűnő azonban a VIII. osztály testsúly csökkenése úgy a ben-, mint a künlakók között. A benlakók közül egyik sem gyarapodott, a künlakók közül is csak három. Az átlagos testsúly csökkenés a benlakóknál egy, a künlakóknál másfél kilogramm. Ime a VIII. osztály végén leteendő háromféle vizsgálat milyen hatással van az ifjura!

Vigil.

(Folyt. köv.)

ISKOLA.

Értesítés. A sárospataki ev. ref. főiskolában a jövő 1906—7. iskolai év szeptember 1-én kezdődik.

A theologia- és jogakadémián az előadásokra való jelentkezés határideje szept. 8—9-ike. Az ujonnan belépők 1—8-ig, a katonaságtól jövők október 8-ig vétetnek fel. Az előadások szept. 11-én kezdődnek. Beiratási díj (uj tanulóknál) a theol. és a jogakadémián 8 kor. A theol. akadémián a tandíj egész évre 18 kor. A jogakadémián a prot. vallásuak egész évre tandíj és egyéb címeken 64 kor., a nem protestánsok 86 K-t fizetnek.

A főgimnáziumban (melynek I. II. és III. osztálya párhuzamos) a javító-, pótló- és magánvizsgák szept. 1. és 3. napján, a felvételek, beiratkozások szept. 1—5-ig mennek végbe és pedig 1—4-ig a protestánsokra, 5-én — amennyiben a létszám engedi — a más vallásuakra nézve. A tanítások 6-án kezdődnek. Beiratási díja az uj tanulóknak a főgimnáziumban 4 kor. Tandíj és egyéb címeken a gymn. tanulók közül a protestánsok egész évre 56 K-t, nem protestánsok 96 koronát fizetnek.

A VII. gimnáziumtól kezdve a főiskola protestáns valása növendékei az ünnepi követség (legatio) kedvezményét élvezik. Szegénysorsu joghallgatók és gymn. tanulók tandíj-engedésben részesülhetnek s az erre vonatkozó, kellőleg fel-

szerelt kérvények aug. 15-ig a főiskolai igazgatósághoz nyújtandók be. Szorgalmas és jó előmenetelű tanulók szorgalmi díjakban és tápintézetű jótéteményben (ingyenes 40 és 80 koronás helyek) részesülhetnek. A tápintézetű egész évi teljes díj 140 kor. A városban a főiskolai igazgatóság által engedélyezett helyeken szállás és étellemezés olcsón, átlag 30–40 K-ért kapható. A főiskolai internátusban gimn. tanulók és akadémiai hallgatók egyaránt évi 600 (hatszáz) K-ért kapnak teljes ellátást. Jelenkezés 1906–7-re aug. 15-ig. Az internátus szabályzatát kívánatra megküldi s tudakozódásokra készséggel ad felvilágosítást az akadémiai, illetőleg a főgimnáziumi igazgató. Az új iskolai évben akadémiai és közgazgató dr. Meczner Sándor, főgimn. igazg. dr. Rácz Lajos. — A sárospataki ev. ref. főiskola igazgatósága.

Értesítés. A tiszai ág. hitv. evang. eperjesi kollégiumának jogakadémiáján az 1906–7. tanév I. felére a beiratások 1906. szept. 1-től 12-ig eszközleendő; az előadások szept. 16-án veszik kezdetüket. Utólagos felvételnél szept. 13–15. napjain dékáni-, azután pedig tanári-kari engedéllyel lehet helye. A kik jogi tanulmányaikat csak most fogják kezdeni, azok az érettségi bizonyítványt, a kik pedig az egyeteméről, vagy más jogakadémiáról lépnek át, azok csupán eddigi lecke-könyvüket tartoznak a beiratkozásnál felmutatni. Azok az egy-éves önkéntesek, a kik tényleges katonai szolgálatukat f. évi szept. hó végén fejezik be, okt. 1–8. napjain iratkozhatnak be. A vizsgálatok határideje szept. 1-től 15-ig terjed. A félévi tandíj 50 kor. Evangelikus lelkészek, tanárok és tanítók fiai — tekintet nélkül vagyoni viszonyaikra minden további folyamodás nélkül a tandíj felét fizetik. A jogakadémiai hallgatók általában részesülhetnek a kollégium kebelében fennálló, ujonnan épített s kényelmesen felszerelt tápintézet kedvezményeiben; ebéd- és vacsoráért az első félévben szept. 1-től decz. végéig 60 kor., csak ebédért 34 kor. fizetendő. Az arra érdemesek igényt tarthatnak a kollégium által évenként kiosztatni szokott ösztöndíjakra; valamint a szegénysorsuak tandíjmentességre, tápintézetű-díj elengedésre s a jelentékeny alaptőkével rendelkező „Jogász segély-egylet” támogatására számíthatnak. A jogakadémiai ifjusági-, valamint a kollégiumi nagy könyvtár a hallgatóság rendelkezésére áll. A szünetekben mindennemű felvilágosításokkal, levélbeli megkeresésre is, szívesen szolgál a jogakadémia igazgatósága.

A tiszai ág. hitv. ev. egyházkerület eperjesi ősi kollégiumának jogakadémiáján — a hazai ág. hitv. ev. vallásfelekezet ez egyetlen ilyenmű tanintézetén — az 1905–6. tanév alatt a következő tanárok működtek: dr. Mikler Károly dékán, dr. Flórián Károly, dr. Horovitz Simon, dr. E. Nagy Olivér, dr. Obetkó Dezső, dr. Raffay Ferencz, dr. Szlávik Mátyás (rendes tanárok), dr. Ereky István (rkiv. tanár), dr. Horovitz Imre, dr. Máriássy Béla, dr. Stehlo János (magántanárok). Az I-ső félévben 27 tantárgy 96 hetióraban; a II-ik félévben pedig 33 tantárgy 105 hetióraban adatott elő. Az 1905–6. tanévben a jogakadémián összesen 274 hallgató volt beírva, úgy, hogy a hallgatóság létszáma tekintetében ez a tanintézet a hazai tiz jogakadémia között a legelső közé emelkedett. A hallgatók között volt I. éves 87, II. éves 67, III. éves 56, IV. éves 53, tanfolyam hallgatása nélkül miniszteri engedéllyel vizsgázó 11. A tanév alatt 33 joghallgató nyert végbizonnyítványt. A tanév folyamán 74 első alapvizsgálat, 120 második alapvizsgálat, 16 államtudományi és 6 jogtudományi államvizsgálat tartatott. Kitüntetéssel tették az I. alapvizsgát Dede Lajos és Dörner Emil, a II. alapvizsgát Brájer Márton, Nehiba Jenő, Ondrejovics Kálmán, Sziklay Béla, Tóth Miklós és Weisz Károly; államtudományi és jogtudományi államvizsgát senki. Több joghallgató részeseült ösztöndíjban, a segélyegylet támogatásában, tandíj és tápintézetű díj elengedésében stb. Ezen a czímen a joghallgatók által élvezett kedvezmények összege a múlt tanév alatt meghaladta a 9000 koronát. Az akadémiai ifjuság egyesületei: a jogásztudományi, segélyegylet, turista-egylet és vivőegylet, élénk működést fejtettek ki. Mindezekről részletesebb adatok a kollégium „Értesítő”-jében olvashatók, melyet a jogakadémia igazgatósága 20 fill. levélbélyeg beküldése ellenében bárkinek készséggel megküld. A városban egészséges és nem drága lakások elegendő számmal állanak rendelkezésre s az ifjuság ellátása jutányos.

Eperjesen, 1906. június havában,

a jogakadémia igazgatósága.

TÁRCZA.

A kolozsvári egyházközség történetéhez.

Az kolozsvári reformata ecclesiának, a mi kegyelmes urunknak és a reformata igaz religión levő Méltóságos uraknak s Tekintetes főrendeknek ő kegyelmeknek Méltóságos consistoriuma elében adandó memorialéja:

1. Mivel idvezült Polyk János uram a tiburci jószágát testamentum szerint collegiumunknak hadta, azon testamentumra a mi kegyelmes urunktól ő Nagyságától consensust impetralni és azon jószágnak a collegiumnál való megmaradását munkálodni méltóztassék Nagyságtoknak.

1. Ad 1-mum. Az jövendő országgyűlésre differalódik. Differtur.

2. Az sóaknákról eddig járti szokott tizenhat-száz forintnak kiadatását, melynek terminusa volt a felső esztendőben elmúlt Szt. János napja (ugymint junius 24.) kegyelmes urunktól ő Nagyságától arra commissiót extrahálni méltóztassék Nagyságtok kegyelmek. Hogyha lehetséges pénzül adják meg, mivel még a mult esztendőben adott só is, csak ott áll, ecclesiánk miatta nagy fogyatkozással vagyon.

Ez is difertur, mindazáltal sölul vegyék el, jovalljuk. Differtur.

3. Mivel az kegyelmes urunk ő Nagysága commissiója és Nagyságtok kegyelmek consensusa szerint Tiszteletes Pataki István uram eő kegyelme ideig vitétet ki a collegiumból, nagyobb szükséges dologra és maga is eő kegyelme ugy assecuralta ecclesiankat, collegiumunkat, ha mód leszen benne eő kegyelmét nagy kedvvel vészi ezután is az ecclesia ugy, hogy a második professor dolgát egészen bizza ecclesiánk Nagyságotokra kegyelmekre, hogy Tiszteletes Pataki István uram eő kegyelmével conferálván Nagyságtok s kegyelmek a szerént, a mint Tiszteletes Tolnai esperet uramnak Görgényben, a mult nyáron lött Méltóságos deputatió alkalmatosságával Ngatok kegyelmek kiadta volt, a mint hasznosabbnak látja Ngatok kegyelmek a szegény collegiumnak, a szerint kormányozni a második professor dolgát méltóztassék Ngatok kegyelmek. Hogy pedig a közelebb elmúlt fejevári gyűlés alkalmatosságával, második professort sollicitáló levél mint volt a deákok neve alatt boldog emlékezetű Tiszteletes püspök uramhoz Ngatoknak kegyelmeknek alázatosan instal ecclesiánk, vétkül ne imputalja Ngatok kegyelmek és reánk ne nehezteljen, mert abban a dologban hirünk nem lévén, semmit Ngatok kegyelmek tanácsa akarátja nélkül cselekedni nem akarunk, ezután is nem cselekeszünk.

Határozat. Ez is halad akkorra. Az deputatióban vallásunkon levő uri s főrendűek igazítsák el.

4. Az ecclesia kevés jobbágyi mivel igen elromlottak, el is pusztultanak, azoknak rovatalknak leszállítását a mint ezelőtt Ngatok kegyelmek igrte volt véghez vinni és vice tiszt uraimékre azon dologról commissiót extrahálni méltóztassék Ngatok kegyelmek, mert különben tiszt uraimékat eő kegyelmeket azon dologra semmiképpen nem birhatjuk.

Határozat. Ne adjanak semmit az jövendő országgyűlésig. nélkül. Lett erről dispositio.

5. Mivel mind az malmok romolnak s pusztulnak, mind az ecclesia nagy kárban forog, a szokott vámnak ki nem adása miatt, mellyel az eő felsége vitézi számokra öröltetett buzából adni tartoztanak volna. Az elmúlt télen a mely portiobeli buzát öröltetek, abból semmi vámot nem adtanak s az előtt sem, a mint külön specificálva vagyon is, mennyi vámmal tartoztanak volna, melyet Ngatok kegyelmek megtekinteni és ezután is a portióban adandó buzának örlésétől semmi vámot adni nem akarván, a nemes ecclesiánknek contentatiot szerezni méltóztassék Ngatok, kegyelmek és olyan dispositiot tenni, hogy ezután a szokott vám mindenkor kiszolgáltassék.

Határozat. Az jövendő országgyűlésben megtanáljuk komornik uramat felőle. Több difficultások közzött erről is leszen gondviselés.

6. Mivel a számvétel, mind számvető uraiméknak hol betegsége, hol egyéb distractioji, mind a számadó becsületes embereknek sok akadályok miatt

eddig haladott, annak naturálására ő kgyelmeket serkenteni méltóztassék Ngtok kegyelmeitek.

Határozat. Mig püspök nem lesz, nem lehet elrendelni Eadem resolutio.

Ebesfal. 24. januar. 1690. (Ph.)

Iterata resolutio iuit die 5. Maji. 1690. Fogaras Extradatum ex congregatione Dominorum reformatae orthodoxae religionis

Per Mgm. Petrum Alvinci protonot.

A kolozsvári ref. ehközség ltárában. Fasc. 10. Lit. A. Nr. 5.

Közli: Török István.

KÜLÖNFÉLÉK.

Mai vezércikkünk a kolozsvári egyházközség presbiteriumának a hivekhez intézett Nyílt levelét közli. Az esetet annyira kerületi közérdeknek tartjuk, hogy nem hisszük, hogy olvasóink érdeklődésére ne számíthatna. Vajha az ilyen közléseket mihamarább beszüntethetnők!

Az Irsay-ügy további Iolyamáról a következőket kell időrendben regisztrálnunk: Julius 2-iki presbiteri ülés a zavargók felvilágosítására 1500 példányban a lapunk elején közölt nyílt levelet adta ki és hordoztatta szét, melyről a fővárosi lapok is tudomást vettek. Ugyanaznap este az elégedetlenek is gyüleseztek a Csizmadiaszínben, melynek határozatából előbb sürgönyben, majd a vasárnapra elkészült s mint mondják 200 aláírással ellátott kérvényben fordultak a püspökhöz, hogy Irsayt már most a perújítás 3 hónapjára helyezze vissza állásába, mert addig ref. egyházi funkciót igénybe nem vesznek, hanem — ha kényszerülnek — unitáriust. A Püspök ur a kérésnek megfelelő elintéztetése végett az esperestől kért tájékoztatást a helyzetről, ki az ügyet az aug. 9-iki presbiteri ülés elébe terjeszti. Ugyanez a presb. ülés — mint halljuk foglalkozni fog azzal, hogy minő további lépéseket tegyen a zavargások megszüntetésére, melynek fenyegetései közül sem az aversio, sem a funkciók igénybe nem vévése eddig be nem következett. Csak vasárnap ismétlődött meg — most már csekélyebb arányban, mint a múlt vasárnap — hogy a zavargók 30—40 tagja tüntetőleg kivonult a templomból *Fosztó* lelkész szószékre álltakor. A közönségnek a templom előtti utczerészen az Irsay-képét tartalmazó „Előre“-vel kedveskedtek, mely a püspökhöz szóló kérvény szövegét tartalmazta s a melyhez itt is szerezték az aláírásokat. Maga Irsay a „Magyar Hirlap“-tól eltekintve kétszer irt cikket, perével és annak kritikájával foglalkozva. Mindkettőt egyszerre jelentette meg az „Ellenzék“-ben és „Előre“-ben, legutóbb az aug. 6-iki, illetőleg 7-iki számban „Az Erd. Prot. Lapnak és Nagytiszteletű Felelős szerkesztőjének és Társainak“ adresszáva. E cikkel bizonyára más forum előtt, azt hisszük, többen fognak foglalkozni. Sajtóbeli tárgyalását — különösen lapunkban — némely okok mellett, a melyek különben is kizárnák, feleslegessé teszi az, hogy — tudomásunk szerint — gondoskodtak arról, hogy lapunk olvasóinak asztalára kerüljön.

Az érdekelték közül eddig *Nagy* Károly theol. tanár jelentette ki az illető lapokban, hogy cselekedeteiért — más utra nem térve — készen áll illetékes bírósága előtt megjelenni, de a meghurczoltatás, kötelességének teljesítésétől, el nem téríti. Érdekes epizódja a mozgalomnak dr. Deák Albert ügyvédnek és a kolozsvári I. kerület volt képviselőjelöltjének a lapokban közölt s a mozgalom javára kihasználta azon nyilatkozata, hogy „enyhén szólva, a per lefolyása törvénytelen“, mert őt, mint a kerület ügyészét, meg sem hallgatták. Kilátásba helyezte, hogy beadványt intéz a püspökhöz arra nézve, hogy „az ítélet jogilag meg nem állhat és az eljárás szabálytalan volt“. E beadvány aug. 7-én érkezett a püspöki hivatal iktatójára, a honnan, mint a bíróság ügyébe való illetéktelen beavatkozás, az Igazgatótanács közigazgatási testületéhez kerül, a mely bizonyára módját ejti annak, hogy beadója hivatalosan is felvilágosíttassék arról, hogy a kerület „ügyésze“ és „ügyvédje“ közt nagy különbség van. Egyébként — mint irtuk — a továbbiakról a mai presbiterium fog határozni.

Dr. Kecskeméthy István theol. tanár a kolozsvári I. ker. orsz. képviselőjelöltje, mint társai közt a legtöbb szavazatot nyert *Böhm* Mihály vasuti tisztviselővel fog mérkőzni a pótválasztáson. A választási harc felekezeti vonatkozásokban is sok érdekes vonást mutatott, de voltak más örvendetes tanulságai is.

A 48. XX. t.-cz. ügyében a brassói és hegyaljai evang. egyházmegeyké alaposan indokolt határozatairól lapunk zártakor vettünk tudomást. Jövő számunkban bővebben foglalkozunk vele. Előre felhívjuk rá a figyelmet, ajánlván, hogy egyházi gyüleseink csatlakozzanak hozzá. A munka dr. *Zelenka* Lajos egyházfelügyelő tollából került ki, őt dicséri.

Tövissi Pál esztényi körlelkész annak közlésére kért fel, hogy őt a főtörvényszék nem lelkési jellegének elvesztésére ítélte, hanem csak jelen állásától mozdította el, az ítélet jogerőre emelkedése után egy fél év lejártá után. Midőn e téves értesülésünket — bocsánatot kérve érte — az igazságnak megfelelőleg készséggel helyreigazítottuk: szívünkben kívánjuk, hogy betegséggé vált fogyatkozásából segítse kilábolni a jó Isten! Egyben a *W Gesenius* „Hebräische Gramatik 1813.“ cz. műért — a theol. fak. könyvtárának küldte — köszönetet mondunk.

Felhívás a volt nagyenyedi theol. akadémia 1895—96. tanévi hallgatóihoz. Kedves Barátaim! Tíz éve már annak, hogy az egyházkerületi közgyűlés intézkedése következtében a nagyenyedi theol. akadémia, mely a papképzés ügyét oly hosszú időn át szép sikerrel szolgálta, megszűnt létezni. Idő- és alkalmoszerűnek találnám, hogy mi, kik a theologia utolsó évében Nagyenyeden voltunk theologusok, most a 10 év mesgyénél baráti találkozásra gyűljünk össze, hogy felelevenítsük a multaknak kedves emlékeit. En a találkozási ünnepély időpontjául szept. 5-ét ajánlanám, az ünnepély elnökévé pedig volt szeretett dékánunkat, nt. Jancsó Sándor nagyenyedi lelkész aát. Az ünnepély rendezésére és módozatainak megállapítására Tunyogi János, Papucs Dávid, Sebestyén Ferencz és Fehér Pál Nagyenyed vidékén lakó lelkésztársaimat vélném alkalmasoknak. Felkérlek azért kedves barátaim, sziveskedjete ez ügyben szándékotokat, véleményeteket Tunyogi János magyarlapádi lelkészbarátunknak, ki bizonyára lesz szives közbenjárni, tudomására hozni, hogy a találkozási ünnepély a jelzett napon sikerülhessen.

Az 1895—96. évben theologusok voltunk: IV. éven: Baczó Lajos betfalvi lelkész, Fülöp Kálmán kissolymosi l., Nagy Mihály középlaki l., Papucs Dávid magyarkapudi l., Sebestyén Ferencz krakkói l., Solymosi Lajos meghalt, Tunyogi János magyarlapádi l.; III. éven: Bocz József magyarhermányi l., Hegyi Péter peteki l., Molnár László adóhivatalnok, Szabó Lajos (állomáshelyét nem tudom); II. éven: Bíró Sándor székelyudvarhelyi vallástanár, Kádár Andor szőkefalvi l., Kovács István abafajai l., Rhédey Ferencz, Szakács Ferencz désaknai l.; I. éven: Fehér Pál felenyedi l., Jósvai Dénes, Máthé Sámuel volt szászujósi l. Abban a boldog reménységben, hogy ti épen úgy óhajtatok e baráti találkozót szeptember 5-re, mint én, vagyok mindnyájatoknak Betfalván, 1906. aug. 6-án szerető testvéretek az Urban Baczó Lajos ev. ref. pap.

Vevőt keresek a következő nyomtatványokra: „*Debreczeni Protestáns Lap*“ 1881-től 1905-ig terjedő 25 évfolyam. A 12 első évfolyam be van kötve puha fedéllel 12 darabban. Hiányzó számok: 1896-ról a 15-ik, 1897-ről az 52-ik, 1899-ről a 11. 27. és 28-ik, 1900-ról a 22., 23. és 39-ik, 1901-ről az 1-től 10. és 28-ik, 1902-ről a 49-ik, 1903-ról a 7-ik, 1905-ről a 47-ik. A 25 évről összesen 22 szám hiányzik. Tizenhét évfolyam teljes, ép példány.

II. „*Értésítő*“ a debreczeni ref. főgimnáziumról, 1872—3-tól 1904—5-ig. Egyetlen évi hiányzik, az 1901—2-iki. A meglevő 32 évi folyam teljes, ép példány. A 23 első évi kötve van 3 vaskos kötetben, a többi füzve.

III. „*A tiszántúli ev. ref. középiskolai tanáregyesület Évkönyvei*“ 1878—9-től 1901—2-ig. 18 évfolyam. A 13 első évfolyam kötve, 4 kötetben, az 5 utolsó évfolyam füzve. Teljes, szép példány.

IV. „*Jegyzőkönyvek*“ a tiszántúli ev. ref. egyházkerület közgyűléseiről, 1872-től 1901-ig. A 30 év folyamán tartott 64 közgyűlés jegyzőkönyvei hiánytalanul megvannak egy különálló „Betürendes tárgymutató“-val. Az 1901. évi két közgyűlés jegyzőkönyve füzött példány, a többi be van kötve, 12 vaskos kötetben. Teljes, szép példány.

A mérsékelt vételárból befolyó összegek a *csombordi* kisdéd és szegény egyház templomépítési költségeinek fedezésére fognak fordíttatni. Csombord (u. p. Nagyenyed), 1906. jul. 20. Elek Lajos, ref. lelkész.

GYÁSZROVAT.

Nagyvárad *dr. Sóljgom Fekete Ferencz* nyug. kir. törv. elnök, a hunyadmegyei Tört. és Régészeti Társulat megalapítója és örökös tiszteleti elnöke, Hunyadvármegyei törv. hat. bizottságának és Déva város képviselőtestületének volt tagja, a „Bihar” egykori felelős szerkesztője, az Emke hunyadvármegyei választmányának alelnöke, számos közművelődési, társadalmi és közgazdasági intézmény vezető tagja, a kiváló jogi és történelem író stb. f. évi aug. hó 2-án éjfélt után 1 ó. 30 p.-kor, hosszas szenvedés után, életének 67. és boldog házasságának 31-ik évében jobblétre szenderült. Temetése f. hó 3-án d. u. 5 órakor volt. A nagyszámu gyászoló rokonság közt van *Sándor József* egyh. m. gondnokunk is, kinek az elhunyt apósa volt.

Ozv. Székely Ferenczné szül. Szini Berta néh. Székely Ferencz Bethlen-koll. tanár özvegye, életének 58-ik, özvegységének 17-ik évében f. évi aug. 3-án, reggeli 4 órakor kínos szenvedés után jobblétre szenderült. Egy nagy család terhes gondját, kevés örömét, annál több aggodalmát, terhét sok megpróbáltatásoknak terhes keresztjét hordozta panasz nélkül gyenge vállain, melyet csak a jó Istenben való bizalom s anyai szeretetének ereje tartottak fenn mostanig. Egy élő „mater dolorosa” volt mindig gyászruhájában. Egy kálvinista papeány szelidsége, szerénysége és munkássága ékesítették. Gyermekeit — mennyi gonddal! — felnevelve, mint a ki dolgait elintézte, kötelességét betöltötte, futását elvégezte, pihenni tért. Az édesanyaság mártirja és megdicsőült mintaképe szállt sirba benne. Legyen áldott emléke!

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 2256—1906.

PÁLYÁZAT

rendes tanári állásokra.

A szászvárosi ev. ref. Kun-kollegium államilag segélyezett főgimnáziumánál pályázat hirdettük 2 tanári tanszékre, melyeket a közelebről tartandó egyházkerületi közgyűlés választás által fog betölteni.

E tanszékek közül *nyikre a történet-füla: ajból,* másokra a *latinnyelvből és történetből* képesített pályázók folyamodhatnak.

Mindkét tanszék javadalma évi 2400 kor. fizetés havi előleges részletekben és szállás természetben, vagy 600 kor. lakásbér évnegyedes előleges részletekben, továbbá 5 izben 200—200 korona ötödéves korpótlék és idősbégi sorrendben való előléptetés a 2600, 2800, 3200 és 3600 koronás fizetési fokozatokba.

Az ötödéves korpótlék megállapításánál a hazai más középiskoláknál rendes tanári minőségben eltöltött szolgálati évek 10 év keretén belül beszámíttatnak.

Megválasztottaknak a 3-ik rendes tanári szolgálati év betöltéséig a 2400 koronás fizetési fokozatban kell maradniok.

A megválasztott rendes tanárok a nem állami tanárok nyugdíjintézetének jogos és kötelezett tagjai.

A tanszékek a következő tanév elején foglalandók el. Csak ev. ref. vallásuak pályázhatnak.

Pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányait, tanári képesítettséget, eddigi szolgálatukat, katonakötelezettségi viszonyait igazoló okmányaikkal felszerelt s a collegium előjáróságához címzett folyamodványait a collegium igazgatóságához 1906. szeptember 30-ig nyújtásák be.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1906. június hó 14-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tan. előadó.

Sz. 3265—1906.

KÖRLEVÉL

a tiszteletes vallástanító lelkész aaihoz és a református iskolaszékek tiszteletes elnökeihez.

Kiss Géza magyarlápósi állami iskolai igazgató afia igen czélszerű és a mi református népiskolai oktatási vi-

szonyainkat szemelőtt tartó füzeteket adott ki a következő czimeken:

1. Haladási napló az 190. . tanévben végzett vallás és egyházi ének tanításáról. (12 ives füzet.) Ára 1 kor.

2. A . . . elemi népiskola I—VI. mindennapi és I—III. ismétlő osztályainak Leczketerve ev. ref. hittanból és egyh. énekből az 190. . tanévre (6 ives füzet). Ára 80 f.

3. A . . . elemi népiskola . . .-ik osztályának leczketerve az 190. . tanévre. (6 ives füzet a közismereti tárgyak előirányzására.) Ára 80 fillér.

E felsorolt füzetek alkalmazását melegen ajánljuk a czimzettek figyelmébe.

Kolozsvárt, 1906. aug. hó 1.

Becsek Lajos,
elnök h.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 830 1906. püsp. hiv.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kalotaszegi egyházmegyébe kebelezett *vistai* lelkészi állásra pályázat nyitattik.

Javadalom: Tisztességes lakás 679 □ öl kerttel, 4 h. 127 □ öl can. portio, bérértéke 24 k. 46 f.; a hivektől bejövendő terményjövedelem pénzértéke 600 k. 67 f.; déz-makárpótlási kamat 446 k. 21 f.; a hivektől kézspénz 47 k. 60 f.; stóla 48 k.; kongrua 484 k. 15 f. Az összes fizetés 1651 k. 09 f.

Megjegyzendő, hogy az állomás 1907. Szt.-György napjáig félfizetéssel töltenek be, amely a kongruával együtt 1067 k. és 62 f. értékű.

Kötelessége: a lelkészi teendőik ellátása és a törvényszabta órákon az iskolás növendékek vallásos oktatása.

Pályázati határidő aug. 28. Folyamodványok nt. Deési Gyula aához küldendők Gyaluba.

Kolozsvárt, 1906. aug. 6.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 826—1906. püsp.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kolozsvári egyházmegyébe kebelezett *györgyfalvi* lelkészi állomásra pályázat nyitattik.

Javadalom díjlevél szerint: 1. Tisztességes lakás, 4 szoba, konyha, kamara, 2 pincze, gazdasági épületekkel. 190 □ öl kerttel. 2. Földhaszonélvezet (4 hold 377 □ öl szántó, 5 h. 612 □ öl kaszáló) értéke 42 kor. 90 f., a földért az állami adókat az egyház fizeti. 3. Kézspénz a hivek által fizetve 996 kor. (a pénzfizetés két részletben történik, u. m. május és október hónapokban). 4. Állami kiegészítés 587 kor. 37 f. Összes jövedelem 1626 kor. 27 fillér. A vallástanításért az áll. isk. gondnoksági pénztárából 160 kor.

Pályázati határidő 1906. aug. 30.

Folyamodványok szabályszerűen felszerelve nagytitst. Herepei Gergely esperes aához Kolozsvárra küldendők.

Kolozsvárt, 1906. aug. 6.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 829—1906. püsp.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kalotaszegi egyházmegyébe kebelezett *m.-gy.-vásárhelji* egyházközség lelkészi állására pályázat nyitattik.

Javadalom: Tisztességes jó lakás kerttel. Fizetés 22 h. 672 □ öl can. portio, melynek bérértéke 98 k. 24 f. A hivektől fizetendő terményjövedelem értéke 553 k. 85 f.; munkatétel értéke 95 k.; stóla jövedelem 16 k.; kézspénz 88 k. 14 f.; Kongrua 753 k. 89 f. Összes fizetés 1604 k. 23 f. Ehhez járul az áll. iskolai vallástanításért jelenben 200 k. tiszteletdíj.

Kötelesség: a lelkészi teendőik ellátása és az áll. iskolában a törvényszabta órákon a vallástanítás.

Pályázati határidő aug. 28. Folyamodványok nt. Deési Gyula aához küldendők Gyaluba.

Kolozsvárt, 1906. aug. 6.

Dr. Bartók, püspök.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖK ÖN.

Püspöki intelem

a kolozsvári mozgalom tárgyában.

Kegyelem és békesség Istentől, a mi Atyánktól és az ő szent fiától, az Ur Jézus Krisztustól Amen.

A kolozsvári egyházközség magyar-utcai körének hivei által közvetlen hozzám intézett kérésből, melyet e hó 7-én vettem, valamint Fehér János aának, mint az „Irsay-ügy vezető elnökének“ leveléből nagy megütközéssel és mély fájdalommal látom, hogy a gyülekezetben a rend és fegyelem teljes mértékben felbomlott; mint a levélíró mondja, még saját személyem sem lehet Kolozsvárt biztonságban.

Őszintén óhajtom, hogy megértsük egymást, s ha vannak sebek, azokat orvosoljuk; de erre egyetlenegy mód van, ha a gyülekezet hivei a törvény által kijelölt utra térnek. Ki kell jelentenem, hogy a mostani bajok forrása sem lehet egyéb, mint a törvénynek nem ismerése, vagy számba sem vevése, az egyházi hivatalos vezető férfiak és hatóságok lekicsinylése, meggyanusítása, kisebbitése, megfenyegetése nem oly eszközök, melyek a kölcsönös megértést elégeitenék.

Anyaszentegyházunknak drága áron szerzett kincse a szabadság, melyet óvni és védeni szent kötelesség. De vajjon az egyház szabadsága érdekében cselekesznek azok, kik felforgatnak minden rendet s követelik, hogy a törvény őre, a püspök vagy akárki más szembe helyezze magát a törvénnyel.

A fegyelmi törvényszék beható vizsgálat után kimondotta Irsay lelkész fölött a vétkeket s meghozta az egyhangu ítéletet. A püspök, mint elnök, kötelességét teljesítette, midőn kihirdette az ítéletet. Hát emiatt háborog-e a ti lelketek? E miatt van-e a nagy és éktelen harcz, mely a nagyközönség előtt a hirlapokban folyik? És ki vitte oda a harczot? Kicsoda lelkének lehet öröme, ha a piaczon mutogatjuk a mi sebeinket? Miért kellett meggyanusítani a bíróságot és annak egyes tagjait?

A bíróság tagjai saját legjobb meggyőződésök szerint ítétek és a ki az ő függetlenségüket kétségbe vonja, súlyos vádat emel, mely vizsgálatot követel. Ezt kérni joga lehet mindenkinek, de vakon gyanusítani nagy könnyelműség.

A hozzám küldött kérvény is azt mutatja, hogy a gyülekezet tévedésben van. Hogy a magyar-utcai templomban a szolgálat kérdése minő megoldást nyerjen, legelső sorban a kolozsvári egyházközség presbyteriumának hatáskörébe tartozó dolog, mely a törvények által egyedül van feljogosítva kormányozni az egyházat, intézni, vezetni annak ügyeit s kérni a püspököt, hogy így vagy amúgy intézkedjék.

Nem is tehettem hát egyebet, mint a hozzám küldött kérést letettem hozzá, kérvén, hogy ebben az ügyben intézkedjék.

És most én fordulok a gyülekezethez, kérve, intve, óva, hogy az eddig követett utról térjenek vissza s jobban válasszák meg az eszközöket, ha céljt érni akarnak. A gyülekezetnek saját nyugalmaról, jó hirnevéről, fontos érdekéről van szó. Nekem is azt kell mondanom Pál apostollal: „Eddig szépen futottatok vala: kicsoda babonázott meg titeket?“ Miért gondoltok gonoszt én ellenem, holott miattatok van busulása az én lelkemnek?

Számomra a Krisztus anyaszentegyháza utat jelölt és én arról le nem térhetek. Ha ezt tenném, nektek kellene kárhozhatni engemet. Nagy öröme lenne az én lelkemnek, ha a törvény útján összetalálkoznánk, de én egyedül haladva is ezen az uton megyek tovább, mert nekem mind életemben, mind halálomban egyedüli nyereségem a Krisztus és az ő szerelmétől semmiféle hatalom el nem szakíthat engemet.

Az az indulat lakozzék hát bennetek, mely a Krisztusban lakozott. Én is ezzel az indulattal maradok

Tusnádfürdő, 1906. aug. 8.

Dr. Bartók György s. k.,
püspök.

A brassói és hegyaljai ág. hitv. ehmegyék határozata az 1848. XX. t.-cz.-re nézve.

Az egyházmegyei közgyűlés elismeréssel és megnyugvással veszi tudomásul Apponyi Albert gróf vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter urnak a magyarországi ág. hitv. és ev. ref. egyházak közös bizottsága által az 1848: XX. t.-cz. az 1904. év folyamán beadott „emlékirat“-ra, valamint ugyanazon bizottságnak az 1904. októberi kormányelnöki nyilatkozatra válaszul az 1904. év december hónap 6-án tett újabb előterjesztésére vonatkozóan a m. kir. kormány nevében 1906. év június hónap 9-én kelt átiratában foglalt azt a kijelentését, hogy a fenttiszelt kultuszminiszter ur egyik legfontosabb feladatául tüzte ki, hogy az 1848: XX. t.-czikkek végrehajtását az eddigi tárgyalások anyagának alapul vétele mellett a hivatkozott törvény szellemében „állandó rendelkezéssel“ kezdeményezze; valamint, hogy ennek fogantatásaképpen hajlandó hozzájárulni ahhoz, hogy a két evangélikus egyház emlékiratának „dotáció“ czime alatt foglalt részében felsorolt czélok közül 1. az egyházi adók rendezése; 2. az egyházak közigazgatási költségeire, valamint 3. az országos lelkészi nyugdíjintézetek segélyezésére: az eddigi költségvetési dotációkon felül — és nevezetesen az 1904. évi állami költségvetésbe „egyházak segélyezése“ czimén az érdekelt egyházak javára felvett tételekben foglalt összegek további — és pedig emelhető folyósításának biztosítása mellett — évi 3 millió korona segély az 1907., 1908. és 1909. évi költségvetésekbe successive emelkedő 1, 2, illetve 3 millió kor. összegben felveendő külön törvény által biztosítottak.

Tekintve azonban, hogy a szóban forgó kormánykijelentés az „emlékirat“ első részében a „jogegyenlőség és viszonyosság“ czime alatt felhozottakra vonatkozólag Tisza István gróf miniszterelnök által az 1904. év október hónap 20-án adott nyilatkozatra, valamint a két evangélikus egyház közös bizottságának erre adott előterjesztésére utalással: Tisza István gróf miniszterelnöknek azt a kijelentését, hogy a kormányt kizárólag az a szempont vezeti, hogy a törvényesen bevett vallásfelekezetek közötti tökéletes egyenlőség az egész vonalon érvényesüljön; — a jelenlegi kormány is kötelezően magáévá nem teszi — a volt kormányelnök által az emlékirat első részében felhozott sérelmes esetekre vonatkozóan pedig a volt kormány által folyamatba tett vizsgálatnak mibenlétét és eredményét, valamint a volt kormányelnöknek azt a kijelentését, hogy a szóban forgó vizsgálatnak befejezése után a kormány a közös bizottsággal megállapítja „azon irányelveket, a melyek szerint hasonló esetek a jövőben elbírálandók lesznek“ egyenesen hallgatással mellözi; tekintve másrészt, hogy az „emlékirat“ második részében „dotáció“ czime alatt a két evangélikus egyház „közös bizottsága által az egyházak legégetőbb szükségleteinek az állami pénzügyi viszonyaihoz mérten kíméletes mérsékléssel tett okadatolt számítása szerint a kormány-programmba ezidőszert felvett 3 czim alatt s nevezetesen:

1. az elviselhetetlen egyházi adóteher csökkentésének, 2. az egyházak közigazgatási költségeinek, valamint 3. az országos lelkészi nyugdíjintézeteknek évi segélyezésére kért 2 millió 100 ezer; 700 ezer 859 kor. 80 f., illetve 567 ezer 287 kor., a fenti három czimen tehát összesen 3 millió 368 ezer 146 K 80 f. egymagában véve is felülhaladja 368 ezer 146 kor 80 fillérrel a kormány által különben is csak successive ígért 3 milliónak csekély összeget.

Miután továbbá a lelkészek korpótlékára, vallásoktatásra, valamint kulturális és humanitárius czélokra kért 1 millió 533 ezer 100, 250 ezer, illetve 620 ezer koronát kitevő fedezetlen szükségleteinek

kielégítése ugyancsak elsőrangú szükségét képezi közegházainknak; a lelkész- és tanárképzéssel s a lelkészek alapfizetéseinek és 40 évi szolgálatidő után teljes nyugdíjuknak 2400 koronára történő felemelésével, illetve megállapításával egyetemben; hogy továbbá egyházainknak alapítványszerű dotációja; a törvényesen bevett többi történelmi egyházaknak nagyrészt a magyar állam bőkezűségéből nyert fejedelmi alapítványai és alapjaival szemben: az állam jól felfogott érdekéből is felettebb kívánatos „egyen-súly“ által is indokolt... más egyházakat érdeklő feladatoknak megvalósításától teljesen független: és az állam mai pénzügyi viszonyaihoz mérten is: kellő jóakarattal mellett a hozzávetőlegesen szükségelt 12 milliót véve alapul; 12 év folyamán successive nyilván megvalósítható jogos követelése; tekintve végül, hogy autonómiánk csorbitatlan fentartása a legutóbbi állami költségvetésben „egyházak segélyezése“ czimén felvett összes tételeknek a külön törvény által biztosítandó alapítványszerű állami dotációba leendő beígazolását feltétlenül igényeli evangélikus egyházaink autonómiájának sértetlen fentartása, még pedig a történelem bizonyossága szerint oly kiváló nemzeti és állami érdek, melynek elismerése, fentartása, sőt ha kell, megóvása is kétség tárgyát nem is képezheti.

Míndezek alapján egyházmegyénk azzal a kérelemmel járul az egyházkerület útján közegházunk egyetemes gyűléséhez, hogy a magas kormánynál sürgősen közbejárjon az „emlékirat“ első részében megjelölt sérelmes esetekre vonatkozóan annak idején folyamatba tett vizsgálatnak eredményéről szerezzen tudomást és hasson oda, hogy a kormány az idevonatkozó „irányelveknek“ megállapítása czéljából a „közös“ bizottsággal a tárgyalások fonalát minél előbb vegye föl,

másrészt pedig, hogy az állami dotációkra vonatkozólag ígért törvényjavaslat az 1848. évi XX. t.-cz. 2-ik szakaszában lefektetett alapelvekből folyó „tökéletes egyenlőség és viszonyosság“ kiemelése mellett egyúttal az anyagi kérdéseket illetően a fentebb kifejtettek értelmében szerkesztessék; — és már a legközelebbi ülészak elején az országgyűlés elé terjesztessék.

Kollegiumaink ez évi Értesítői.

III. A kolozsvári.

(Folytatás.)

Megfigyeléseit és vizsgálatait kiterjesztette természetesen az egész ifjúságra s megállapította a többek között a fogak állapotát az összes tanulóknál. Hogy mily szomorúak az adatok ebben a tekintetben, s hogy mily kevés gond fordítatik a száj és a fogak ápolására: kitűnik abból, hogy az intézet 508 tanulója közül rossz fogu 348 vagyis 68·5%.

Az évközben többször megtartott szemvizsgálások alkalmával sem trachomást, sem arra gyanust nem talált.

Az általános orvosi vizsgálat alapján különböző, itt nem részletezhető okok miatt 44 tanulót teljesen, 96-ot részlegesen (szertorna) kellett a testgyakorlat alól fölmenteni.

X. Új alapítványok, meglévőknél növelésére befolylt járulékok, jutalom- és pályadíj-adományok föl-sorolása nemcsak a gyarapodást mutatja, hanem a hálából és kegyeletből fakadó érdeklődéseket is tanusítja. Kolozsvármegye árvaszéke négy tanulót látott el téli ruhával.

XI. Írásos pályadolgozatokra kilencz díj volt kitűzve. Három pályázat meddő maradt, három kevésbé sikerült. Sikerült három: a népköltési termékek gyűjtésére vonatkozó, a németnyelvi és az egészség-tani. Szünidői foglalkozásra a jövő évi pályakérdéseket, igen helyesen, már most kitűzik.

XII. Jutalmak, ösztöndíjak és segélyek czimén (a konviktusi segélyekről fentebb volt szó) a gimnázium 102 növendéke, ha jól összegeztem, 6410 kor., az elemi iskola 29 növendéke 286 korona összeget nyert.

XIII. Az iskolai évet Tárkányi György hálaadó imája után az igazgató zárta be beszédével. Ebből ide jegyezzük azt az óhajtást, hogy a nagy gonddal teljesített iskolaorvosi állás rendes tanári javadalommal díjaztassék. Ide jegyezzük a szükségkép mindig előforduló kisebb rendetlenségekről való megemlékezést. — — „Ezeknek megszüntetése vagy legalább korlátozása sűrűn foglalkoztatta a benlakás felügyelőit, az igazgatót, sőt a tanári kart is, több esetben sikerrel, a mennyiben némelyek megjavultak; de mások nem bírták kiállani fegyelmzésünket, tehát kiléptek. A szülők, a társadalom, valamint az *évvégi és éveleji újságírók*, hol keserű humorral, hol ostorozással, hol igazságtalanság vádjával sujtják a tanári testületek eljárását, abban a kifejezett meggyőződésben, hogy ők jobban el tudták volna intézni; mert szerintük csak csintalanságról lehet szó az ifjaknál. Kiegyezésről amiatt nem lehet szó a két fél között, mert ezzel szemben a tanári testületeknek elsőrendű feladata a keletkezőben levő hibákat elfojtani, hacsak nem akarják az elzúllás fertőjébe engedni az ifjuságot“, mondja az igazgató. Végül örömmel jegyezzük ki azt is, hogy Kovács Dezső tanár saját költségén, tanulmányútat tett Olaszországba s hogy ő és négy tanártársa művészettani külön előadásokat tartottak a felsőbb osztályos tanulóknak.

XIV. Statisztikai adatok. A gimnáziumban, vizsgálat kiállításával, befejezte az évet 370 tanuló Közűk református 284, más vallású 86. Helybeli és megyebeli 233, távolabbi illetőségű 137. Termelő szülők gyermeke 118, inkább fogyasztóké 252. Jömagaviseletű 308, szabályszerű 53, kevésbé szabályszerű 3. A jeles és jó előmenetelűek száma 78 (21%); az elégtelen előmenetelűek száma azonban nagyobb annál s ijesztően nagyobb a mult évinél: összesen 112 (30.5%); egyharmadrészek ismétlésre utasítva. [A mult évben 20% sem volt az elégtelen előmenetelűek száma.] Honnan ez a nagy ugrás? Az, aki ismeri a kalkuladás meteorológiáját, könnyen megmagyarázhatja a dolgot. Évről-évre ismétlődött, rendkívüli szünetekkel évről-évre együtt járt az osztályozásnál lehetőleg enyhe mérték alkalmazása s leszállott a valóságos képzettség színvonala. Ez nyilvánvalóvá lett a mult évi érettségvizsgálaton, a mikor is a növendékek 25%-a elbukott. Ezzel megkezdődik a visszahatás; a tanárok ösztönszerűleg óvatosak lesznek, egyszerre letesznek a kiméletességről, szigoruan, sőt tulszigoruan osztályoznak, hogy a silányabb elemek ne kerülhessenek fel a VIII. osztályba. Ez így szokott lenni. Örvedetes lesz azonban, ha a szigoru osztályozás mellett a tárgyfelosztás javításával, a tanári munkák összhangzóbbá tételével s az időnek teljes kihasználásával is orvosolni fogják az időleges bajt.

XV. Az érettségvizsgálat idejének eredménye teljesen megnyugtató, igaz, hogy a testsúly fogyatkozása árán: jelesen érett 26 ifju közül 3, jól 7; javításra utasítva 1. Theologiai pályára készül 5, tanárnak 1.

XVI. A jövő évre szóló Tájékoztató nem mondja meg, hogy mely napon lesz az év megnyitása. Es nem világosítja fel a két elégtelennel javításért folyamodó tanulókat afelől, hogy a javításrabocsátást csak indokolt esetben nyerhetik meg, mert ez a törvény. Ellenben a kivihetlenségig csigázza az internátus egészségügyi követelését azzal, hogy „a szünidőről visszatérő vidéki tanulók kötelesek igazolni, hogy sem családjukban, sem községükben nincs fertőző betegség“.

Hogy abban, a miben a viszonyok javítása szük-

ségesnek látszik: a bíráló észrevételek őszinte meg-tétele elől nem térünk ki, indoka az, hogy kollégiumaink némely dolgaiban sem a keblí, sem az egyházkerületi kormányzat nem tud segíteni, hacsak a jogosult nyilvános bírálat s a sajtó nem siet a fölismert közérdéknek támogatására.

Vigil.

Mentsünk, amit lehet . . .

Ezen a czimen, e lap mult évi számaiban Barabás S. magyarláposi lelkész megszívlelésre és további gondolkodásra méltó módon értekezett. Ténykörülményeket említ és sorol fel atekintetben, hogy az ev. ref. egyházak legtöbbjét veszély fenyegeti az állami iskolák révén. Nem biztosítottak maguknak az egyházak elég jogot a szervezékör stb. stb. Ugy gondolom, ez rövid foglalata annak, ami ott részletesen van előadva és indokolva.

Nincs tudomásom, hogy e felszólalás talált-e visszhangra? Lett legyen azonban bárminő sorsa annak, érveimmel én is előállok, mert — nézetem szerint is — az ügy tárgyalása, tisztázása és a követendő teendők megbeszélése annyira időszerű és fontos, hogy azokat sem feledésbe menni, sem szó nélkül hagyni nem lehet.

Felületes vizsgálat, vagy futólagos gondolkozás és számítás szerint a veszély, ami fenyeget, nem oly nagy, mint a mily romboló és pusztító tényeiben és következményeiben, ha tüzetesen foglalkozunk a kérdéssel.

Nem igényel bizonyítást, hisz köztudomású tény, hogy az állami iskolák terjeszkedésének legelső biztos terei a ref. egyházak iskolái voltak.

Részint a kultúra iránti lelkesültség, részint a szegénység vitte rá az egyházakat, hogy iskoláikat az állam fentartása alá bocsátották és sokszor semmi jog kikötésével és biztosításával.

Azon egyházközségek, melyek a kántori teendők teljesítését bekapcsolták a szerződésbe, még némi jogot megtartottak és biztosítottak magoknak s így szerencsésekknek mondhatók, de a nagyobb egyházközségek még ennyit sem tettek. Örvedettek annak, ha megszabadulhattak a fentartás terheitől.

Közöny itt is, ott is.

Ha nem érkezett is el még a tizenkettedik óra, készen kell állni és védekezni kell a további veszélyek ellen. E czélból egyes eseteket kell ismernünk s azután meg kell állapítanunk a kellő óvszereket a baj, a veszély meggátolására.

Akár így, akár úgy lesz a döntés, szemünk elől egy perczig sem szabad téveszteniünk e mondást: „az iskola az egyház veteményes kertje“. De hogy legyen az, ha nem az egyházé, ha nem az övé, ha jogairól lemondott? Ha csak a vallástanítás terén van meg a törv. által biztosított rendelkezési jog s ez is csak megfelelő óraszámban és előre kijelölt időben? Sőt még ez is korlátozva van, mivel a vallástanítási díj fejében e téren is beleszólása van — joggal is — az államnak, ami hovatovább mind nagyobb és nagyobb lesz. Példa e tekintetben az, hogy azon egyházközségben is, hol 28—29 év óta fennálló állami iskola van, a vallásvizsga idejét eddig mindig a ref. lelkész állapította meg a vizsgálatok előtti hét vasárnapjára s meg is tartotta mindig a ref. templomba, a szülők és érdeklődők nagy csoportja előtt. Az idén sem a kitűzött időt, sem a helyet nem fogadta el az iskolai hatóság, hanem kiszabta ő és megtartotta a ref. lelkész úgy, amint az kívánta az iskolában csekély érdeklődő előtt gyors tempóban.

Senki sem tiltakozott ellene egy szóval sem. Engem nagyon bántott! 230—240 körüli ev. ref. növendék levizsgázott két óra alatt, 4 róm. kath. 1 óra alatt, 6 gör. kath. 1 óra alatt, hol itt az arány?

Ugy-e egy csekély pont, vagy tér elvesztése ez is?

A n. . . n. . . i iskola 30 évvel ezelőtt három tanerővel nyílt meg: két férfi, egy nővel. Egyik férfi a kántori teendőket is ellátta s fizetése nagy részét az egyház adta, csak a tanításért volt előbb 200, később 300 frt fizetése.

Az egyház ezen kívül a fentartáshoz évi pénzsegéllyel is járult s ez alapon intézkedési és beleszólási jogot is tartott az iskolai ügyekbe.

Amint a községi iskola államivá lett, előbb elmaradt a segélyezés, a kántor halála után külön választották a tanítói állás és megszűnt a viszony, annyira, hogy teljesen két külön álló intézménnyel van dolgunk s előfordult a fent említett eset is. E tiszta ev. ref. vallású községben fennáll most egy négy tanerővel bíró állami iskola és egy óvoda. Az a szerencse, hogy az igazgató is, a tanító is ev. ref. vallású, de a tanítónők róm. kath.-ok férjeikkel és a gondnoksági elnökek együtt.

Történjék most akár halálozás, akár áthelyezés útján egy változás, kerüljön ide egy róm. kath. vagy más vallású igazgató vagy tanító, mi lesz akkor az egyház javára? vagy mi lesz rovására? melyik lesz súlyosabb következményü?

Okvetlen biztosítani kellett volna, vagy kellene — talán még most sem késő — azt a jogot, hogy a férfi tanerők legalább ev. ref. vallásúak legyenek s a kinevezés előtt legyen meg az egyháznak a 3-as jelölési joga.

Erről már többször volt figyelmeztetve az egyházi előljáróság, de elhangzott a pusztában.

N. . . . N. . . . i tulnyomólag ev. ref. vallású, de róm. kath. egyházközséggel is bíró állami elemi iskolánál a szervezéskor az igazgató ev. ref. vallású volt, ma róm. kath. s neje, a tanítónő szintén az, ráadásul az iskola a róm. kath. egyház által adományozott telken van, az igazgató kántor is, de vallására is sokat ad.

Nem tért vesztett-e itt el az ev. ref. egyház? Nem fenyeget-e innen is veszély, látva és tudva azt is, hogy a gondnokság elnöke is, a tagok többsége is róm. kath.?

Hasonló eset elég van, de felsorolásától elallok, mivel elégnek találom e kettőt arra, hogy a figyelmet felhívjuk e térre s a gyors intézkedések megtételét ne halogassuk, mert minden percz kamatoskamatjával ragadja el tőlünk azt, a mit visszaszerezni többé nem lehet.

Még lenne észrevételem a tanítás menetére és tananyagára vonatkozólag, valamint a felügyeletre nézve is, de ezekről, a nt. Szerkesztő úr engedelmével, majd egy más alkalommal.

B. J.

Jelentés a vallástanításról a nagyszebeni egyházmegyében 1905—6-ról.

Nagytisztelätü Egyházmegyei Tanács!

A vallástanítás egy jelentőségu a templomi igehirdetéssel, sőt ez maga is az evangélium predikálása; egyetlen érintkezési pontja az egyháznak az iskolával most, a mikor egyházmegyénk 16 anyaegyháza közül 13-ban nincs felekezeti iskola.

Egyházunkra nézve ma már életszükség a rendszeres vallástanítás, melyet teljes odaadással, lelkesedéssel, kitartással vive keresztül, új nemzedéket nevelhetünk; sőt a mai felekezeti nehézségekben: mondjuk szakadatlan, meg nem szünő harcban kétélü fegyver, mellyel míg diadalmasan vágunk a képzelt felvilágosodás és bigottság ellen: ugyanakkor evangéliumi világosságot és melegséget terjesztve, gyógyítjuk is az annyi sokféle betegségben

szenvedő társadalmat, magunknak pedig megszerezük azt a békességet, melyet az Ur ígért az ő tanítványainak.

Mélységes örömmel üdvözlöm egyházi főhatóságunknak e fontos érdekekben tett újabb intézkedéseit. Ezek megerősítenek engemet abban, hogy helyesen jártam el, mikor 1897-ben az akkori Prot. Közlönyben új tanítási utat mutattam fel, igazolják az egyházmegyei tanács elé 1904-ben terjesztett javaslatomat, hogy tanmenet és munkanapló készítenőd. Ime, a Javaslat új tanítási tervet ígér s az 1904. végén elrendelt munkanapló már elrendeli a mit kértem.

A részben helyes, másfelől helyesbitendő utmutatások mellett remélem, hogy mi lelkipásztorok oly vezérek leszünk a vallástanítási harctéren, kiknek trombitája nem bizonytalan zengést téssen, hanem e krisztusi parancsot hangoztatva „*tanítsatok minden népeket*“ határozottan, biztosan indít, visz, ragad a harctérre.

Ily fontos levén a cél, ily nagy jelentőségu az arravaló törekvés utja, módja, felteszem a kérdést: vajjon jól van-e megválasztva, beosztva a vallástanítás anyaga s helyesen munkálkodunk-e a tanítás mezején? mert ezektől függ, hogy megismerjék növendékeink s általuk idősebb hűveink is évről-évre ismét és újból hallva Krisztust, ki nekünk út, élet, igazság s az evangéliumot, mely Istennek ereje minden hívőnek idvességére s ezeket megismerve, megismerjék evangéliumit, reformált szent hitünket, e Krisztuson felépült szentegyházat, mely az apostoli korszak egyszerű gyülekezete, az első keresztyének tiszta egyháza, felébresztve Luther, Zwingli és Kálvin által 15. százévi alvás után, megmosva az evangélium kristálytiszta vizében.

E megismerés feltétlenül szükséges, mert csak azt szerethetjük, a mit ismerünk, a mit nem ismerünk, nem szerethetjük. Vallásunk nem ismeréséből erednek az ilyen nyilatkozatok: *ez a vallás a legszebb, ama másik legtisztább mindennek között.* És ezt mondják ref. emberek is! de egyik kifejezést sem az evangéliumi reformált vallásra érte s így Krisztus és az apostolok egyszerű vallásától tagadják meg az elismerést. Ugy járnak el az ilyenek, mint a rossz indulatu férj, ki hű, igaz, munkás felesége erényeit nem ismeri el, de dicséri minduntalan a felettébb bölcs vagy cifrázkodó asszonyokat, szidván földi javát, mennyei üdvösségé: munkáló hitvestársát. És ez igazságtalan eljárás sulya alatt leroskad a hű és serény, míg a többiek könnyen élnek, uralkodnak, káprázatban tartják a lelkeket, míg a világ kiábrándul belőlük.

Am a csillogás, káprázat, melyet némely tárgyak mutatnak, nem napfény; a villamos fény, rákéta sugárözön nem fakaszt rügyet, nem érlel gabonát. Napfény kell! Ez az evangéliumi reformált vallás, Krisztus igaz tudománya. Ezt meg kell ismerni. Erre kell hogy vezessen a vallástanítás.

Az 1878. évi vallástanítási tanterv akkor jó volt, az 1906-ban kiadott *Javaslat* keveset változtatott rajta, pedig 28 év alatt javulhattak az eszközök, melyek által a vallásos életet Krisztuson fel kell építenünk.

Javultak is, mert azóta a lelkipásztoroknak kellett kezükbe venni a vallástanítást, a mi akkor csaknem mindenütt a tanítóknál volt. A lelkipásztor, ki a vallással kiváltképpen foglalkozik, tudja az igehirdetés terén szerzett tapasztalataiból, látja a papi gondviselés gyakorlása közben, érzi a konfirmációi tanítás alkalmával, hogy mit és hogyan kellett volna s kellene ma is tanítani. 20 évi vallástanításom s főleg 18 évi, mióta pap vagyok, e téren való több izbeni irogatásom, az ügy iránti szeretetem jogot adnak nekem is arra s az anyaszentegyház nagy érdeke kötelességemmé teszi, hogy felkérjem lelkészársaimat: *foglaljanak állást a „népiskolai vallástanítás“*

czim alatt az Erdélyi Prot. Lap 1904. évi 49. 50. 51. 52. sz.-ban megjelent vallástanítási tervezet mellett; mert azzal a célzt jobban megközelítjük.

A *Javaslat* sem tudja magát kivonni e helyesebb irány némi hatása alól; mert az *I. osztályban* csaknem az én álláspontomra helyezkedett, félretéve az 1878-iki Utasítás sok ótestamentumi történetét, de csak a paradicsom történetét (bünbe esés) kellett volna megtartani, azonban fel kellett volna venni az új testamentumból Jézus születését (megváltás). A helyes az lett volna, hogy egészen átvegye az én tervemet; mert az első osztály számára annyi körülményekkel s melegséggel van kidolgozva, hogy ezen, a gyakorlatban több paptársam által is kipróbált tervezetnél jobb ez idő szerin: nálunk nincs, a *Javaslat* feltétlenül mögötte marad.

A *II-ik osztályban* a *Javaslat* is megtartja az Utasítás rendelkezését, de a zsolttárok mellé dicséreteket is vesz fel; ez azonban nem ér fel azzal, hogy én az ótestamentumi történetekhez mindenütt az oda éppen találó zsolttárt osztom be, hogy bibliai történetek és zsolttárok egy nyomon járjanak Isten dicsőségére.

A 3. 4. 5. osztálynak az újszövetségi történeteket szánt az *Utasítás*, hozzáadva az V-ikben a példázatok; így tesz a *Javaslat* is, de helyesebb az én tervem, mely a *3-ik osztályban* a bibliai történeteket (újszövetségi), a *4-ikben* a példázatok s hegyi beszédet tanítja; mindenütt megfelelő, találó dicséreteket is írva elő.

Itt a 3-ik és 4-ik osztályban ismerkedik meg a tanuló Krisztussal, kiről az I. oszt.-ban csak hallott, az ótestamentumi jövendölések alapján a II-ikben már sejtett valamit. E két osztályban kezdődik a *biblia olvasása*. Ezt kell visszaállítanunk. Az apostoli korban s az első keresztyének idejében volt az *írások* olvasásának virágzó szakasza; azután századokon át semmi gondot nem fordítottak reá, mignem a reformáció ismét kezébe adta az emberiségnek a bibliát. *Az evangélium szerint reformált egyház bibliai egyház volt.* Ismét az kell hogy legyen! De ezt csak a lehető szűkre vont tananyag mellett lehet elérni az iskolában. Szász Károly *Kisbibliája* — tapasztalomból tudom, összehasonlítottam az ismertekkel — a *legalkalmasabb tankönyv* ez idő szerint a II. III. IV. elemi osztályban. Még ennek történeteit is rövidíteni kell, amint ezt én is tettem tervezetemben, hogy annál több idő jusson a biblia olvasgatására.

Az *V-ik osztály anyaga* úgy az *Utasítás*, mint a *Javaslatban* Pál apostol élete és a példázatok egy része. Ezeket megismeri a tanuló az én tervemben a 3—4-ik osztályban s aztán a bibliai történeteket az *V-ik osztályban az egyháztörténelem követi*, melyen tovább evez az apostoli korban megindított hajója az egyháznak. Erre alkalmas a Bocsor Lajos egyháztörténete.

A VI-ik osztályban betetőzi a népiskolai vallástanítást a *Káté* s a betetőzést, a koronát itt kell feltenni, nem az ismétlő iskolában; mert csak így nyerhetnek a tanulók teljesen befejezett vallásoktatást otthon, szülőföldükön; mert a 6-ik osztály után iparos és más pályákra mennek s többé nem saját lelkipásztoruk építi Istennek élő templomaivá.

A népiskola 6. osztályában egy teljesen befejezett egész kell hogy legyen a vallástanítás, mint a középiskolában vagy a theológián; természetesen tejnek italával táplálva a még gyengéket.

Beosztásom egyszerű, világos, természetes; elől megy a *Bibliai* (vagy alapvető), aztán következik az *egyházi* s bezárja a mai kor hit- és erkölcsi tudatát kifejező *Káté*. Ez utóbbit nem szabad kiküszöbölni, hiszen ennek segítségével rendezi a tanuló a bibliai és egyháztörténelmi nagy anyagot s tud bármikor vallást tenni *hitéről és cselekedetéről*. Határozottan fel-

emelem szavamat a *Káté* kihagyása ellen; erős kérelemmel kérek minden tényezőt: hagyják meg a 6-ik osztályban a *Kátét*; ne engedjék félredobni a vallástanítás épületének tetejét; mert e nélkül az *alap* (biblia), a tovább *építés* (egyháztörténet) sem maradnak meg épségben.

A változtatás előtt álló vallástanítás érdekében szükségesnek láttam ezeket elmondani, míg nem késő és az egyházmegyei tanács előtt, melynek figyelmét el nem kerülheti, sőt teljes mértékben igényli e nevezetes kérdés. Minthogy sok időt vettem el, most nem terjeszkedem ki, mint korábbi évi jelentéseimben a vallástanításra egyházközségenként, hiszen az csekély jelentőségű a nagy fontossággal bíró *Javaslat* mellett.

Kérem az egyházmegyei tanácsot: tegye magáévá a népiskolai vallástanításról írott kis füzetem tervét s kérje annak felhasználását, alkalmazását a „*Javaslatban*“.

Vizakna, 1906. aug. 7.

Incze Lajos,
ehm. tanügyi-előadó.

Titkári jelentés.

(Felolvastatott a brassói m. protestáns jótékony nőegyletnek június hó 30-án tartott általános közgyűlésén.)

Mélyen tisztelt Közgyűlés! A titkári állásban történt újabb változás folytán, a helyzet parancsára, ez évben is én teszem meg, mint a hogy tettem volt nőegyletünknek a múlt 1905 január hó 26-án tartott elszámoló közgyűlésén, a titkári jelentést.

A mi nőegyletünk, mint ev. ref. egyházközségünknek egy élő orgánikus szerve, mélyen tisztelt közgyűlés, nem hasonlítható azon más egyletekhez, a melyek újabb időben, gyors egymásutánban létesülnek és azután csakhamar meg is semmisülnek, mert nem az élet követelményein alapuló komoly társadalmi sociologus alapon nyugosznak, hanem jó részben csak annak köszönhetik életüket, hogy egyesek szerepelni óhajtanak és így komoly czéltudatosság nélkül egy egyletet alapítanak. A mi nőegyletünknek a krisztusi szeretet adott életet, ezért egyházunk kálvinista talajából nőtt ki és tagjai a mi vallásos lelkületű nőink, hogy lelkük elientmondást nem tűrő belső parancs szavára: az özvegyek, árvák és tudatlanok ügyét felvegyék; ott sebeket kötözzenek, itt könnyeket törüljenek és mindenütt bizonyosságot tegyenek arról, hogy mindeneknek kötelesek vagyunk a Krisztusért. Mi tehát a mi szegényeinket segítezzük, a mi szegény tanulóinknak nyújtunk módot, kiket Krisztus által a kegyelem Istene reánk bízott, hogy megismerhessék az igazságot és majd szerzett ismereteik által édes magyar hazánknak, anyaszentegyházunknak hasznos tagjai, öntudatos hivei legyenek.

Igy tehát a nőegyletünk elé tüzött cél és ennek tettekre vezető indító oka mélyen nyugszik a vallásos lelkület talajában, ezért nem hasonlítható azon egyletekhez, a melyek lesznek és azután el is tűnnek, mint az árnyék. A mi jótékony nőegyletünk olyan, mint a bibliai mustármag, évről-évre Isten után növekedik és eljön az idő, midőn olyan terebélyes fához lesz hasonló, melynek árnyékában azután a mi szegényeink biztos menedéket találhatnak az élet marcangoló viharai között.

A keresztyén erkölcsan is azt tanítja, hogy a jó cselekvő, a midőn látja a megsegítő és megtartó keresztyén munkásságnak áldott gyümölcseit, újabb jó cselekedetekre buzdul, mert a hasznosan folytatott élet tudata fokozza az emberi tetterőt a jóban. Mélyen tisztelt közgyűlés, én egyletünk tagjainak buzgóságából merítem élő reménységemet, hogy ezután is megszűnés nélkül fokozódó jó cselekedetek

által, minden mi szép terveink a könyörülő és megtartó szeretet mezején, gyülekezetünkben az áldott női kezek munkája által létesülni fog. Adja Isten!

Mert bizony a mi korunk nehéz feladatot kell megoldjon, a világozság és az igazság terjesztése mezején, ha a tömegek szívét igazán Istenhez akarja vezetni, a kitől száll alá minden áldás. És itt a protestántizmusé a vezető szerep, mert a mi örökségünk lett a tiszta, hamisítatlan evangélium, melynek parancsszava ez: elmenvén tanítsatok és jót cselekedjetez mindenekkel!

E nagy munka megoldásában, mint az élet minden vonatkozásában is, a férfi mellett kell hogy álljon a nő az egyházi életben is. És ha a mi kálvinista asszonyaink, mondjuk általánosságban a protestáns nők, a hit élet terein a férfikkal egy célra törekeshnek, akkor a mi ügyünk győzni fog. Akkor én nem féltém protestáns anyaszentegyházunkat az aggasztó életkörülményektől, mert minden nyomások daczára, szegénységünk mellett is, az összetartás folytán új erőforrások nyílnak meg az anyaszentegyháznak élő szervezetei által és ez Istentől megáldott erőforrások nagy tettekre vezeték a mi magyar evangéliumi népünket. Adja Isten!

Es most, becses engedelmsükkel, csak rövid vonásokban jelezni kívánom a letúnt másfél év történetét.

A letúnt másfél év alatt tartott nőegyletünk 15 értekezletet, 7 választmányi és két közgyűlést.

Rendezett két jótékonyczélu estélyt, egyet 1905 év márczius 28-án, a másikat 1906 év április hó 4-én. Mindkét estély, ugy az anyagiakban, mint erkölcsileg fényesen sikerültek. Kivált a folyó év márczius havi estély, mely alkalommal Arany János legszebb balladáit, mint élő képeket, több mint 110 szereplővel, korhű kosztümökben bemutattuk, szavallatok kíséretében, a mikor a városi híres polgári zenekar magyar classicus zenével kísérté az egyes felettébb szép jeleneteket; estélyünk oly magas színvonalon állott, hogy az elnökséget és a választmányt nemcsak a nagyközönség, hanem a sajtó is kiváló elismerésben részesítette. Az erkölcsi siker még fokozta a következő napon rendezett ifjusági előadás, a melyen legalább 1500 tanuló vett részt, nemzetiségi különbség nélkül, tanári karuk kíséretében. Mélyen tisztelt közgyűlés, az ilyen sikerek tudom, sok fáradságba kerülnek, de mélyítik nőegyletünknek életgyökerét a társadalom talajában, a honnan kell gyűjtse céljai megvalósítására az anyagi erőforrásokat.

A mult év november havában a szokásos estélyünk elmaradt volt, közbejött nehézségek miatt, de azért egyletünk ez által rövidséget nem szenvedett, mert választmányunk, élén az elnökséggel, oly erélyesen fáradozott a segélygyűjtésben, hogy karácsonykor gyűjtésből 513 korona 56 fillért tudott fordítani a szegény tanulók és özvegyek felruházására, ide nem értve azon adományokat, a melyeket a kereskedők és magánosok ruhaneműekben, kelmékben, czipészek lábbeliekben és mások élelmi szerekben nyújtottak, mert ha ezeknek értékét is oda számítjuk, a karácsonyi segélyezés kitett több mint 900 korona értéket. Így történhetett, hogy a nőegylet 90 árva és szegény tanulót, 30 özvegyet tudott segélyezni és 100-nál több egyénnek nyújtott karácsony ünnepeére élelmi szereket. Nem hagyhatom itt említés nélkül nőegyletünk tagjainak azon szép tettét, hogy a női szegényeknek adományozott ruhákat házilag maguk varrták, vagy varratták meg. Mélyen tisztelt nőegyleti közgyűlés, hidjék meg nekem, hogy minden egyes öltés, a melyet tettek azokon az egyszerű kelméken, közlebb hozta szívüket szegényeink lelkéhez és azok a meleg könnyek, a melyek a kiosztás ünnepélyén a szemekből alá peregtek, gyémántnál drágább jutalma a kegyedék fáradozásainak. Kará-

csonyfa-ünnepélyünk Isten házában mint hálaadó ünnepély kezdődött és mint méltóztatnak tudni, nagytermünkben mint jóleső, lelket emelő keresztyéni atyafiságos örömondás folytatódott ének, zene, alkalmi beszéd és szavallatokkal fűszerezve.

A karácsonyi segélyen tul egyletünk rendeshavi segélyt nyújtott 626 koronát és 78 korona rendkívüli segélyt. E szép arányu segélyezés annak bizonyítéka, hogy nőegyletünk hivatása magaslatán áll és itt e végvidéken a magyar ügynek ugy emberbaráti, mint kulturális szempontból nagy szolgálatoakat teszen. Társadalmi érzékét egyletünk az által is igazolta, hogy egyik gyűlésében közlebből elhatározta, hogy a tüdőbajosok szanatóiumának 100 kor. alapító díjjal pártoló tagja lesz. Ugyanez alkalommal kimondotta, hogy a magyar ipart minden lehető módon pártolja és tagjait ennek pártolására buzdítja.

A nőegylet vagyoni állaga, mint az előbb bemutatott zárszámadásból is látható, 15.000 korona 74 fillér volt, mult év december hó zártán. Ha hozzá számítjuk a Koós Ferencz-féle 1640 kor. 89 fillér hagyatékot, a Népbank 100 korona, a Közhasznu szövetkezet 50 kor., Leitinger bankigazgató 30 hor. adományát, a tavaszi estély 500 korona tiszta jövedelmét, Szterényi államtitkár ur 100 korona alapítványi díját, e tételek és az időközi kamatok összege együtt kitesznek 2420 korona 89 fillért. Tehát az összes vagyon ugy átlagba számítva 17—18 ezer korona. Ez összeg még a Khon emberbarát izraelita hagyatékából előreláthatólag 500 koronával ez évben gyarapodni fog.

Igy rövid időn meglesz egyletünknek 20.000 korona alapítókéje, a mi szegény és árvaházunk eszméjét jóval előbb viszi a valóság útján.

Az elnökségben a mult évben is több személyi változás történt. Ugyanis 1904 év szeptember hó 24-én elnöknőnek megválasztatott Weér Györgyné ő méltósága és sajnáiatunkra, körülményeire való tekintetből, már 1906 év január hó 16-án állásától megvált. Ugyancsak 1905. év november hó 18-án Kupcsai Jánosné ő nagysága, mivel férje súlyos beteg lett és állandó ápolása idejét egészen leköté, lemondott alelnöki állásáról, helyébe Makoldy Józsefné ő nagysága választatott meg. A titkári állástól Márta Miklós a. í., hivatkozva felszaporodott hivatali elfoglaltságára, elválván, helyébe Végh János kulturmérnök ur választatott. A választmányi gyűlés így folyó év február havi gyűlésében elhatározta, hogy az elnöki állást, míg egy év. ref. vallásu illustris egyénnel betölthetné, az elnöki munkakört a két ügybuzgó és szakavatott alelnöknő között osztja meg, ugy hogy Kónya Julcsa ő nagysága a számvivői és ellenőri és Makoldi Józsefné ő nagysága az ügyvivői teendőket representálják. A mely célirányos intézkedést a közgyűlés örömmel tudomásul is vesz bizonynyal.

Egyletünk tagjainak száma: 47 alapító, 78 részvényes és 17 pártoló. Összesen 142 tag. Mindenesetre elég szép szám, de azért ez uton is felhívom a közgyűlést, hogy hasson oda egyénenként, hogy a tagok száma minél inkább szaporodjék, mert a tagság által fokozódik az egyének érdeklődése is humánus törekvéseinkkel szemben.

Mig munkálkodtunk és jót cselekedtünk, mélyen tisztelt közgyűlés, addig a mult évben egy igazi jó embert a kéréllhetetlen halál elragadott soraink közül, Koós Ferencz kir. tanácsos, ny. tanfelügyelő atyánkfiát, a ki hagyatékában 1640 koronával gyarapította nőegyletünk vagyonát. Áldott lélek volt az elköltözött, szerette és támogatta egyházunk minden intézményét az ő világos értelme fényével, lángoló szive melegével. Templomunkban felállított ravatalára koszorut helyezett nőegyletünk is és választmányunk testületileg részt vett temetésén. Porsátora

ott pihen künn a temetőben, de lelke, szelleme közöttünk lebeg és mindnyájunkat tanít ama nagy igazságra, hogy a tiszta erkölcs és evangéliumi puritán életfolytatás az, a mi egyént, családot, felekezetet éltet. Kövessük az ő életpéldáját és ne a hiu látszatnak élünk, a mi előbb vagy utóbb romlásra vezet, hanem törekedjünk hasznossá tenni életünket, mint tette az övét az Istenben boldogult Koós Ferencz. Legyen áldott mindörökké emlékezte az igaz embernek!

Még nem hagyhatom említés nélkül azt sem, hogy Kádár Gyula segélyezettünk, kit mint egész árvát négy év óta segélyez egyeletünk, Isten segédelmével letette az érettségit és pár hét múlva már ki lesz nevezve a vámhivatalhoz mint gyakornok. Ismét egy árvát adtunk át benne az életnek, ki önsorsát már irányíthatja, mert megvan előképzettsége arra, hogy hasznos tagja legyen társadalmunknak. Legyen áldott az Ur, aki megsegített minket, hogy az árva már önmaga szerezheti meg kenyereit és majd ha telik tőle, tudni fogja ő is, hogy a mi kenyereink akkor édes, ha megtörjük azt és megosztjuk azokkal, kiknek gondját a jó Isten ránk bízta.

Mélyen tisztelt közgyűlés, ime egy év rövid története. Az eseményeket rövid szavakban hamar el tudtam mondani, de arra már nem vállalkozom, hogy a munkások fáradozásait érdem szerint méltassam, azt legjobban önkeblük érezi, mint öntudatot és az a jó Isten tudja, aki mindeneket lát!

Hogy a jövő is gazdag legyen szép eredményekben, vezessen munkánkban továbbra is az egyetértés lelke.

Péchy Árpád,
ref. lelkész, egyl. védnök.

TÁRCZA.

A kolozsvári egyházközség történetéhez.

Anno 1692. die 1. July.

Én Pataki István nem régen a kolozsvári reformatum collegiumnak egyik professora, mostan az méltóságos fejedelem ephorusa, fide mea mediante recognoscálok, hogy néhai tekintetes Teleki Mihály urtól nyervén ezer forintot praecise a schola számára, és azután együtt is másutt is magam szerezvén circiter nyolczszáz forintot, ezt a két summa pénzt a schola részirül adtam Asszonyfalva és két Füle kiváltására (ehhez adván néhai nemzetes Döbrösi Gáspár uram ezer forintot). Ismét néhai tekintetes Kendi János ítélőmester pénzéből nyervén hetedfélszáz forintot azt a schola részirül fordítottuk ismét az ecclesia több pénzével Apahida kiváltására. Ennyit adván két felé az schola számára, ugy alkuttunk meg együtt ecclesiástul, hogy egyébiránt is az ecclesia minden esztendőben buzát adván a schola tartására, ezután azon két részbeli summa pénzre nézve is adjon az ecclesia annuatim a schola tartására száz öreg köből buzát, a mely usuáltatott is, ugy, hogy a patronusok collatiója bejövén, a meddig az deákság azzal érte, azzal élt azután az ecclesia adott ha annyi kívánta-tott, egész száz öreg köből buzáig, ha mikor a patronusok collatiója bőven esett s annyi nem kívánta-tott az ecclesiától, akkor a curátorok az szükség szerint adtak, felmaradván mindazonáltal a száz köből buzáig való jus. Ezt így recognoscálok, a mint hogy magam forgottam benne és az szerint testálok bona fide et confidentia. Claudiopoli, die et anno supranotatis. Levéltári jegye: Fasc. 10. Lit. A. Nro 6.

Correcta per eundem.

Idem qui supra m. p.

Közli: *Török István.*

KÜLÖNFÉLÉK.

Dr. Bartók György püspök ur Tusnádfürdőről, hová családjával üdülni ment volt, e hét végén érkezik haza székhelyére.

Lapunk mult száma sulyos nyomdai kalamitások miatt jelent meg késve és boríték nélkül s ez a szám is a szerdai kath. ünnepen tartott munkaszünet miatt jelenik meg egy nappal később.

Az Irsay-ügy mult heti fejleményének központjában a lapunk elején közölt püspöki levél áll, melyet a legtöbb lap komoly kommentárral kísérve ismertet és méltat s csak a „Kolozsvári Friss Ujság“ fűzött hozzá olyan megjegyzéseket, melyekben még a püspök urat is „vádolt“-nak mondja s a melyért e lap ellen az egyházi tekintély érdekében meg kellene indítani a sajtópert. A levél különben a presb. kinyomatva szétosztatta a hívek közt és megnyugtató hatását máris érezni lehet. Az ebben említett helyettes ügyében — kapcsolatban az Irsay helyettesként való kinevezésére vonatkozó s 376 névvel ellátott kérvénnyel, melynek aláírói legalább $\frac{1}{3}$ részben kiskoru iskolás gyermekek — kimondta a presbiterium, hogy az esperes által eszközölt helyettesítést, mint az adott helyzetben legczélszerűbbet, már helyesléssel tudomásul vette s ezt kívánja továbbra is fenntartani, eltekintve attól, hogy az Irsay helyettesül való kinevezése a törvény szerint is, képtelenség. Választott továbbá egy sajtó-bizottságot, mely a presb. nevében a valótlán sajtóközleményeket helyreigazítsa s felkérte *Herepei* esperes urat, hogy vasárnap ő predikáljon a magyarutczai templomban. Ettől ugyan ő később visszalépett, de azért vasárnap *Fosztó* helyettes pap zsufoolt templom előtt predikált és a nagyszámmal jelenlevő hóstátiak közül is csak kevesen, 15—20 ember ismételte meg a kivonulást. Az elégedetlenek csütörtökön és szombaton gyüledeztek, a mikor az ujságíró szóvivők után határozatba ment, hogy a presb. nyílt levele miatt sajtópert indítanak a szövegezők ellen. E határozatot szombaton felfüggesztették az esetre, ha a püspöktől kedvező választ kapnak. A helyettesítés ügyében vasárnap *Herepei* lelkésznel rendkívüli presb. ülést sürgetett egy bizottságunk, de már elkésve, a mint a fennebbiekből kitünik. Egyébként a mozgalom az utóbbi napokban nagyon elcsendesült; az emberek megrökönyödtek, hogy az ígért perújítás maig sincs beadva. Már nem biznak annyira az ártatlanságban s a bíróságot is csak egyes ujságok támadják, melyek ellen — újra hangsúlyozzuk — a sajtóper megindítása egyházi közérdek. A továbbiakról jövő számunkban.

Hírek a Szilágyságból. *Zilahon* az új templom-építés munkálatai befejezéshez közelegnek. Az impozáns templom felszentelését okt. végére tervezik, a reformáció emlékünnepe nagy ünnepségek keretében. A fölszentelésre *dr. Bartók György* püspököt kérik fel, de részt fog venni benne — hir szerint — *Antal Gábor* dunántuli ref. püspök is, kit az alkalmi predikáció tartására óhajtanak megnyerni s ki e hó első napjaiban zilahi főispáni-titkár fia látogatására egy pár napra ott időzőtt. — *A krasznaszentmiklósi* egyházban az új orgona avatására a zilahiak híres szép hangu kántorát, *Nagy Mihályt* hívták meg. — Az egyházmegyei kanonika-vizitáció — az idén a zilahi részben — működését szept. hó 6-án kezdi meg.

Magyarókereki egyházközségünk e hó 19-én tartja új torony és orgona avatási ünnepélyét a szokásos szertartásokkal, melynek során imát mond *Biró András* e. m. főjegyző, beszédet *Csűrös József*, felavatási imát *Deési Gyula* esperes, keresztel *Régeni Ferencz*, esket *Paulay Viktor*, urvacsorát oszt *Kovács József*, utóimát mond *Barabás Árpád* helybeli lelkész. Az ünnepélyt közbéd követi, melyre legalább négy nappal előbb kell jelentkezni. Legyen áldás a nemes gyülekezen!

Mikfalvi egyházközségünk javára aug. 11-én ifj. *Apáthy Péter* és neje *Micsky Margit* védnöksége alatt az állami iskolában műsoros táncmulatságot rendezett a vidéken nyaraló ifjuság *Bartha József* lelkész elnöklete alatt. A rendezőbizottság 62 tagból áll, a műsor szereplői: *Némethy Mariska*, *Ferencz Albert* és *Mihály*, *Kakassy Béla*, *Bartha Zoltán* és *Ütő Lajos*.

A marosujvári ev. ref. egyház gróf Teleki Ádámné szül. *Zeyk Ágnes*, id. gróf Bethlen Sándor, gróf

Teleki Adám és Szabó Albert főgondnok védnöksége alatt aug. hó 19-én templom-alapja javára zártkörű tánczestélyt rendez.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 850—1906. püsp. hiv.

PÁLYÁZAT

az erdélyi ev. ref. egyházkerületben. a görgényi egyházmegyébe kebelezett *szászrégeni* papi állomásra.

Dijlevél szerinti papi javadalom: 3 szoba, konyha és kamarából álló tisztességes lakás, megfelelő gazdasági épületekkel és 238 □ öl kerttel, 10 h. 665 □ öl szántó, 5 h. 1152 □ öl rét, összesen 86 kor. 10 f. értékben. Készpénz az egyházközség pénztárából félévi utólagos részletekben 73 kor. 60 f. Kepejövedelem 916 kor. Stóla átlaga 31 kor. 60 f. Összesen 1107 kor. 30 f. Engedélyezett kiadás 53 kor. 68 f. Kongrua 546 kor. 38 f. Együtt 1600 k.

Kötelességek a törvényben vannak előírva.

Pályázati határidő f. évi szept. 6.

Minősítvényvel és a pályázati hirdetés után keltezett szolgálati bizonyítvánnyal felszerelt folyamodványok ntü Csekme Ferencz esperes aához küldendők Gernyeszegre (Marostordamegye).

Kolozsvárt, 1906. aug. 14. Dr. Bartók, püspök.

Sz. 846—1906. püsp. hiv.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a kalotaszegi egyházmegyébe kebelezett *damos-jákótelki* papi állomásra pályázat nyitattik.

Javadalom: lakás 900 □ öl kerttel, gazdasági épületekkel, fizetés 3 h. 429 □ öl canonica portio, bérértéke 30 kor. készpénz az egyházközség pénztárából 97 kor. 60 f., a hivektől beveendő termény értéke 306 kor. 17 f., munkabeli szolgáltatások értéke 30 kor., stóla jövedelem 4 kor., kongrua 1160 kor. 99 f., összes jövedelem 1628 kor. 67 f.

Kötelesség: ugy Damoson, mint Jákótelkén az összes papi teendők elvégzése, a díjlevélben megállapított időben és vallástanítás úgy a damosi állami, mint a jákótelki felekezeti iskolában. A damosi vallástanításért az állam jelenleg 80 kor. tiszteletdíjat ad. Megjegyeztetik, hogy Damos és Jákótelke között alig egy negyedórai távolság van.

Pályázati határidő szept. 6. Folyamodványok nt. Deési Gyula aához küldendők Gyaluba.

Kolozsvárt, 1906. aug. hó 14.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 849—1906. püsp.

PÁLYÁZAT.

az erdélyi ev. ref. egyházkerület görgényi egyházmegyéjébe kebelezett, Marostordamegyében fekvő *toplicai körlelkéssi* állásra.

Dijlevél szerinti javadalom: 1. Kényelmes szép lakás a toplicai anyaegyházban, 2 h. 203 □ öl jó minőségű kerttel és jó karban levő melléképületekkel. 2. Földhaszonélvezet 12 kor. 98 f. értékben. 3. Készpénz: A) az egyházközség pénztárából félévi előleges részletekben 163 kor. B) Az egyházkerület pénztárából félévi utólagos részletekben: a) toplicai 5000 k.-ás alap után 250 kor., b) gödemesterháza 4000 kor.-ás alap után 200 kor., c) br. Bánffy család 500 kor.-ás alapítványa után 25 kor., e pénzjárulékok összege 638 kor. 4. Stóla esetenként: keresztelésért 40 f., esketésért 2 kor. Temetésért 2 kor., a temetési stóla évi összege a díjlevélben 8 kor-ra van értékelve. 5. Hivatalos kiadványok díja e. m. szabályrendelet szerint. 6. Konventi segély utólagos negyedévi részletekben 400 kor. Mind e jövedelmek összege 1058 kor. 98 f., melyből engedélyezett leszámítás 347 kor. 48 f., így tehát az állami lag kiegészítendő 711 kor. 50 f. jövedelmet 9816—902. sz. miniszteri leirattal megállapítottan évi 888 kor. 50 f. fizetékiegészítési államsegély (kongrua) egészíti ki 1600 K-ra.

Kötelességek: a toplicai anya- és a hozzátartozó gödemesterháza, palotailvai leányegyházakban, valamint

az év legkedvesebb szakában, a fürdőévad alatt Borszék-fürdőn az összes lelkéssi teendők végzése a körlelkéssi utasítások szerint.

Az anyaegyházról a leányegyházakba és Borszék-fürdőre elsőrangu, kitünő állami út vezet; de e mellett Topliczán és filiáin átmenőleg a székely körvasútnak pár év alatti teljes kiépítésére is biztosan számíthatni.

Az állomás a választás jogerőre emelkedése után azonnal elfoglalandó.

Szükséges okmányokkal és e pályázati hirdetés megjelenése után kelt szolgálati bizonyítvánnyal ellátott pályázati folyamodványok f. évi szeptember hó 6-ig az erdélyi ev. ref. egyházkerület püspöki hivatalához Kolozsvárra küldendők.

Kolozsvárt, 1906. aug. hó 14-én.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 842—1906. püsp. hiv.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezett *magyarósi* egyházközség lelkéssi állomására pályázat hirdettetik.

Javadalom díjlevél szerint: tisztességes lakáson. kerten kívül 11 h. 1252 □ öl szántó és kaszáló ért. 126 kor., terményjövedelem pénzértéke 870 kor. 34 f., munkabeli szolgáltatás pénzértéke 107 kor., összes jövedelem 1103 34 f., kiadás 46 kor. 57 f., marad tiszta jövedelem 1056 kor. 77 f., állami kiegészítés 543 kor. 23 f., összes jövedelem 1600 kor.

Pályázati határidő 1906. szept. 5.

Folyamodványok minősítéssel és a pályázati időtartama alatt kelt szolgálati bizonyítvánnyal felszerelve, ntü Ravasz János esperes aához küldendők Nyárádszeredába.

Kolozsvárt, 1906. aug. 10-én.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 848—1906. püsp.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi egyházkerületben a hunyadi ref. egyházmegyébe kebelezett *alpestesi lelkéssi állásra* pályázat nyitattik.

Díjlevél szerinti javadalom: 1. Tisztességes lakás (3 szoba, konyha, kamara, pincze, melléképületek) 1 hold 200 □ öl kerttel. 2. 3 hold szántó, 7 hold kaszáló, értéke 254 kor. 3. Készpénz különböző alapokból 681 kor. 49 f. 4. Kongrua 773 kor. 5. Stóla 24 kor. Összesen 1632.49 kor. Levonásra engedélyezett: kiadás 32.49 kor. Tiszta jövedelem 1600 kor. 6. Az áll. el. isk. vallástanításért 100 kor. Kötelesség: Alpestes anya-, Felpestes és Keresztyénalmás fiók-egyházakban az összes lelkéssi teendők ellátása.

A megválasztandó lelkész a választás jogerőre emelkedése után állását azonnal elfoglalni tartozik.

Pályázati határidő 1905. szept. 6. A kellően felszerelt pályázati kérvények Nagyt. János Albert helyettes esperes aához küldendők Hátszegre (Hunyadm.).

Kolozsvárt, 1906. aug. 14.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 847—1906. püsp. hiv.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a kalotaszegi egyházmegyébe kebelezett *ketesdi* papi állomásra pályázat nyitattik.

Javadalom: Szép lakás gazdasági épületekkel és 625 □ öl kerttel. Fizetés: 5 h. 1211 □ öl can. portio, melynek bérértéke 55 kor., az egyházközség pénztárából negyedévi előleges részletekben összesen 866 kor. 40 fill., terményjövedelem értéke 66 kor. 67 f., munkabeli szolgáltatások értéke 16 kor. 89 f., stóla jövedelem 20 kor., kongrua 616 kor. 14 fillér. Összes jövedelem 1641 kor. 10 fillér.

Kötelesség: a ketesdi anya-egyházban és a hozzácsatolt szórványokban a papi teendők végzése és a vallás tanítása, a melyért az államtól tiszteletdíjban részesül.

Pályázati határidő szept. 6. Folyamodványok nt. Deési Gyula aához küldendők Gyaluba.

Kolozsvárt, 1906. aug. 14.

Dr. Bartók, püspök.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Valami kis paedagogia.

Lelkésztársaimtól — hol magán beszélgetés között, hol gyűléseinken — sok panaszt hallottam afelelől, hogy legtöbb bajuk, gondjuk tanítójukkal van. A tanügyi sajtó pedig Kárpátoktól Adriáig, a hol valami kis nézeteltérést lát tanító és pap között, az efezusi ötvösök makacsságával üti a papot, lett legyen akár palástos, akár reverendás, akár cingulus öveze a derekát.

Nem jól van ez így, szeretett barátaim! Minket papokat sem ringattak tüzre való bölcsőben, „nap-számos“ mivoltunk is érne valamicskét, és ha „Aufklärung“-unk nem terjed addig, míg a tanítótestvéreké, azért „feszítsd meg“-gel még nem vagyunk üdvözölhetők.

Lássák, önöket felnevelték, mikor annak a sokszor egyházi áldozatkészséggel emelt intézetnek falai között voltak, annak jótéteményeit élvezték, azzal a biztató itéssel, hogy önöknek fénylő csillagoknak kell lenniök népük előtt.

Ezért megtanították arra, hogy ha oltásra van szüksége az önök „társadalmában“ valakinek, hát beoltsák kis vadonczait, megtanították méhészkedni, hogy az okszerűséggel, úgy a maguk kis fizetését is gyarapítsák, valamint példát adjanak a népnek, mert „néptanítók“ Ujabban gazdálkodni is tanítják némelyiköket, hogy mintagazdaságokat vezessenek népük előtt. Megtanulták, — ki jól, ki jelesen, ki csak elégséges módra — hazánk történetét is. Hol jól, hol jeles lelkesedéssel aztán elő is adják önök. Nem felejtik el a költővel idézni a három halom és négy folyamra földrajz tanítás közben: „itt élned, halnod kell!“ Szépen elmondják hazánk történetéből I. Istvánt, keresztyén mivoltát. Bocskay, Bethlen, Rákóczy nagysága önöket is lelkesíti, tanulóik is megtanulják, hogy „nagyok“ voltak, de azt már önök sem tudják, — engedjenek meg a kifejezésért — hogy nagyságukat miben látjuk ma.

És erről önök nem tehetnek, nem tehet még tankönyvük írója sem, kevésbbé az önök tanárai, kik 2—4 órán hetenként tanterv szerint elmondják a magyarokat Attilától Deák Ferenczig, a rovarokat osztályozva mind, az alkotmánytant polgári jogaik és kötelességeik teljes feltárásával; a fizikát kísérleti alapon, a növénytant Linné rendszerével, a mathe-zist még betűkkel is, a paedagogiát a hét görög bölcsőtől egészen Felmériig, az embertant a legújabb kutatások alapján, a lélektant Sokratesstől Descartesig, a módszertant még Apáczaik szerint is; és önök, ha e sok tudományhoz hozzáteszik a gyalulást, oltást, gazdálkodás ügyességeit, a zenei jártasságot elméletben és gyakorlatban, a *hittan* mellékes érdemje-

gyét és a kántorságra való képesítést, akkor önök a hivatalosan kiállított, esetleg miniszteri kiküldött által is aláírt oklevél szerint tanítók.

És ezzel a sok tudománnyal 18—19 éves korban társadalmi tényezők akarnak önök lenni. Olyan korban, midőn még a gimnáziumban maradt társuk az egyetem falai közé kéri a bebocsáttatást, olyan időben, midőn polgárit végzett kollegájuk csak művezető gyakornok valamelyik gyárban: önök a sors intézkedése folytán ezzel a sok tudománnyal vezetői lesznek egy népnek.

Itt aztán vezetniök kell az iskolát. Persze úgy, a mint megtanulták. Mulasztási naplóval, anyakönyvvel, felvételi naplóval, haladási naplóval, tananyag beosztással a legtöbbször idegen helyen, idegen viszonyok között, tanácstalanul próbálgatják a tudományt alkalmazni.

És itt állanak önök szemben az étellel! A tanítás nehezebb annál, mint a milyennek gondolták, a 800—1000 korona sem oly végtelen summa, a gyermekek sem olyanok, mint a gyakorló iskola növendékei és a munka nem olyan, mint a lezketanulás, hogyha a tanár ma felszólított, 2—3 órán nyugton lehetünk; az iskolaentartó pedig munkát követel, az átkos tanítói munka nehéz igáját: akkor egyszerre szembe kerülnek önök azzal a ielkivilággal, a miben eddig éltek. És itt már nincs megalkuvás! Az egyház — ha alkalmazta — elvárja munkásaitól érdeke szolgálatát, ez pedig államérdekei megsértésének határáig terjed.

Önök el vannak keseredve e világ ellen. Nem tetszik a súlyos teher, annak a mélyrelátásnak a megkövetelése, mivel koruknál fogva nem birhatnak; fiatalságuk sokszor nélkülözi a higgadságot, egyházunk szervezetének nem ismerése a zaklatás látszatát kelti és ilyenkor lesz a jelszó: „üsd a papot!“

Igen, mert minket ér az a különös kegy, hogy felekezeti iskoláinknál, mint a fentartó hatóság képviselői, mi várjuk el a munkát önöktől. Szerencsétlenségünkre, alkalmasabb emberek hiján, az állam minket biz meg iskoláinál a gondnokság vezetésével. Es ha az ellenőrzés lelkiismeretes volta, a munka pontos megkövetelése az önök terhére beilleszti a mérleget, személyben keressük a hibát, holott az intézményben leledzik.

Mert higyjék meg, 18 éves koromban jobb szerettem elköszálni szabad időm a mezőn. Inkább vágytam kilabdázni magam pajtásaimmal; tanáraimnak a tanulás által való becsapása kedvesebb volt előttem a tanulásnál; és ha akkor lett volna kötelességem amaz ideálisan szép néptanítói hivatal, én is úgy mondom, amint hallottam: „igyekeznél, hogy minél több fizetésért minél kevesebbet kelljen végezni.“

Itt a bajok gyökere. *Tanítói pályára alkalmaznak; — a mostani rendszer szerint — már koruknál fogva is belátás nélkül való gyermekifjakat, kiknek sem gondolkodásuk, sem higgadságuk nem engedi meg, hogy a nagy és egész embert igénylő munkájukat elláthassák.*

Ebből következik a bajok végtelen sorozata. Hallottam állami szolgálatban megérdemesült tanfelügyelőt panaszkodni, hogy az ifju tanítók kapkodása czél nélkül való tévelygése a tanítás mezein; mennyi sok dolgot ad neki.

Nos és mi papok, ha — ne legyen teljes a hasonlat — iskoláinknál nemcsak a felügyelet, hanem a mindennapi érintkezésben gyakoroljuk azt, amit egy tanfelügyelő 1—2 alkalommal lát egy iskolánál egy tanévben; és ha irányításunknak kötelességeinkhez hiven érvényt kívánunk szerezni egyházunk érdekében, akkor vagyunk ellenségei a tanítóknak, akkor kell nekünk a „feszítsd meg“-eket hallanunk Benedek Elektől Juhay Antalig.

Persze a vád: nem értünk hozzá, belekontárkodunk a tanító dolgába. Nem akarok bőbeszédű lenni. A legtöbb ref. pap okmányai között ott a püspöki tanítói oklevél. Es ha volt hatóság, a mely kiállította értés nélkül, magának állított ki szegénységű bizonyítványt. Az ujjab papi nemzedék pedig az egyetem országos híru tanárainak előadásait hallgatja és vizsgál az előtt a tanár előtt, ki a papot leginkább üto tanító professorát, esetleg tanfelügyelőjét is tárgya tanítására felhatalmazta annak idején. Es hol itt a mérték? Hazudott a prelegáló professor, midőn a papnak vizsgáját elfogadta? Nem! A rendszer a hibás!

Említém: 18—19 éves gyerekifju kerül a tanítói pályán tényleges önálló működésre. Begyömösözt tudománya nem ad neki megállapodott világnézetet. Egyes hangzatos jelszavak, mik oly kedvesen csengő zenéjük, vezetik ideig-óráig nagy változatosságban. Es ha gyenge az alap, mit lehet reá építeni?

Javasolom ennél fogva az érdekelt intézőköröknek, hogy a tanítói képzés teljessé tételével kapcsolatban a tanítószág fizetésének javításával, oly intézkedések megtételét, melyek 24 éves kora előtt önálló tanítói állás elfoglalását senkinek lehetségessé ne tegyék.

Továbbá — és ez vág a felszólalásom keretébe! — hogy addig is, mig az állam intéző körei belátván ama nagyfontosságú kérdést, hogy éveinél fogva is nagykoru tanító legyen csak alkalmazásban, azon tiszteletteljes indítvánnyal járulok ehkerületi tanügyi bizottságunk elé, hogy — tekintettel a zsinatnak már majdnem szétküldésre váró törvényeire — *méltóztasson elrendelni, hogy a nagyenyedi képezde III—IV. évfolyamán a vallás tanítása mellett külön órák adassanak, akár egyházalkotmánytan czimen is, a melyeken egyházunk szervezete törvényes, a most kiadandó Zsinati törvények alapján tárgyalassanak. Es kérem a kötelezettséget kiterjeszteni azon hitoktatókra is, kik a kerületünkben levő állami vagy más tanítóképző-intézetekben működnek, mert hiszem, hogy ezzel, ha az ő kötelességük szaporodik is, de mérhetetlen nagy szolgálatot tesznek nekünk, kik a mindennapi életben oly sok kárát látjuk az efajta mulasztásnak.*

A tanügyi sajtót pedig szives szeretettel kérem — ha első indítványom életrevalóságát átlátja — tessék mellette propagandát csinálni.

Osváth Lajos.

Kollegiumaink ez évi Értesítői.

IV. A nagyenyedi.

Az iskolai évet gr. Mikó Imre emlékezetének szentelt ünnep keretében nyitották meg. Mikó a Bethlen-kollegiumnak előbb növendéke, majd főkurátora, 1849. évi pusztulása után helyreállítója, a ki

azonfelül a kollégiumot igen nagy becsü érem- és könyvgyűjteményekkel ajándékozta meg. Az intézet háláját ép úgy, mint az Erdély Széchenyije iránt méltón felujuló közkegyeletet tanulságosan s világos és lendületes szónoki előadással tolmácsolja Fogarasi Albert rector, emlékbeszédét évmegnyitó buzdítással fejezvéen be.

Egy, 1814-ben külföldre indult jeles diák albumából Antal János, Tompa János, Köteles Sámuel s Bolyai Farkas tanárok érdekes emléksorait közli Székely Ödön tanár.

„Középiskolai rovargyűjtemény-terv“ czimmel dr. Szilády Zoltánnak a szaktanártársak figyelmébe jó lelkiismerettel ajánlható tanulmánya következik, könynyebb használat kedvéért csak bemellélve, nem befűzve az Értesítőbe. A tanítás céljaira szolgáló rovargyűjtemény czélszerű egybeállításának kérdését konkrét alakban is megoldani törekszik ez az értekezés, melyet végül a Bethlen-koll. term. rajzi gyűjteményének cserepéldányai jegyzékével told meg a közlő.

Az Értesítőnek „A kollégiumról általában“ szóló fejezetében az intézeti előljáróság fontosabb határozatainak, az 1905. évi pénztári számadásnak, a tanítótestület minősítő táblázatának, a tanintézeti és muzeális gyűjtemények (köztök az országos segélyt élvező könyvtár, régiségár, néprajzi gyűjtemény és természetrajzi muzeum) gyarapodásának adatait, az intézet segélyezési kiadásairól (belső háztartás), valamint egészségügyéről szóló, nem kedvezőtlen tartalmu jelentését s az egész intézet népségének honossági statisztikáját találjuk.

A főgimnázium (külön) *Ertesítőjének* rovatai ezek:

I. Az iskolai év története. Figyelemreméltó ki-válóbb pontja a kirándulásokról szóló; a tanulmányi kirándulások sorát f. augusztusban egy Budapest—Balaton—Zágráb—Fiume—Velence—Trieszt felé teendő köruttal fejezik be. A Jótékonyaságról szóló szakaszban elismeréssel jegyeztük meg Benedek Sámuel regálé-főbérlo nevét, a ki egy Természetrajzi Alaphoz ismételtlen hozzájárul értékes adományaival.

II. Kormányzat (Elüljárósági intézkedések tárgymutatója).

III. Tanárkar, munkaköre, s a tárgykiosztás. A tárgykiosztás, a kimutatás szerint, az egész vonalon czélszerűnek, helyesnek mondható; különös mégis, hogy a helyes tárgykiosztásnak szokott következményei az előmeneteli statisztikában nem mindenütt, pl. a legkisebb népségű osztályban sem mutatkoznak. A tanárkarban két „gyakorló tanár“ is volt; de ezen intézmény kellő feltételeinek biztosítása, szabályos berendezése felől az Értesítőben tüzetesebb felvilágosítást, beszámolást nem találunk. Kár volna pedig, ha az elvileg helyes kezdeményezés gyakorlatilag megmásulna s hitelét vesztené.

IV. A tanítás munkája a konventi tanterv szerint folyt. Az egész évi óraszám az egyes osztályokban $30\frac{1}{2}$ — $32\frac{1}{2}$ teljes heti szorgalomidőnek felel meg. A magyar írásbeli feladatok a VI. osztályban, itt is, mértéken tul elméleti irányuak; a többi osztályokban sem mindenütt egészen megérlelt didaktikai elvek szerint alakultak a feladatsorozatok.

V. Tanulók önkéntes tevékenysége. Nem nagy kedv mutatkozott a francia nyelv tanulásához, mely mereven nyelvtani fonalon haladott. Tanulták 8-an. Ellenben hegedüt, három csoportban, 34-en, szabadkézi rajzot az I—V. osztályokból 66-on tanultak. Vegyes dalkar 102 taggal; a kollegiumi zenekar, a tanítóképző növendékein kívül a gimnáziumból 16 tag közreműködésével fejtett ki tevékenységet.

A Kemény Zsigmond-önképzőkör zavartalanul folytatta hagyományos tevékenységét. A kör közreműködésével rendezett ünnepélyek tárgysorait részletesen közli az Értesítő; de jelentékeny hiányuk az,

érdeklődő tanfelügyelőnk Deák Lajos kir. tanácsost, továbbá Petelei István híres székely író.

Ezenkívül több tanár s tanító csatlakozott lelkészi gyűlésünkhöz.

Az értekezletet Tóthfalusi József m.-vásárhelyi ref. lelkész magasröptű és áhitatos imája nyitotta meg. Az egyházi beszédet Kiss Sándor mezőpaniti lelkész mondta el. Az előadás hangja emelkedett volt, betöltötte az egész templomot s a hallgatóság szívét. Pál apostol munkásságát és hiterejét tárgyalta a beszéd. Kellemes felűnést keltett Kiss Sándor erőteljes organuma és előadása.

Azután Bedőházi János orsz. képviselő, világi elnök mondotta el megnyitó beszédét, a melyben határozott álláspontját fejezte ki a keresztyénségnek a közéletben való szereplési jogosultsága felett. A sajtó egy része szembetűnő ellenszenvvel nézi azt, ha a keresztyénség megköveteli a maga jogát a nevelés és a közszellem vezetésében. De minket ne zavarjon ez, hanem áthatatosan haladjunk a Krisztus szellemében való munkásságban.

Általános tetszés kísérte a megnyitó beszédét, a mely után Tóth László nyárádkarácsonfalvi lelkész tartotta meg értekezését a „Megkondult harangok” czimen.

A felolvasó Rákosi Viktor „Elnémult harangok” című művéből indult ki, a mely a kálvinista papság régi küzdelmes életét rajzolja. Tóth László elementáris erővel hirdette az evangelium újjá alakító, újra megtermékenyítő hatását a Megkondult harangokban. Élénk színekkel rajzolja egy kálvinista község feltámadását, a melyben a már-már beroszdásodott harangok újra megkondultak, új életre ébresztették az evangeliumi hitet s a magyar hazafias szellemet.

Ez a felolvasás fénypontját képezte az ünnepélyességnek, az előadás megkapó hangja és kiszínezése magával ragadta a hallgató közönséget.

Gyulai D. Kálmán ev. ref. koll. tanár tartotta meg erre felolvasását a természettudományok haladásáról s a vallásos nevelésről. Köztetszés közt hangsúlyozta a családi nevelés fontosságát, a melynek hiánya kipótolhatatlan irtó hagy maga után. A jó házi nevelésre élénk példákat hozott fel a székely népéletből.

Ezután Király Béla h.-bodoni ref. lelkész értekezett Kovács László koronkai ref. lelkész „Egyházi életünk bajai” című mult gyűlési munkáját ismeretve. Együttal rámutatott azon gyógyszerekre is, a melyek által egyházi bajaink orvosolhatók. Király Béla nézete szerint az igehirdetés hiányait nagyban pótolná, ha az egyházkormányzat külföldi módszer szerint nálunk is ellenőrizné a lelkész igehirdetését, tudomást szerezvén arról, hogy mit prédikál a lelkész az ő hiveinek. E célra a papnak rendes nyilvántartási naplót kellene vezetni, a melybe belevezetné az elmondott vasárnapi és ünnepnapi prédikáció vázlatát. E vázlatokat a felsőbb egyházi hatóság évenként áttekintené és utbaigazítást adna a lelkésznek a tapasztalt hiányokra nézve.

Továbbá hangsúlyozta a lelki gondozás behatóbb gyakorlását, a lelkész magánéletének tisztaságát.

Király Béla értekezése nagyobb vitát idézett elő, a melyben élénk részt vett dr. Sárkány Miklós, Deák Lajos és Szentkirályi Sándor is.

A vitának gyakorlati eredménye is lett, a melyben dr. Sárkány Miklós ajánlatára a mezőmadarasi öreg lelkész mellé segédlelkészi állás szervezése sűrűn kimondatott. Az idős lelkész hajlott koránál fogva szükségét érzi a segédlelkészi állás szervezésének, nehogy fennakadás történjen a nagy mezőmadarasi egyházközség lelki gondozásában. Valóban meg is érdemli az öreg Szentkirályi Sándor, hogy fáradságos lelkészi hivatásában némi segítséget kapjon.

A gyűlés után társas ebédre tértek, a hol a meg-

tisztelő felköszöntések leginkább gr. Toldalagi László személyére irányultak, a ki megjelenésével s egyházi buzgóságával lelket adott s élénkséget kölcsönözött az egész ünnepélyességnek.

Tudósító.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, a mi szerkesztőségünkbe elküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

„Emlékjelek — Bizonyosságok. Összegyűjtött dolgozatok. I. kötet. Írta Radácsi György sárospataki theol. tanár. Ára 5 kor. Sárospatak, 1906. Nyomtatta Radil Károly a ref. főiskola betűivel. Trocsányi B. könyvkeresk. bizománya Sárospatakon.”

E 400 oldalos testes kötet ismertetésével, méltatásával régen adósok vagyunk olvasóközönségünknek ép' úgy, mint az illusztris szerző kollégának. Közel két hónapja, hogy asztalunkon fekszik, felvágva már az első napokon s azóta olvasgatva minden napon, a mint időnk jutott.

Nem teszünk szemrehányást magunknak, hogy gyorsabban nem jutottunk végére, bár olvasóink vették vele, hogy pár héttel a rendesnél később jön részünkről a felhívás: *vedd és olvasd*, hadd töltse el lelkedet nemes büszkeség református nagyjaink arcképcsarnokában s eszméink harcosainak pantheonában! Hadd keljen lelkedben hála a Gondviselés iránt, lelkesedés egyházunkért dolgozni — áldozni!

Olyan ez, mint egy művésznök képkiállításá, mely egyként bepillantást enged nemcsak a feldolgozott anyagba, hanem a művész lelkébe is. A kettőt itt — mint minden értékes alkotásnál — közös jellemvonás kapcsolja össze. Az író lelkét, ki egy szép életet szentelt magyar ref. egyházunknak s közelebből a tiszáninneri egyházkerületnek és sárospataki főiskolájának, tudományban és közszolgálatokban, kora ugyanazon téren munkáló nagyjainak alakjai s az egyházunkat éltető vallásos és hazafias eszmék ihlették.

A kikkel pályafutása közelebbi ismeretségbe hozta egyházunk közjavanak munkálása mezején; a kikben ugyanazon léleknek buzgását ismerte fel, mely őt magát is lelkesítette: azoknak általa állított „Emlékjeleit”, élet- és jellemrajzait gyűjtötte itt össze, egybekapcsolva azokkal a „Bizonyosságok”-kal, melyekkel, az alkalmak szerint, vallást tett egyházunk és hitünk eszményeinek szolgálatáról.

„Emlékjelei” külön-külön egy-egy kép egyházunk nagyjairól és jellemző alakjairól főleg a mult század derekától kezdve, némelyikben egész a jelenig benyulva; együttvéve egy gyönyörűséges kulturkép, melynek egyes vonásait alkotják, hol az állami életben is vezető szerepet játszó világi főgondnokok (gr. Lónyay Menyhért, br. Vay Miklós, ifj. br. Vay Miklós), hol a hasonló jelentőségű püspökök (Török Pál, Nagy Péter, Kun Bertalan), hol a nagy papok (Lukács Ödön, Czelder Márton, Hegedüs László, Terhes Barnabás, Vajányi Lajos stb.), hol a theol. tanárok (dr. Ballagi Mór, dr. Heiszler József, Varga Lajos, Mitrovics Gyula stb.), hol a nagy alapítók és iskola gondozók (Mudrány András, dr. Rik Gusztáv), hol a tanárok (Felméri Lajos, Kun Pál, Emődi Dániel stb.) alakjai; összesen 30. A „Bizonyosságok” 10 értekezést foglalnak magukban a tanári székhelyektől (az ó-szövetségi magyar exegetikai irodalomról) hazafias, egyházi és iskolai emlékünnepeken tartott beszédekkel együtt a „Sárospataki Lapok” 15 éves történetéig.

Mennyi lelkesedés, személy, tárgy és ügyszereget; a lelkek, eszmények és eszmék mélyéig ható pillantás ezekben. Sehol semmi háborgás; sem a gyászban lemondás, sem az örömben tobzódás. Min-

denütt a léleknek az a derüje, önérzete, bizodalma, mely csak az Istenben hívő, bizó, reméllő léleknek tulajdona. A sötét árnyak között is ott mindenütt „az életnek angyala“, kinek trombitája feltámadásról, halhatatlanságról, örök életről beszél s ennek munkálására hívja az élőket is.

Az egészről reánk mosolyog az író, *Radácsi György* komoly, szelid, jóságos, bizalmas, szerető baráti tekintete, lelke, mely érzelemben mélyenjárva, a kötelességet evangéliumi hűséggel teljesítve, feltűnést szóban és cselekedetekben kerülve, komoly, de ridegségtől ment méltósággal jár a munka útján, a hová hívták és állították, legyen az akár a tanári katedra, akár a kerületi, konventi és zsinati jegyzőség, akár a sárospataki főiskola gazdasági tanácsa, akár a „Sárospataki Lapok“ szerkesztősége.

Bizonyára vesztesége a magyar prot. theol. tudományos irodalomnak, hogy egész erejét nem szentelhetette osztatlanul a tudós munkásságnak, de egész egyházi közéletünk nem mondhatja vesztesnek magát, mert a Radácsi egész lénye s nem közönséges munkaereje teljesen neki gyümölcsözött. Még a látzólagosan időszaki munkássága is — a hírlapok hasábjain. Ez a tartalmas, értékes kötet is az ilyeneknek gyümölcse, gyűjteménye. Bizonyosság arra, hogy a ki lelke nemes idealizmusával dolgozik, ki abban a tudatban munkál, hogy vele nemcsak a futó percet szolgálja: annak még tükördarabjai is, egységbe foglalva, egy gyönyörűsége mozaikot adnak, melynek egysége, jelleme, hatása van.

Ilyen a Radácsi könyve, melyet igazán nem sablonból ajánlunk olvasóinknak. Mennyi nemes órát szerezhetnek vele maguknak az olvasók! Nemcsak élvezettest, de termékenyítő is! S pedig úgy érezzük, hogy nagy jellemeink példáin lelkesedni most nagyobb szükségünk van, mint valaha!

A könyv kiállítása elegáns, betűi szépek, nyomása tiszta, a külső teljesen megfelel a belső tartalomnak.

Radácsinak pedig még egyszer köszönet az egyház nevében — ez új cselekedetéért. Vajha anyagiakban se kellene a saját Mecaenásának lennie, hanem a pártolás lehetővé tenné — a folytatást, mit szívből kívánunk.

N. K.

A Sárospataki Lapok dr. Bartók György püspök könyvéről.

Vallás és Élet. Egyház és Állam. Irta dr. Bartók György püspök. Külön lenyomat az Erdélyi Prot. Lapból. Ára 1.50 kor. Kolozsvár, Sztupjár István könyvnyomdája. 1906. Ilyen czimmal jelent meg az erdélyi egyh. ker. tudós püspökének a nev. lapban közrebocsátott gondolatai, töprenkedései, nézetei, figyelmeztető, eszméltető tanácsai. Különösebb elismerést érdemel már maga az, hogy az egyházunk és iskolánk sorsa felett meleg szívvvel őrködő vezérférfiu a sajtót is igénybe veszi eszméinek terjesztése végett s odaáll a naponként izzadó munkások közé s hinti a magot, ha egy része az útszélre vagy sziklás, tövises helyre hull is. Bölcs dolog volt, hogy elméltedéseit az egyházunkat és iskolánkat, a vallást és az államot mélyen érdeklő s most felszínre jutott nagy kérdések felett, nem hagyta ott az Erd. Prot. Lap hasábjai közt, hanem összegyűjtve, terjeszti azokat az egész országban, hogy mások is lássák az ő nemes lelkének nyughatatlankodásait, tűnődjenek, tervezzenek s ha a lélek úgy parancsolja, gondoljanak nagyot, üdvöset egyházunk építése végett. Akik hallották dr. Bartók püspököt a zsinaton, azok előtt már nem újak az ő összegyűjtött elméltedései; alapjukban és lényegükben legalább nem; de azokra nézve is rendkívül tanulságosak és emlékeztetőek. Dr. Bartók

bizonyos irányt képviselt a zsinaton, férfiasan, nagy erővel. Sokan nem értették, sokan félreértették, de ő ment a maga útján s mire a zsinat végefelé jutott, az ő eszméi már kamatozó talentumokká lettek s tisztelőinek tábora megerősödött. Kívánatos, hogy így legyen a művével is, amely 4 részre osztva, 18 czim alatt a következő tételeket fejtegeti: 1. Az ember szellemi világa és az eszmék. 2. A vallás. 3. A vallásos nevelés. 4. Egyház és állam. 5. A ref. egyház és az állam. 6. Az egyház és az állam jogi fogalma. 7. Egyház és állam viszonyainak jogi fogalma. 8. Egyház és iskola. 9. Az iskola. 10. A papság. 11. Az állam és a klerikalizmus. 12. Tudomány-egyetemek és theol. fakultások. 13. A theologia róm. katolikus és protestáns szempontból. 14. Állami és felekezeti közoktatás. 15. A közoktatás, mint állami feladat és az egyházak. 16. Az állam és egyházi vagyon. 17. Az állam jogai és kötelességei az egyházi vagyonnal szemben. 18. Az egyházi vagyon tulajdonosa. Magok e czimek hatalmas bizonyosságok a dr. Bartók püspök vezérkari hivatottsága mellett, a szempontok pedig, a melyekből ő ezeket a kényes, nálunk újra igen alkalmiakká lett kérdéseket tárgyalta, minden tiszteleltre méltók. A nemes jogérzet és a szabadság és egyenlőség szent elveinek nagyrebecsülése sugárzik ki valamennyi elméltedésből s nagyon kívánatos, hogy mennél többen olvassák, hányják-vessék az itt felvetett és méltatott kérdéseket — egyházunk javára és dicsőségére. Alkalmilag visszatérünk e műre, addig pedig tisztelettel üdvözöljük a szerzőt.

KÜLÖNFÉLÉK.

Dr. Kecskeméthy Istvánt, theol. fakultásunk érdemes tanárát, a helybeli 48-as függetlenségi párt több éven keresztül vezető elnökét, Kolozsvár városa I. kerületében tegnap, heves küzdelem után a pótválasztáson 1 (egy) szótöbbséggel orsz. képviselővé választották, 721 szóval 720 ellen. Kecskeméthyben egy minden tekintetben széles látkörű, nemes szívű, tiszta jellemű s ezek mellett liberális politikai gondolkozású ember került be a magyar parlamentbe. Ellenfele a hasonlóan buzgó ref. vallású, nemeslelkű derék, fiatal, ágilis *Böhm* Mihály vasuti tisztviselő volt, ki a város szülötte, tekintélyes rokoni és baráti összeköttetésekkel. Mégis a nemes küzdelmet, melyben elég fényes fegyver állott a küzdők rendelkezésére, némely „feketelelkű“ emberek a felekezeti szempontok perfid bedobásával mocskolták be, a mely azonban mindkét párt vezetőségétől — nem is szólva magukról a nemes versenytársakról — távol állt s a mi — hisszük — nem-sokára újra ki lesz eliminálva a kolozsvári közéleti küzdelmekből.

Nyugalomba vonult tanárok. A nagyenyedi Bethlen-kollegium két kiváló tanára megy nyugalomba az év szept. 1-én: *Nagy* Lajos a tanítóképezdének a néhai Gáspár János óta állandó igazgatója és paedagogiai tanára és *Váró* Ferencz a gimnáziumnak több mint 10 éven keresztül volt igazgatója, kit e téren szerzett érdemeiért az Elöljáróság korábban „tisztelőbeli igazgató“ czimmal tüntetett ki. Mindkét férfit neve össze van forrva az intézet utóbbi 25 éves történetével, a mely külső és belső harcokban és küzdelmekben egyiránt gazdag s a melynek eredménye az lett, hogy a Bethlen-főiskola elvesztette több százados theol. akadémiáját s tanítóképzője is tulnyomó államsegélyt volt kénytelen igénybe venni, hogy a kor színvonalán rendezkedhessen be, míg a gimnázium minden államsegély nélkül oly fizetést ad tanárainak, melyhez fogható ma egész Magyarországon nincsen s melynek következtében tanárai 5600 kor. végző fizetészel vonulnak 30 évi szolgálat után nyugalomba. Távol legyen, hogy e különben korszerű nyugdíjat irigyeljük a gimn. érdemes munkásaitól; de mint mindig, mikor alkalmunk nyílik reá, most is reá kell mutatnunk arra a szerencsétlen politikára, a mely azt eredményezte, hogy a Bethlen Gábor-alapítvány épen a legszorosabb értelemben vett egyházi czélok — pap s tanítóképzés szolgálatától mentetett fel s midőn ezek terhét csaknem elhordozhatatlan

sullyal az egyházkerületre hárította — az utóbbit az államsegély révén az államnak szolgáltatva ki — akkor az egykori főiskolának épen azt a tagozatát tartotta látszólagos függetlenségben az államtól, a mely pedig a dolog természete szerint a legkevésbé lehet s mindig kevésbé lesz független.

A Bethlen-alapítvány e fél szekularizációja, melyet vétkes gondatlansággal és előrelátás nélkül maga az egyházkerület eszközölt, anyagiakban legalább is évi 150 ezer korona kárát jelenti az egyházkerületnek, a melyet, ha — a mint egyedül természetesen kellett volna — a gimnázium számára veszik vala igénybe az államsegélyt, nagyrésztben megtarthattak volna az egyháznak. A másik az új fizetésrendezéssel kapcsolatos nagy szellemi veszteség az, hogy 30 évi szolgálat után a különben teljes munkaerőben levő s tapasztalatokban gazdag tanerők kénytelenek nyugalomba menni. Váró Ferencz alig 54 éves s talán még Nagy Lajos sincs 60 éves; mindkettő teljes munkaerőben, nagy paedagogiai és didaktikai tapasztalatok birtokában, a melyek legfennebb más téren gyümölcsözhetnek a köznek. Hanem ezeken a bajokon már alig lehet segíteni. De a jövőre intő példakul szolgálhatnak. A theologia fentartásának sulya alatt a kerület tovább roskadoz, a két derék tanár számára pedig az állam már kiutalta az 5600—5600 kor. nyugdíjat — s Nagy Lajos számára nem 4600-at, mint a legtöbb lap tévedésből közölte — s nekünk nem marad hátra egyeb, mint azt kívánni a két derék tanárnak, hogy nyugdíjukat minél tovább élvezzék s munkaerejüket, gazdag tapasztalataikat továbbra se vonják meg egyházunk érdekei szolgálatától.

Az Irsay-ügy további menete mult számunk óta nagyobb fordulatot nem vett. A város közérdeklődését a képviselőválasztási mozgalmak foglalták le. A külvárosi értelmesebb földészek hátraálltak a mozgalomtól, mióta biztos tudomást szereztek arról, hogy a hamarosan kilátásba helyezett perújítási kérvény még mai napig sincs beadva. Ezenkívül nagy visszatetszést szült a földészek között, hogy némely elvakult kisiparos s főleg valamely városi vámczédula-ellenőr valóságos terrorizmussal igyekeznek fentartani a mozgalmat, a mely mindinkább az állandó foglalkozás nélküli elemek körére zsongorodik össze. A lelányhult mozgalmat most maga Irsay igyekszik gálvánizálni egy pár faczer újságíró és iparos támogásával, kik közt a leghangosabbak nem is reformátusok. A vezérkar, élén Irsayval, most már rendesen személyesen megjelenik és szónokol a „Cszizmadia-szin“-beli vendéglőben. Most, hogy a püspök ur immár itthon van, alábbhagyott az ő személye ellen való izgatás és kifakadások is, ki a vasárnap nála járt deputációnak is újólag a törvényes jogorvoslat utján való maradást ajánlotta. Ekkor nyújtottak ugyanis át egy új kérvényt Irsay visszahelyezése ügyében „a százaz bizottság“ nevében, a melyet azonban már csak alig 30-an irtak alá. Most, hogy immár a képviselőválasztás lezajlott, a szenáció-hajhászok megfogják ugyan kisérelni az Irsay-ügy parázsának élesztgetését, de viszont szabadkezelt nyerve az eddig lekötvé volt jobb elemek is, meg fogják akadályozni az új lángragyújtást. A nemezis különben meg a maga utján s a boszorkánykonyhából felidézett szellemek majd arra támadnak, ki felidézte őket. Már is jelentkeznek. Mi pedig várunk — csendben az események lezajlására.

Találkozás 25 év után. A székelyudvarhelyi ref. kollegiumban szép ünnepet ültek azok az iskolatársak, akik 1881-ben, érettségi bizonyítvánnyal bucsuztak volt el egymástól, tanáraiktól és az Alma-matertől is. A 15 tanuló-társ közül Nagy Árpád és Zsidó Lajos azóta kidőltek, a sorból; betegség vagy más baj miatt távol maradtak Csiza Béla kir. jbiró Sepsiszentgyörgyön, Hatházi Ferencz ref. pap, Somogyi Lajos segesvári főerdész, Deák Géza zólyomi főerdész és Zajzon Lajos torjai ref. pap. Felsőbüldögasszonyfalvi Fülöp Áron képviselőházi főpénztáros kezdeményezésére megjelentek: Balázs Ignác köpeczi ref. pap, aki „Tebenned biztunk“ elhangzása után buzgó, hálaadó és esdeklő imát mondott; Bedő József városfalvi földbirtokos, Elekes József dicsőszentmártoni p. ü. számvizsgáló, Fülöp Áron, a képviselőház főkönyvtárosa családostul, dr. Lengyel Árpád sz.-kereszturi orvos, Pálló Imre kolozsi földbirtokos, Szentgyörgyi Gerő volt ref. pap, most dévaványai földbirtokos családostul és Roth Ferencz pancsovai városi tanácsos. Megható, látvány volt az iskolatársak egymással és régi tanáraikkal való találkozás, testvéri ölelkezése, a nevelő édes anya kebelén.

Az akkor élt és működött öt rendes tanár közül még élnek és ott voltak: Bod Károly nyugdíjban, aki Homoród-fürdőről jött haza, továbbá Gönczi Lajos igazgató és Félégházi Antal; mert Kis Ferencz, Szakács Mózes, Tolvalgy Zsigmond és Zajzon Ferencz már rég pihennek a temetőben, ahol a jelenvoltak sirjaikat kegyelettel állották körül. A most működő tanárok közül is jelen voltak: Kovács Dániel és Solymossi Endre. Az összegyűltek, a viszontlátás és az újszövetségkötés maradandó jeléül 150 koronát gyűjtöttek és adtak át Gönczi igazgatónak a konviktus javára és ezenkívül a 20 tagból álló és együtt ebédelt társaság tagjait Ferenczi Lukács fényképben is megörökítette. Végül az iskolatársak még azt is elhatározták, hogy 10 év múlva ismét találkozni fognak. Ki tudja, hogy akkor hányan és kik jelenhetnek meg? Bár mind ott lennének!

A tiszántúli ref. egyházi értekezlet 1906. évi szeptember hó 29. 30. és október hó 1. napjain Hajduböszörményben tartja közgyűlését a Magy. Prot. Irod. Társasággal együtt. Az ünnepség és tanácskozás sorrendje: I. Szept. hó 29. napján este hat és fél óraker értekezleti közgyűlés a főgimnázium disztermében a következő pontok szerint: 1. Kiss Áron püspök, értekezleti egyházi elnök a közgyűlést megnyitja. 2. Az értekezleti közgyűlés üdvözlése az alsószabolcsi ref. egyházmegye, a hajduböszörményi ref. egyház és Hajduböszörmény város részéről. Válaszol gróf Dégenfeld Schomberg József egyházkerületi főgondnok, értekezleti világi elnök. 3. „A lelkipásztorkodás“ című pályamunka bírálatának előterjesztése a nagyválasztmányi javaslatával kapcsolatban. 4. Az elhunyt nagyválasztmányi tagokról megemlékezés és helyeik betöltése. 5. A tagok létszámáról s a pénztár állásáról jelentés. 6. Indítványok, melyek nyolcz nappal a közgyűlés ideje előtt írásba foglalva az elnökséghez benyújtandók. 7. Zárómádságot mond Széll Kálmán nagyszalontai lelkipásztor esperes, értekezleti egyházi alelnök. Estéli nyolcz óraker ismerkedési estély. — II. Szept. hó 30. napján d. e. fél kilencztől tíz óráig a Kossuth-téri templomban ünnepélyes istentisztelet, együtt tartva a Magy. Prot. Irod. Társ. és a tiszántúli ref. egyházi értekezlet által. Imádkozik Geduly Henrik nyir-egyházai ág. h. ev. lelkipásztor. Alkalmi egyházi beszédet mond Dicsőfi József debreczeni ref. lelkipásztor, egyházkerületi főjegyző. Ezt követően azon napon délelőtt fél tizenegy óraker Bocskay-szobor leleplezés, Hajdúvármegye Bocskay-szobor bizottságának programja szerint. Délben egy óraker közebéd. Délután négy óraker a belmissziói egyesület gyűlése a városháza disztermében. — III. Okt. hó első napján délelőtt kilencz óraker a M. P. I. T. és a tiszántúli ref. egyházi értekezlet közösen tartja diszkyűlését a Kálvin-téri templomban. E diszkyűlést megnyitja Hegedüs Sándor a M. P. I. T. világi elnöke. Balogh Ferencz debreczeni ref. theol. tanár méltatja egyházi szempontból Bocskay Istvánt és szabadságharczát. Kőrössy Kálmár dr. debreczeni ügyvéd felolvasást tart „Bocskay István és szabadságharczának méltatása alkotmányjogi szempontból“ cizmen. Kozma Andor alkalmi ódát mond. A diszkyűlést berekeszti gr. Dégenfeld Schomberg József egyházi értekezleti világi elnök.

A szamosújvári ev. ref. egyház közszükségleteinek fedezésére f. évi aug. 5-én rendezett nyári táncmulatság úgy erkölcsi, mint anyagi tekintetben fényesen sikerült. Tekintettel a jótékonycélra, a jövedelem fokozására felülfizettek: Id. Bodor Bertalan 10 kor., Nagy Lajos t. b. gondnok, főszb. 8.40, özv. Nagy Istvánné 7.60, Tódorffy Lukács polgm. 5.—, Kántor Zsigmond 4.—, Pásztohy Aladár (Szt.-Margita) 4.—, Benkő Barna 2.40, Szász Lajos 2.—, Debreczeni Árpád 1.80, Madaras Imre 1.60, Rád őrmester 1.60, Czira Bálint —.60, Gaál főjegyző 1.60, Tomits Imre —.60, Flórián Jakab 2.—, Marosán Tódor 1.50, Fogarasi András 2.80, Szász Imre —.60, László János 4.—, N. N. —.80, Délczeg J. (Dés) —.80, Rád Márton (Dés) 1.—, Surányi Mihály —.40, Nimán Tódor —.60, Duha Kristóf —.80, Á. Ráva Jakab 4.—, Koróján Tivadar —.40, Áján 2.80, Máthé Mihály —.40, Lázár Bogdáné —.40, Urbán huszárőrm. 2.—, Sitz Jenő —.20, Urmánczi Gábor 1.—, Kapronczai János 2.—, Nagy Lajos szemlész —.80, Pataky Dénes 2.—, Farkas Lajosné (Hódmezővásárhely) 2.— koronát. Mikor e felülfizetéseket nyilvánosan nyugtázzuk, a jótéteményért egyházközségünk nevében hálalköszönetünket nyilvánítjuk. Szamosújvár, 1906. aug. 8-án. A Rendezőség.

GYÁSZROVAT.

Toró Dénes szászszombori ev. ref. lelkész folyó hó 17-én este 11 órakor, életének 46-ik évében hosszas szenvedés után csendesen elhunyt. Egy külső és belső viharok által egyiránt hányatott élet nyert befejezést. A szenvedélyek, melyek kora ifjúságától emésztették, melyek feldúlták családi életét is, élő anya mellett árvaságra juttatva gyermekeit, korán megemésztették im, őt magát is, végkép letörve a szegény özvegy édesanyának régen hervadozó reményeit. 5 gyermeke — két leány, három fiu — maradt utána gyámol nélkül, mikor é hó 19-én eltemették az édesapát. Az Ur gondviselése óvja a szegény árvákat, a boldogultnak pedig adjon csendes pihenést a sir, lelkének szebb jövőt az Ur kegyelme!

Szerkesztői üzenetek.

Ö. p. Kérését szívesen teljesítem s a lapot küldetem. Szíves üdvözlét.

Kérdezőnek — Déva. Ez már nem kérdéses. Az Egyh. Törvények nyilván eltöltik a pályázót, annál inkább a pályázót az illető választó gyülekezetben való megjelenéstől. Tessék abban utána nézni. Szíves köszöntéssel!

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 880—1906. püsp. hiv.

MEGHÍVÓ.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület kolozsvári theologiai fakultásának folyó évi szeptember 13. 14. 15. napjain tartandó theologiai alap- és lelkéssképesítő vizsgálóra a vizsgáló bizottság tagjait tisztelettel meghívom.

Kolozsvárt, 1906. aug. hó 21.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 3450—1906.

KÖRRENDELET

valamennyi nagytiszteletű Esperesi hivatalnak, az országos közalap járulékok pontos beszolgáltatása tárgyában.

A folyó évi április havában tartott egyetemes konvent 8. jkvi sz. a. kelt határozatának 5. pontjában kimondta, hogy az országos közalap járulékok pontos beszolgáltatásának biztosítása érdekében az egyházmegyék kötelesek gondoskodni arról, hogy a mennyiben egyes egyházközségek járulékaikat a rendes időben be nem fizetnék, a be nem fizetett összeg addig is, a míg az behajtatnék, az egyházmegyei pénztárak által előlegeztessék.

A midőn az előbb jelzett határozatot tudomásvétel és annak végrehajtása iránt leendő intézkedés végett a nagytiszteletű Esperesi hivatalokkal közöljük, egyuttal felhívjuk, hogy a mai napról 3452. sz. a. kelt körrendeletünkben a beszolgáltatásra kitűzött utolsó határidőig, azaz minden év december 20-ig tegyenek jelentést igazgatótanácsunkhoz arról, hogy a teljes évi járulék beszolgáltatott-e?

Kolozsvárt, 1906. aug. hó 20-án.

Dr. Bartók,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

Sz. 2645—1906.

KÖRLEVÉL

valamennyi egyházmegye nagytiszt. Esperesének, az ev. ref. kollegiumok és a kolozsvári theol. fakultás méltóságos t. Elöljáróságának.

A magyarországi ev. ref. egyház egyetemes konventjének f. évi április hó 24—27. napjain tartott üléseiről szóló jegyzőkönyvek szétküldtven, felkérjük az érdekelteket, hogy az alábbi kimutatásban feltüntetett példányok után darabonként 1 koronát számítva, az ott kitüntetett összegeket legkésőbb f. évi decz. hó 15-ig közpénztárunkba multhatatlanul befizetni sziveskedjenek.

Megjegyezzük, hogy az egyházmegyék levéltárai részére is küldetett egy-egy ingyenes példány.

Hunyadi egyházmegyének 26 példány 26 kor. Gyulafehérvári e. m. 17 p. 17 k. Nagynyedi e. m. 44 p. 44 k. Kalotaszegi e. m. 34 p. 34 k. Kolozsvári e. m. 23 p. 23 k. Szilágyszolnoki e. m. 64 p. 64 k. Dési e. m. 18 p. 18 k. Széki e. m. 30 p. 30 k. Nagysajói e. m. 17 p. 17 k. Görgeyi e. m. 29 p. 29 k. Marosi e. m. 64 p. 64 k. Küküllői e. m. 31 p. 31 k. Nagyszebeni e. m. 16 p. 16 k. Udvarhelyi e. m. 43 p. 43 k. Erdővidéki e. m. 15 p. 15 k. Sepsí e. m. 38 p. 38 k. Orbai e. m. 11 p. 11 k. Kézdi e. m. 13 p. 13 k. Romániai egyházmegyének 1 p. 1 k. Kolozsvári theol. fakultás 1 p. 1 k. Nagynyedi kollégiumnak 1 p. 1 k. Kolozsvári koll. 1 p. 1 k. Marosvásárhelyi koll. 1 p. 1 k. Székelyudvarhelyi koll. 1 p. 1 k. Szászvárosi koll. 1 p. 1 k. Sepsiszentgyörgyi koll. 1 p. 1 k. Zilahi kolleg. 1 p. 1 kor.

Kolozsvárt, 1906. augusztus 15-én.

Váró Ferenc,
elnök h.

Maksay János,
számvevő.

Sz: 857—1906. püsp. hiv.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a szilágyszolnoki egyházmegyébe kebeleztetett szilágnagyfalusi egyházközség ujonnan szervezett kántor-organista-énekvezérei állására ezennel pályázat hirdettetik.

Javadalom egyházi főhatóságilag megállapított díjlevél szerint: 1. Három szobából, konyhából és kamarából álló tisztességes lakás, kerttel és a most meglévő melléképületekkel. 2. Évi 800 azaz nyolczszáz korona készpénzfizetés az egyház pénztárából, havi előleges részletekben kiszolgáltatva. 3. Stóla: bucsuztatással végzett temetésért 2 kor., bucsuztatás nélkül 1 kor. 4. Egyházi jegyzőkönyvek vezetéséért és a jegyzői teendők ellátásáért évi 20 korona.

Kötelességek: 1. Vasár- és ünnepnapokon, valamint hétköznapokon reggel az istentiszteleteken és a temetések alkalmával végzendő szolgálat. 2. Az állami iskola mindennapos és ismétlő osztályaiban az egyházi ének tanítása előlegesen elkészített terv és beosztás szerint, melyet az egyházi tanács előtt minden tanév elején, két példányban elkészítve, bemutatni tartozik, megerősítés végett. 3. Egyházi dalárda szervezés és vezetés. Sikeres működés esetén a dalárda által rendezett ünnepélyek jóvedelméből némi tiszteletdíjra is lehet kilátása. 4. A felnőtt mindkét nemű ifjúságnak vasárnap templomozás után a templomban, esetleg más helyiségben ének tanítása. 5. Legátusoknak szállásadás. 6. Lelkész helyett távollét vagy akadályoztatás esetén az istentisztelet végzése. 7. Jegyzőkönyvek vezetése és a jegyzői teendők pontos ellátása.

Megjegyeztetik, hogy tanítói oklevéllel bíró pályázók előnyben fognak részesülni.

Pályázati határidő szeptember 15.

A szabályszerűen — oklevéllel és szolgálati bizonyítvánnyal — felszerelt pályázati kérvények ntiszt. Bartha Dezső esperes urhoz küldendők Tasnádra (Szilágym.)

Kolozsvárt, 1906. aug. 23.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 870—1906.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a sepsii ev. ref. egyházmegyébe kebeleztetett sepsibesenyői papi állásra pályázat hirdettetik.

Díjlevél szerinti javadalom: tisztességes lakás gazdasági épületekkel, 363 □ öl kerttel, 5 h. 793 □ öl szántó és 4 h. erdő bérértéke 90 kor., tőkeképző segély 70 kor., hivek által fizetett terményjövedelem pénzértéke 333 kor. 90 f., stóla átlagos pénzértéke 8 kor., állami fizetéskiegészítési összeg 1109 kor. 90 f.

Kötelessége: a lelkészi teendők ellátása és a törvény-szabta órákon a községi iskolában az iskolás növendékek vallásos oktatása.

Pályázati határidő 1906. szept. 15.

Szabályszerűen felszerelt folyamodványok nt. Józsa Sándor esperes aához küldendők Ilyefalvára.

Kolozsvárt, 1906. aug. 20-án.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 861—1906. püsp.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a kalotaszegi egyházmegyébe kebelezett *mérai* lelkészi állásra pályázat nyittatik.

Javadalom: Jó lakás gazdasági épületekkel, 1480 □ öl kerttel. Fizetés: 10 h. 908 □ öl can. portio, bérértéke 206 kor. 58 f. Terményjövedelem pénzértéke 686 k. Legeltetési jog értéke 20 k. Stólajjövedelem 20 k. Kongrua 805 k. 73 fill.; ebből 100 k. magyarnádasi fuvarkötség. Összesen 1738 kor. 31 f. Ehhez járul a mérai áll. iskolai vallásnitásért jelenben 60 kor., a m.-nádasi áll. isk. vallásnitásért 80 korona.

Kötelesség: A mérai anya- és a m.-nádasi l. egyházban a rendes lelkészi teendők ellátása s mindkét helyt a növendékek vallásos oktatása.

Pályázati határidő szept. 14. Folyamodványok nt. Deési Gyula aához küldendők Gyaluba.

Kolozsvárt, 1906. aug. 20.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 862—1906. püsp. hiv.

PÁLYÁZAT.

An erdélyi ref. egyházkerületben a kalotaszegi egyházmegyébe kebelezett *körösfői* papi állomásra pályázat nyittatik.

Javadalom: Jó lakás gazdasági épületekkel, 627 □ öl kerttel. Kézpénzfizetés az egyházközség pénztárából negyedévi előleges részletekben 940 kor. Dézma-kárpótlás félévi utólagos részletekben 214 k. 80 f. Kongrua 441 k. 17 f. Stólajjövedelem 10 k. Can. portio 7 h. 1197 □ öl bérértéke 38 k. 10 f. Összes jövedelem 1644 kor. 7 f. Ehhez járul az áll. iskolai vallásnitásért 120 kor. tiszteletdíj.

Kötelesség: A körösfői anya-egyházban a rendes lelkészi teendők ellátása. Pályázati határidő szept. 14. Folyamodványok nt. Deési Gyula aához küldendők Gyaluba.

Kolozsvárt, 1906. aug. hó 20.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 1160—1906.

KÖRLEVÉL

az udvarhelyi egyházmegye tiszt. lelkészeihez.

1. Felhívom tiszt. lelkésztársaimat, hogy a mennyiben egyházközségük számára közalapsegélyért akarnak folyamodni, az idevonatkozó kérvényt legkésőbb *szeptember 10-ig* küldjék be hozzám. A később (s plane az e. m. közgyűlés napján) benyújtott kérvényeket nem fogom elfogadni.

2. Ismételten figyelmükbe ajánlom az e. m. tanács azon határozatát, melyszerint az egyházmegyei közpénztári járulékok *szept. 1-ig* okvetetlenül befizetendők.

3. Konv. jegyzőkönyvért 25 f., névtárért 2 kor. 60 f., egyh. ker. közgy. jkvért 80 fill. küldendő be minden egyházközségből.

4. A nem kongruás lelkészek orsz. gyámintézeti járulékaikat nov. 1-ig mulhatatlanul fizessék be Bedő András pénztáros aához.

Alsósófalva, 1906. aug. 16.

Ifj. Péter Károly, esperes,

551—906. sz.

KÖRLEVÉL

a görögényi egyházmegyéhez.

Egy felmerült eset alkalmából — tájékozás végett — leadom igazgatótanácsunknak az *illeték- és illeték-egyenértékre* vonatkozó alábbi közérdekű felvilágosításait:

Ha valamely illetékegyenérték-fizetés alá tartozó testület (tehát egyház, iskola, alapítvány stb.) árverésen vett ingatlant (értve ezalatt a bírói árverést) *vagyonátruházási illetéket nem tartozik fizetni*, hanem a szerzés napjától köteles az illetékegyenértéket fizetni.

Ezt rendeli az „Illetékdíjszabás“ 95. tétel D. pontjának 3. jegyzete. Ugyanezen pont úgy rendelkezik, hogy ha két illetékegyenérték köteles fél közt (tehát iskola és egyház, vagy polgári község és egyház közt stb.) adásvételi ügy köttetik, akkor *sincs helye az átruházási- (vásár-) illetéknek*.

Ha pedig illetékegyenérték fizetésre kötelezett testület (nem árverésen, hanem szabadkézből) vesz magánféltől ingatlant, akkor az eladó a vásári illetéknek *felét tartozik fizetni*, a vásárló egyház, iskola stb. pedig vásári illetéket nem, hanem csak az illetékegyenértéket tartozik fizetni. Ha azonban a szerződésben az illetékfizetési kötelezettséget az egyház, iskola stb. *elvállalta*, akkor is csak azon fele illetéket köteles megfizetni, melyet (ha erre a szerződésben kötelezettséget nem vállalt volna) az eladó kellett volna, hogy fizessen. Ezt rendeli az „Illetékdíjgyezék“ 1. tételének B. pont 8-ik jegyzete, illetve az 1881. évi XXVI. t.-cz. 26. §-a.

Ha az illetékegyenérték köteles testület (egyház, iskola, alapítvány stb.) valamely magánfélnak ingatlant ad el, akkor a vásárló az átruházási (vásári) *illetéknek csak felét tartozik fizetni*, de ennek elmulasztásáért az illetékegyenérték köteles testület felelősséggel nem tartozik. Ezt rendeli a közigazgatási bíróság 4757—1897. számú elvi határozata.

Megjegyzendő azonban, hogy ha valamely ingatlan templomhely, papi, vagy tanítói lakás céljára vásároltatik és ez a szerződésben is kifejezést nyer, akkor *még illetékegyenérték sem fizetendő*, mert ezek az Illetékdíjgyezék 95. tétel D. pont 1. jegyzetének, illetve az 1881. évi XXVI. t.-cz. 24. §-ának értelmében, illetékegyenértéket fizetni nem kötelesek.

Ha pedig valamelyik egyházközség, iskola stb. valamely ingatlant elad, azt az illetékes m. kir. Pénzügyigazgatóságának azonnal jelentse be és kérje egyuttal az illetékegyenérték megfelelő összegének *törlesztését*, mivel kérelem nélkül az le nem írják a legközelebbi illetékegyenérték kiadásának idejéig. (10 évenként rovatik ki általánosan.)

Nap-nap után fordulnak elő egyházainkban örökvásári ügyletek, azért tartottam szükségesnek ezen hasznos tudnivalókat közreadni. Kérem a „Rendeletek tárába“ beírni és úgy nyilvántartani.

Megjegyzem, hogy az „Egyenesadó törvények és szabályok“, valamint a „Bélyeg és illeték iránti törvények és szabályok“, az itt fel sem sorolhatott egyéb esetekre is kellő tájékozást nyújtanak.

Gernyeszeg, 1906. aug. 18.

Csekme Ferencz,
görögényi esperes.

715—1906. sz.

PÁLYÁZAT

a szatmárnémeti ev. ref. főgimnáziumban a következő 1906—7. isk. év kezdetével elfoglalandó német—magyar-nyelvi helyettes tanári állomásra.

Javadalmazás évi 1600 kor., mely negyedévi részletekben előre fizettetik a főgimn. pénztárából.

Csak ev. ref. vallású s legalább alapvizsgálatot tett tanárjelölt választatik meg.

Pályázni kívánók felhivatnak, hogy folyamodványukat keresztlevelelükkel, végzett tanulmányaikról s ha alkalmazásbannak, eddigi szolgálatukról, továbbá egészségi állapotukról és hadkötelezettségükről szóló bizonyítványaikkal együtt f. évi szept. hó 1-ig a főgimn. igazgatóságához küldjék be.

A választás szeptember 9-én fog történni, a megválasztott h. tanár állását legkésőbb szeptember 15-ig elfoglalni köteles.

Szatmár, 1906. aug. 15.

A főgimn. igazgatósága.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A marosvásárhelyi ev. ref. kollégium előljárósága a felügyelete alatt álló mezőmadarasi Pataki-Agotha alapítványi elemi iskolánál egy tanítónői állásra pályázatot hirdet. Az állás javadalma 800 kor. kézpénz havi előleges részletekben s 240 kor. szálláspénz negyedévi előleges részletekben. Csak ev. ref. vallásúak pályázhatnak.

A kellőleg felszerelt folyamodványok folyó év aug. 30-ig nyújtandók be a kollégium előljáróságához.

Marosvásárhely, 1906. aug. hó 16-án.

Gulyás Károly,
h. jegyző.

Dedk Lajos,
gondnok.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Szeretet vezérelje munkánkat!

(Gondolatok az új iskolai év küszöbén.)

A falu csendesülése s a város kezdődő zaja immár munkára szólít. A sárgulni kezdő és hulló falevelek jelzik az iskolai élet közeli megújulását. Alig döcögő szekerek, könnyebben gördülő kocsik s majdnem villámgyorsasággal repülő gőzgépek szállítják a tanuló ifjuságot, a szülőknek édes reményeit az „alma mater“-ek szent falai közé. Megélénkül ismét két hónapi pihenés és csend után az iskola képe; napbarnította gyermek- és ifjuarcok köszöntik egymást s egészséges, üde gyermekhangtól zajos a „curia“

Hányszor ismétlődött már és fog ismétlődni e kép! S mégis mindannyiszor új, megkapó és gondolkodásra, elmélkedésre indítja a közvetlen szemlélőt.

Igen, mert nem szabad felednünk, hogy ennek a szeptemberi képnek párja is jelentkezik az iskola életében, az évről-évre szintén ismétlődő junius-végi hangulat. Ezen sem lehet csak könnyed, futó pillantással áttekinteni, mert majdnem minden vonása érzelmeket fakaszt a lélekben, gondolatokat kelt az elmében.

A szeptemberi képet tehát sohasem szabad egymagában szemlélnünk, hanem, ha nincs is előttünk, vonjuk fel lelki szemünk elé a juniusi hangulatot megjelenítő vásznat is!

Az egyik munkára kész, kipihent, friss erő, kitartásra, szorgalomra buzdító szülői csók, a szülői lélekben és szívben rejtőző aggodalmat mindenáron fedezni próbálgató reménység, az iskola és tanár nehéz munkáját méltányoló elfogulatlanság tűnnek föl élénkebb színekkel, míg a másikon a jól végzett munka után érzett nyugalom, az elért siker öröme s a szülői remény édes valóra válása mellett nem ritkán mondhatni kirí sötét színeivel a sikertelenség miatt való bú és önvád, a szülői szív reménységének szétfoszlása s mi több, felüti fejét a szülői érzékenység, elkeseredés és elfogultság, az iskola és tanár munkájának lekicsinylése, sőt az „alma mater“ munkásainak megvádolása is.

Ilyen körülmények között nekünk, kiket sorsunk és hivatásunk a nevelés- és tanításügy munkásainak állított oda anyaszentegyházunk órállói sorába, az iskola szeptemberi képének szemlélése közben nemde első sorban és nagyon is mélyen magunkba szállva kell gondolkoznunk a munka megkezdése előtt azon, hogy melyik az az út, mely leginkább célunkhoz vezet, melyek azok a módok és eszközök, melyeknek czélszerű, okos felhasználásával bár kis részben is eltüntethetők a junius-végi kép sötét, sivár vonásai?

Mi is tulajdonképpen a középiskola célja? Közfelfogás és meghatározás szerint az általános műveltség átplántálása új és új nemzedékek elméjébe, lelkébe, szívébe; olyan útravaló nyújtása tehát, melylyel az élet küzdelmes hullámaira szállhat a reményteljes ifjú. Szerencsére túlhaladott álláspont immár az, hogy a középiskola csak az ismereteknek gazdag tárháza, melyből évenként bizonyos mennyiséget jól-rosszul mérve ki kell szolgáltatni; ma már a középiskola sem csak tanításra hivatott intézmény, hanem első sorban nevelő szerve a társadalomnak s célja az, hogy hitben erős, jellemben szilárd, szívben, lélekben művelt munkásokat neveljen a hazának, társadalomnak, anyaszentegyháznak.

A vallás-erkölcsi jellem nevelése, képzése tehát az a magasztos cél, melyet a modern középiskola maga elébe tűzött. S ha e céljának megfelelően óhajt munkálkodni, munkája előtt és munkája közben lépten-nyomon fel kell keresnie a vallás-erkölcsi nevelés melegágyát és első csiráit! S hol találhatja fel a nemes magvat és a fejlődésnek indult csirákat? A családban, mely minden társadalom ethikai életének fundamentuma. A szülői szeretet az a melegágy, melyből az igaz, jó, szép és nemes csirái fakadnak. S ha a szeretet az az ősforrás, melyből a családban a szülői nevelés minden ténykedése buzog, vajjon nekünk, nevelés- és tanításügyünk munkásainak, kik a családi és szülői nevelés munkáját vagyunk hivatva tovább folytatni, nemde ehhez az ősforráshoz,

a szeretethez kell fordulnunk, ahhoz a szeretethez, mely a gondviselő Isten áldása az emberi szivekben s az egész emberi nem boldogulásának biztosítója; ahhoz a szeretethez, mely Krisztus szent vallásának is alapja; ahhoz a szeretethez, mely mindent eltűr, mindent megbocsájt, mindent megneemesít és mindent megszentel? Nemde nekünk kell átvennünk az iskola falain belül az édes apának és édes anyának szerepét?

Igy nagyfontosságú, elsőrangú, irányító szerepet kell juttatnunk középiskoláink munkájában is ennek a szeretetnek. S ha az iskola szeptemberi képe mellett nem felejtkezünk el arról a bizonyos juniusi képről sem, ha nem hirdetjük büszke öntudattal, hogy az iskola és tanár munkája tökéletes s nem keressük minden esetben az iskolán és tanárain kívül álló körülményekben a juniusi kép szomorú vonásainak okát, hanem az erős, de igazságos kritika bonczkése alá vesszük magunkat és iskoláinkat is, s nem zárkózunk el ridegen a „külső” hangok elől sem, lehetetlen észre nem vennünk, hogy abban a harcban, mely — sajnos — mostanában: „Kezdődik az emberbutítás” „A középiskola csődje” stb. jelszavak hangoztatásával a társadalom részéről az iskola ellen megindult, „expressis verbis”, vagy sorok között mindegyre szó esik arról, hogy a magyar középiskola munkájából itt-ott épen ez az intenzív, önzetlen, érdek nélküli szeretet hiányzik. Avagy gondoljunk csak az iskola juniusi képére! Ott is a szülői érzékenység, elkeseredés hangja nem egyszer emelte s emeli a szeretetlenségnek vádját az iskola és munkásai ellen.

Nem kívánok czáfolgatni e cikk keretében való, vagy a valószínűség mezébe öltöztetett vádakát; e sorokkal csak arra kívánom felhívni most a munka megkezdése előtt a tanítás- és nevelésügy munkásainak figyelmét, hogy a szeretet, ez a minden igaznak, jónak, szépnek és nemesnek kiapadhatatlan kútforrása legyen talizmánunk az előttünk álló iskolai esztendőben is a nevelés és tanítás szép, de nehéz munkájában; fakadjon ebből minden nevelői ténykedésünk, mert meggyőződhetünk, hogy ha egy pillanatra sem engedjük kialudni, sőt még elhalványulni sem ennek a szeretetnek fáklyáját, munkálkodásunkat évről-évre nagyobb és nagyobb siker fogja koronázni s a közelgő iskolai év végén azon a bizonyos juniusi képen legalább egy-két komor vonást az öröm, a megelégedés, vagy legalább is a tiszta öntudat és nyugodt lelkiismeret derüje fog eltakarni. Avagy lehet-e nélkülöznünk a nevelés és tanítás munkájában a krisztusi szeretetet épen nekünk, protestáns felekezeti iskolák tanárainak, kiknek hivatásunknál fogva nagyobb súlyt kell fektetnünk a vallásos nevelésre is? Nekünk, akiknek első sorban kötelességünk hirdetni, hogy „a szociális élet fejlődésében a mozgató erő, az örökké való energia a vallás”?

Nagy, igen nagy ereje van a szeretetnek a nevelés és tanítás mezején! A mi az édes anyának és édes apának szeretete a családban, az a tanítónak és tanárnak szeretete az iskolában. Ha hivatásunk magaslatára törekedve, tanítványaink iránt táplált meleg szeretetünk összetalálkozik a szülőknek gyermekeik iránti szeretetével, ez egyesülesből csak áldás fakadhat, a család és iskola óhajtott harmoniája, szociális paedagogusaink vágyainak netovábbja. A tanár és tanítvány kölcsönös szeretetéből, a család és iskola harmoniájából pedig önként kínálkoznak a vallás-erkölcsi jellem képzésének közelebbi eszközei.

Nem is szólva részletesebben arról, hogy az egyéniség, személyiség elve egy téren sem gyakorol akkora befolyást, mint a tanítás és nevelés mezején s hogy ideális viszonyok mellett a tanárok egyénisége kellene hogy megszabja az iskolák valódi jellegét, kérdelem, vajjon igazi szeretet nélkül hozzáférkőzhetnének-e az egyes tanulók tiszta egyéniségéhez, amelynek felismerése pedig elengedhetetlen követelménye és alapfeltétele a különböző természetű egyénekből álló osztályok nevelésének és tanításának?

És mikor lesz eredményes ez a nevelés és tanítás? Akkor, ha mindnyájunkat hivatásunk, iskolánk és tanítványaink iránt érzett meleg szeretet hat át; ha szeretettel távozunk otthonunkból, családukból, mikor nevelői munkánkra indulunk; ha szeretettel lépjük át az iskola kapuját, a tantermek küszöbét; ha meggondoljuk, hogy tanítványaink körében az édes apát és édes anyát kell helyettesítenünk s tanítványainkat úgy tekintjük, mintha saját gyermekeink volnának; ha az osztályok egyes családot alkotnak, melynek feje a szerető tanár, kinek szava, mint az édes anyáé, úgy hat a gyermek és ifjú lelkére s kinek gondos keze mindenüvé elér, mint az édes apáé gyermekei körében.

Ha így fogjuk fel hivatásunkat, önmagunk czáfoljuk meg a régi közmondást: „*Quem di odere, paedagogum fecere.*”

Igen, mert még a fegyelmezés és büntetés nehéz óráiban is nagy segítségünkre van talizmánunk, a szeretet; az a szeretet, mely ellenállhatatlanul azt sugdossa bensőnkben, hogy a büntetés ne csak megtorlás legyen, hanem eszköz és mód a javításra is; az a szeretet, mely szüntelenül arra ösztönöz, hogy mielőtt kimondanók a súlyos ítéletet tanítványaink felett, vizsgáljuk meg ügyeiket sokszoros meggondolással s az ítéletkimondás komoly pillanatában is helyezkedjünk a büntetés percében is szerető apa vagy anya álláspontjára.

Igy tanítványaink is megnyugvással fogadják büntetéseiket is s érettebb észszel visszagondolva reá, elmondják majd a bibliai férfiú lelki megnyugvásával: „*Jó nekem, hogy megaláztál engemet, hogy megtanulnám a te parancsolataidat.*”

Hivatásunknak ily módon való felfogása s a *szeretet* nevében végzett működés után remélhetőleg évről-évre egy-egy komor, sötét vonás fog eltűnedezni arról a juniusi képről, melyről iskolánk szeptemberi derűs képe és hangulata mellett sem szabad megfeledkeznünk. Csenedesdni fog talán a társadalom harca is az iskola ellen s a szülői érzékenység és elkeseredés más, bizonyára az iskolán és tanár munkáján kívül álló körülményekben fogja keresni a sikertelenség okait.

Föl tehát munkára a *szeretet* nevében s azzal a szent meggyőződéssel és elhatározással, hogy csak hazánk, nemzetünk, anyaszentegyházunk java s nemzeti kulturánk érdeke lebegjen szemünk előtt!

Tanár.

A keresztyén szabadság.

(Elmondott Brassóban, az egyháztanács új presbytereket felavató ülésén.)

Mélyen tisztelt Egyház-Tanács! Ez ünnepélyes alkalommal, midőn közgyűlésünk által megválasztott új presbyter aait tisztos állásukba beavatandók vagyunk, engedjék meg nekem, hogy szóljak önök előtt a keresztyén szabadságról, amellyel való helyes élettől függ úgy az egyénnek, mint a társadalomnak és közegyházunknak jóléte. Szólanom kell, mert szükség, hogy mi, egyházunknak őrállói, néha számba vegyük magunkat lelkiismeretünk törvényszéke előtt, hogy azután megismerve kötelességeinket, jó munkát végezzünk Isten országa építésében, az atyafiak körül.

Az egyháztanácsok lelkiismeretes munkájára körünkben felettébb nagy szükség van, mert a szabadelvű életfelfogás nagy hullámokat vet fel és igen-igen kezdi rongálni a hitélet szilárd alapjait. Hálásan ismerem ugyan el, hogy vannak sorainkban hitbuzgó és áldozatkész lelkek, de nekünk mégis arra kell, hogy törekedjünk, hogy ne legyen közöttünk senki olyan, a ki presbyteri hivatásának magaslatán ne állana, mert bizony a munka sok, de a munkás kevés Isten országa szőlőjében.

Nézétek csak aai, miként lobogtatják zászlóikat az álszabadság sorompójába állott vitézek! Bár hangosan hirdetik, hogy ők keresztyének és a keresztyénség szellemét nagyra becsülik, de azután rögtön hozzátesszik, hogy a keresztyénség tulszigoru követelményeinek ellene mond — a korszelem. Így azután a szabadelvűség nevében igen sokan lekicsinylik saját egyházukat és titkos pillantásokat váltanak a gonosszal és elnéző mosolygással fogadják az erkölcsiség sérelmét. Oh, bizony a libertinismus még ma sem vészett ki, csakhogy ma demagógia a neve.

A demagógia szülője azután ama szomorú közállapotnak, hogy ma már kiháló félben van a társadalmi rend komolysága, a mely eddig nagy lelkeket adott az emberiségnek, kik azután a bűn testét nem takargatták, a visszaéléssel alkura nem léptek, hitüket és elveiket vásárra nem vitték; mert mélyen érezték, hogy „egy pontocska is el nem mulik a törvényből, mignem abban mindenenk beteljesednek“.

Közársadalmunk, mélyen tisztelt egyh. tanács, nagy beteg. És a kórjelenség diagnózis: a felületesség, az önzés és a szenvedély hatalma. Ma az emberek jó nagy része nem vesz fáradságot magának arra, hogy az igazságot alapszabályban megismerje, sőt a mennyiben véletlenül annak ismeretére jutott volna is, igen sokszor érdekeire való tekintetből eltakarja önzésének palástjával.

Sajátságos jelenség p. o. az is körünkben, hogy

ma a szeretet elvét igen sokan úgy fogják fel, mint oltalom-levelet, mely a visszaélések képviselőinek a polgári és egyházi társadalomban jogot biztosít a jó rend és fegyelem műveinek feldulására. És így ezek, a midőn a keresztyén szeretetre appellálnak, nem akarnak emlékezni arra, hogy Krisztus maga a szeretet fogalmát törvény alakjában bocsátotta ki, mondván: „Új parancsolatot adok nektek, hogy egymást szeresétek.“ Tehát a szeretet maga is törvény.

Es nézétek csak, miként bánik el a krisztusi elvvel önzésében találékony korunk! A szeretet törvényéből gondosan kitörli a parancs fogalmát és azután abból, a mi megmarad, oltalom-levelet hamisít, hogy azzal bátorságosan élhessen: a visszaélés, a bűn és az ártalom!

Ilyen hamis elmélet mellett lett azután, a XX. század dicsőségére, a szeretet parancsából egy új keletű bűnbocsátó levél. Így ma már a lekicsinyelt és különben is lenézett hatalmassághoz kiált nagy bátorsággal a leplezett bűn: jövel keresztyén szeretet, ne hagyj!

Azonban a mi krisztusi alapon álló kálvinista anyaszentegyházunk a táglelkiismeretű szabadelvűséget nem ismeri; mint a hogy nem is ismerheti, mert az evangelium arra tanít minket: Keressétek az igazságot és az igazság szabadokká téssen titeket!

A világ szabadelvűsége az ő hasznossági erkölcs-tanáva homlokegyenest ellentétben áll a keresztyén szabadsággal. E szabadelvűség olyan elvűség, mely most úgy jelenik meg, mint elvűség nélkül, majd mint hüség elv nélkül. E szabadelvűségnek azután magától erő gyümölcsei: a jellemek elsovadása, a szédelgés és a bukás. Azután, a történelemben arra van eset, hogy maroknyi nemzet hazája védelmében csodákat művel a harczok mezején, de arra nincs példa, hogy valaha gyenge jellemek közül szabadító akadt volna!

Mi, mint az egyháztanács tagjai, anyaszentegyházunk szentesített törvényei és hitünknek zsinormértéke, a biblia tanításai alapján egyenlő mértékkel kell, hogy mérjünk szegénynek és gazdagoknak.

Es hogy igazságosak lehessünk, meg kell ismerünk egyházi törvényeinket és szorgos igyekezettel kell kutatnunk az írásokat. Nekünk tudnunk kell, hogy itt az egyháztanácsban az egyház érdeke kell, hogy mindig szemeink előtt lebegjen.

Nekünk tudnunk kell, hogy az igazságszolgáltatásban nincsen atyafiság, komaság, sógorság. Az igazi presbyter megbocsát a felebarátnak hetvenhétzer, de mégis soha fel nem áldozza a magasabb érdeket az egyéni bűnök leplezése kedvéért. A törvényt: „légy hü mind halálig“ mi azért először magunkon kell, hogy alkalmazzuk. Igen, mert a mi vallásunkban a közjó, a közerkölcs a vezérelv; a mi szép evangéliumi világunk nem határos az álszabadelvűség szemfényvesztő világával.

Hol van tehát a kálvinista szabadság? A törvény és a kötelességek hü teljesítésében. Az evangelium tanítása szerint szabad az az ember, a ki elég bölcs arra, hogy akaratát a maga üdvére tudja érvényesíteni. Minél bölcsőbb az ember, annál több korlátot fogad el és minél több szabályt tart tiszteletben, annál nagyobb a szabadsága.

Példa is bizonyítja. A kis gyermek törvényt nem ismer, azért nincs is szabadsága, ezért mondjuk róla, hogy kiskoru.

A tanulatlan ember csak tilalmakat ismer, életrendjében nincsenek irányelvek, inkább a szükség és szokás kormányozzák életét.

Ellenben a valóban művelt ember véleményét korlátozzák ismereteinek törvényei, hivatalának követelményei, vallásának, erkölcsi jellemének, hazafiúi kötelességeinek vezérelvei. Ezek mellett egy művelt embernek tiszteletben kell tartania a jó izlésnek és

illemnek követelményeit is. És mégis, ennyi korlát mellett is, ki merné állítani, hogy p. o. az utca-sepregető, vagy egy havasi mócz szabadabb ember, mint egy törvénytudó, egy orvos, vagy egy pap; mivel annak szabad a jó izlés ellen véteni, míg ennek mindenben ékesen és illem szerint kell eljárnia?!

Bizonyára egyetlen jó izlésű ember sem óhajtja magának ama kezdetleges szabadságot, a mely ösztönei szerint cselekszik; minden igazán művelt keresztény lélek ma szívesen veszi fel azt a bilincset, a melyről azt mondotta Krisztus: „Az én terhem könnyű és az én igám gyönyörűség.”

A törvény, aai, eszerint az életnek lelke. A hol törvény nincs, ott az enyészet üli uralmát. Az evangélium is, a mint láttuk, törvény, de nem a bosszúnak, nem is az elnézésnek, hanem az igazi isteni igazságos szeretetnek törvénye. Épen ezért a Krisztus szerinti törvénynek szerepe csak akkor jár le, a mikor abban mindenek beteljesednek. A mikor a törvény és a próféták egy igében foglaltatnak össze: szeresd felebarátodat! A törvény tehát az engedelmeség és a beteljesítés által győzhető le.

Ember, gyülekezet, társadalom eszerint akkor jár közelebb a tökéletességhez, ha minél több törvényt tart tiszteletben. A kivétel ez alól, ugy az elméletben, mint a gyakorlatban, a gyarlóságot képviseli. Az, a mi az elméletben kivétel, az már a gyakorlati életben botlás, bűn. Az ember pedig minél többet botlik, annál vétkesebb az erkölcsi világrend Istentől kijelentett törvényeivel szemben.

Midőn a természeti törvények érvényesülését valami rendellenes körülmény meggátolja, akkor a hegyek ropognak, mert a föld megrendül sarkaiban; de ha az erkölcsi törvények felfüggesztettek: a romlás és kárhozat még ennél is nagyobb lesz.

E mi szépen fejlődő gyülekezetünknek szemei, mélyen tisztelt egyháztanács, rajtunk csüngenek; a mi példánk, a mi lelkesedésünk kihat a tagokra és a milyenek mi, vezérek, leszünk: olyan lesz a mi hitünknek serege is!

Tőlünk várja az anyaszentegyház, a mely sokat áldozott, hogy így kiépülhessen brassói Sionunk, hogy itt minden igazság érvényesüljön, minden lelki világ világoljon. Azért ti, új presbyter aai, és mi, régebbi őrállói e gyülekezetnek, ne takargassuk a gyarlóságot, a bűnt, a fogyatkozásokat, hanem egyetértő szeretettel éljünk egyházunk törvényeivel és igazsággal érvényesítsük ezeket, hogy úgy élvén, mint Krisztus, jó bizonyosságot tegyünk életünkkel az atyafiak előtt. Törekedjünk arra, hogy a mi gyülekezetünk a hithűségben, a törvénytiszteletben, az áldozatkészségben és az atyafiságos szeretetben meg ne fogyatkozzék. Ekkor lesz csak a mi gyülekezetünk igazán hegyen épített város, melyben lakozni fog az igazi keresztényen szadadság.

Péchy Árpád,
ev. ref. lelkipásztor.

Kettőt egy csapásra.

Alig van nekünk többet vitatott, mégis mindig aktuális kérdésünk, mint a vallástánítás eredményesebbé tételének kérdése. Egyesek, egyházi értekezletek, tanügyi bizottságok állandóan felszinen tartják e kérdést évek óta. Mert mindenki érzi, akár elemi, akár középiskolai vallástánítással foglalkozzék is, hogy a legodaadóbb, a leglelkiismeretesebb munkálkodás mellett is az általános eredmény — mit nagy nehezen produkálni tud tanítványaival — csak épen hogy valamivel több a semminél s mert tudja, hogy a valláserkölcsi dekádencia növekedésének és a hitbuzgóság, valamint áldozatkészség, egyháziasság hanyatlásának titka a mai kor anyagias gondolkodásán kívül első sorban a vallástánítás eredménytelenségében leledzik.

Az egyik okolta a rendszert, a másik a módszert; a harmadik az eltanítandó anyag nem épen ész- és czélszerű beosztását. Más kifogásolta a kézikönyveket; ismét más a vallásórának — főleg az állami iskolákban kicsikarható — kevés számát.

E sok kifogásolni valók közötti kutatásnak eredménye az az újabb irány, illetve felfogás, mely az erdővidéki egyházmegye értekezletének múlt év október 31-én tartott gyűlése alkalmából került szönyegre s mely a kalotai egyházmegye értekezletének közelebbi gyűlésében is szóba jött, hogy t. i. minden néven nevezendő tankönyv maradjon el. Tankönyvet a gyermekek kezébe ne adjunk. Természetesen egyfelől azon indokolással, hogy jó tankönyvek nincsenek; másfelől pedig azzal, hogy a gyermekeket az anyag beemlézésére ösztönzi kizárólag és így tévesztve a vallástánítás célja, mely tudvalevőleg nem annyira az értelemre, mint inkább az érzelmek felköltésére irányul.

És e kérdés nem kicsinylendő kérdés. Én már pár évvel ezelőtt foglalkoztam vele. S az elmúlt iskolai évben már az egy konfirmációi kisebb kátén kívül egy tankönyvet sem adtam a gyermekek kezébe. Hanem adtam egyet mégis: a bibliát, melyben haladtam velök elavult tantervünk és utasításunk szerint. És az eredmény minden tekintetben fölmulta az előző éveket.

Ezen a réven jutottam aztán arra a megdöbentő tapasztalatra, hogy kilencz és félszáz lélekszámmal, közel másfélszáz tankötelessel bíró gyülekezetemben nem került elő 20—25 teljes biblia és ugyanannyi újtestamentum. S gondoltam: ha a templomba se járnak úgy, a mint lehetne és kellene; ha otthon sem olvassa minden család a bibliát, lehet-e csodálkozni, ha nincs vérökben az Isten imadásának, az anyaszentegyház szeretetének, az erkölcs feddhetetlenségének szükségérzete; ha oly gyenge a hit; hiszen az hallásból és az írások tudakozásából van.

Hogy lehetne visszavarázsolni azt a régi időt, mely hihetetlen álomnak tűnik föl a mai kor gyermeke előtt! A mikor a családi bibliából minden nap szólt az Isten az emberhez és viszont: általa az ember az Istenhez. Minden körülmények közt. Amint szépen írja az író képzelete (Jókai „Csataképek”) néhai való hős Gábor Áronról: miként kereste elő a szent könyvet — mielőtt ősi legyverét oldalára kötötte volna — miként szólt istenéhez s miként szólt hozzá Isten az utmutatásnak, lelkesedésnek, hivatásáról való meggyőződésnek hangján. Hogy lehetne visszaidézni azt a csodás időt, amikor az egyház tagjaiban nagy volt a vallásos érzés; nagyobb az áldozatkészség s még nagyobb a biblia ismerete; hogy lehetne, hogy a népiskola neveljen hitért és vallásért lelkesülő tagokat az egyháznak; hogy visszatérjen a lelkekbe a szent könyv olvasásának mohó vágya?

Oda csak egy út vezet: be kell vinni a bibliát az iskolába, hogy a gyermekek révén bevitessék a családokba. Legyen az a kátén kívül az egyedüli tankönyv, mely mindig megállja helyét. Legyen minden vallásóra biblia-óra. Így lesz biztosítva a vallásosság, melyben a nép eszméje, igazi mivolta nyilatkozik meg; csak így, ha az ígét elvisszük már a gyermekek szívébe. A szentírás az az objektív anyag, mellyel a subjektív vallásosság leginkább táplálkozhatik (Molnár Albert). Így, ha a vallás: élet, a gyermek a lehető legközvetlenebbül helyzetetik bele ennek az életnek árjába a biblia által; hol reá ömlik, körül lengi az a légáramlat, mely villámlásban és mennydörgésben fogamzva hömpölyög alá a Sinai kopár szikláiról; vagy a mely szelid esti szellőben lebben el a Kármel tetején; ott fodorozza a Genezáret tavát; vagy veri hullámokba a Bethezda vizét; hozza az olajfák hegyének illatát és tele van glóriát

éneklő angyalok örömrondó szavával (Kenessey Béla). A biblia fogja ellensúlyozni ama nagy nyavalyát, hogy az iskolai taritás ne rögződjék meg abban a kárhozatos szélsőségben, melyben most van, melyben minden egyebet tanít, mint vallásos ismeret; melyben minden egyebet nevel, csak erkölcsös, vallásos, hitbuzgó, áldozatkész egyháztagokat nem. A bibliának az iskolába bevitele eljuttatja azt a családokba; ha ott van, feltétlenül kell hogy olvassák, a miben pedig most „faluhelyeken nagy a tudatlanság“ (városi helyeken még nagyobb!), a mint megjegyzi egy régi egyházi vizitáció (Pokoly: „Az erd. egyházker. tört.“) a mai viszonyokra is találóan.

Melyik legyen az a biblia? A szemelvényes. Ebben a formájában kell is hogy bemenjen a családba. Lévéen a teljesben sok olyan, mit az egyszerű ember el nem hordozhat. Ezt meg kell vétetni minden gyermekkel.

És hogy tanítsuk? Megmondja a Wohlfarth-féle magyarázat előszava: a fejezeteket vagy szakaszokat olvassák fel a gyermekek maguk, a tanító kérdezze el a tartalmat, kísérelve kérdésekkel ismételtén addig, míg tisztán tudja minden növendék; akkor jó annak megmagyarázása, alkalmazása és így tovább. Minek ide bárki szerkesztette tankönyv? Lassu munka? Az. Keveset lehet adni? De vajjon jobb volt-e az eddigi sok, a mikor lóhalálában keresztül lovagoltunk a kevés vallásra mellett az anyagon és távolról se tudtuk megközelíteni a czélt: a vallás-erkölcsi élet felköltését; hanem adtunk egy csomó ismeretet jólrosszul. A penzumot el kellett végezni. Le kellett jártatni.

És így hová lesz az erkölcsstan stb.? Benne van a bibliában minden. (Pl. az erkölcsi kötelességeket a 10 parancsolat rendjén mind meg lehet ismertetni.) Abban megvannak irva, a mik „tartoznak mind az idvezítő hitre, mind az Isten előtt való kedves életnek igazán rendelkezésére.“ (Helv.-konf.)

Ismétlem, ha Komménius sárospataki beköszöntőjében az egyetemes művelődést szolgáló eszközök felsorolásánál mindjárt a negyedik helyen említi a jó tankönyveket, úgy a vallástanítás egyedüli jó tankönyve a biblia. Ez által emelkedik a katekhizáció színvonala, a mi pedig a nép vallásról való tudásának színvonala. Így volt ez régen. Legyen így ma is. Egy csapásra kettő.

A vallástanítóban, ki az a szó valódi értelmében, a szűkségteltető kellékek: „a tiszta vallásosság, őszinte lelkesedés, költői érzék, az ifjuság iránt való szeretet, az ifju fejlődő szívének ismerete, kiváló pedagógiai ügyesség s mindenkor helyes tapintat“ (Beip-chlag után Bitay B.).

Kiben van ez mind meg? Senkiben. Sőt olyan is van, a ki egyet se mondhat a magáénak. Mivel pótolható? Jó tankönyvvel. Milyen jól esik olvasni a Mikó-kollégium idei értesítőjében: „tankönyv: a biblia.“ Csakis az.

Molnár Imre,
bardoczi lelkész.

Kollégiumaink ez évi Értesítői.

V. A marosvásárhelyi.

Jobb izléssel, takarosabban s takarékosabban nyomtatott füzet a tavalyinál; most tartalomjegyzéke is van: ennek fonalán ismertetjük a cikkeiket, a mint következnek.

„Schiller egyénisége“ a czime Paál Gusztáv tanár székfoglaló felolvasásának. Vázolni akarja azokat az elveket, a melyeket mint tanár, kötelességei teljesítésében, az ifjuság nevelésében követni fog. Ezeket az elveket pedig, melyek a boldogság s a tökéleteség kérdésre való feleletül is szolgálhatnak, Schil-

lerben látja érvényesülve, „mint olyan férfiuban, ki folytonos haladással, lelkének művelésével megközelítette az ideált, harmoniát teremtve test és lélek, a világ és Isten között“ ezért Schiller egyéniségéről, az ő nevelési elveiről akar szólni. „Nem a német költőről, hanem ama helyes fejlődésnek klasszikus példájáról, melyen mindenki végig megy, ki a tiszta boldogságot, a lélek szerinti újjászületést keresi.“ Így írja körül tárgyát maga a felolvasó s Schiller lírai költészetéből e nagy szellemnek tulajdonképen vallás-erkölcsi világnézetét állítja előtérbe magyarázatokban és idézetekben.

Évzáró beszéd, önként értendőleg az igazgatótól. Bár a honfoglaló és megvédő magyarok erkölcsének rajzolásával, messziről, kezeli: folytatásul mai napjaink aggasztó tüneteit nézvéen, osztja oktatásait az ifjuságnak. „Valljuk meg — mondja — őszintén, hogy . . . a hazaszeretet olykor szunnyadóban van s . . . azt véljük, hogy pusztá jelszavak hangoztatásával eleget tettünk. . . Sőt egyéni gyöngeségünk attól sem tart olykor vissza, hogy ha a hazafiság jelszava alatt önző céljainkat elértük, magunkat komolyan jó hazafiaknak tartjuk. Nem jelszavak, hanem tettek kellene, kedves ifju barátim. . .“ stb. Az ifjuság ez évi munkásságának eredményében az igazgató nem igen látja biztosítva ama hangoztatott nemzeti ideálok sikerét. A tanuló ifjuság jó részében nem látja a komolyabb igyekezetet. Kórtünetnek látja a gimnáziumi tanuláshoz erőszakolását s a reális élet-pályák, katonai pálya s a termelő foglalkozások felé kívánja irányítani a szülők és ifjuság figyelmét. Az ifjuság erkölcsi viselkedésének tartalmát is, mely a munkának kötelességszerű lelkiismeretes végzésében jut kifejezésre, hiányosnak tapasztalta s így ítéli meg az igazgató. Ezen s egyéb ítéletei összhangzanak az ezen évi részletes statisztikai adatokkal. Befejezésül Koncz József-ről, az intézetnek minap elhalt nyugalmazott tanáráról emlékezik meg, a ki „prototípusa volt azon igazi régi protestáns tanároknak, kik állásukat nem annyira a megélhetés feltételének, mint az azzal kapcsolatos kötelességek odaadó lelkiismeretes teljesítésének tekintették.“

A kollégium kormányzata. Azt hiszem, a kormányzat berendezésének nem szabatos jelzése az, hogy a kollégium ügyeit az előljáróság „és ennek kebelében“ a tanári kar intézi. A törvény szerinti viszony nem épen ez.

Tanár- és tanítótestület a gimnáziumban 18 tanár, az elemi iskolában 4 tanító működött. A gimnáziumban a IV. és V. osztályt kivévéen, a többiekben egy-egy tanár két-két, egy esetben három szaktárgyat csoportosítva tanított. Az előmenetel leggyengébb (mondhatni, hogy természetesen) a IV. és V. osztályban volt.

A tanítás elvégzett anyagának kimutatását az állami tantervvel egybevetvén, semmi megjegyezni valót nem találunk.

Rendkívüli tárgyak. A franczianyelv s a gyorsírás tanulóinak számát elfeledték jelezni, holott még teljes névsoruk közlése is indokolt volna, főleg az idén, a mikor amugyis oly kevés a dicsérni való. Egészségtant tanultak a VII. osztályosok. Az ének-karnak 120, a zenekarnak 24 tagja volt. Szabadkézi rajzot a II—VIII. osztályból 27-en gyakoroltak.

Írásbeli feladatok. A magyar feladatok a négy felső osztályban egyenként mind elég jók, csak nem épen mindegyik viseli magán a jelét annak, hogy melyik osztály számára való: igazán. A német feladatok az olvasmányokra alapítva, tudatosan és jó izléssel állítottak egybe.

A tankönyvek jegyzékére nincs észrevételünk.

A tanulók névsorát nézvéen, a következőket jegyeztük meg. Az I. osztályba igen sok (100 között legalább 12) szabályosnál előhaladottabb kora tanuló

vettek fel; közülök csak egyetlenegy érdemelt az elégségesnél jobb általános osztályzatot. Helyes volna a tulkoros tanulók felvételénél a Rendszabályokat komolyan alkalmazni. Most is sok tanuló van, főleg a VII. osztályban, a ki „vizsgálatra nem állott“ Alighanem ez is a Rendszabályoknak valamiképen laza alkalmazásával függ össze. Mig a VII. osztálynak csaknem egyharmadrésze javításra utasított: addig a VIII. osztálybeliek mind fölbocsáttattak az érettségi vizsgálatra. Két egymásutáni nemzedék ugyanazon iskolában ily nagyon nem szokott különbözni egymástól. Itt is (mint Kolozsvárt) az osztályozás meteorológiájának reakziós tünetével találkozunk.

Érettségi vizsgálatok. A vizsgálatra állott 27 tanuló közül 9, tehát épen egy harmadrész bukott. Így volt ez tavaly is. Így lesz valószínűleg jövőre is. S csak az összes állapotoknak (melyeknek bajait itt-ott érintettük) rendszeres változtatásai segíthetnek — még pedig nem is rögtönösen — rajta.

Statisztikai kimutatások. Vizsgálatot állott 424 tanuló (a „vizsgálatra nem állottak“ statisztikai numerusa sehogysen egyezik a névsorbeli adatokkal). Ref. vallásu 297, más vallásu 127. Magyar anyanyelvű 389, nem az 35. Termelő szülők fia 200, nem az 224. Szabályosnál magasabb életkoru 79 (!). Helybeli és megyebeli 311, távolabbi 113. Jeles és jó előmenetelű 105 (25 %); egy, két s több tárgyból elégtelen 128 (30 %); ezt az utóbbi számot a vizsgálatra nem állottak tisztázatlan száma tovább sulyosítja. A tanulók 12 %-ának „szabályszerű“ a magaviselete. Nehéz tantárgyaknak mutatkoznak az alsó osztályokban a latinnyelv, a földrajz s a mennyiségtan, azután a német, s az V. o.-ban a görög nyelv.

A nagyon gyarló előmeneteli eredményeknek, nézetünk szerint, világosan megállapítható fő okai: a) a tárgyfelosztás fogyatkozásai, illetőleg a szakrendszeres tanítás tultengése; b) a tehetségtelen tulkoros tanulók nagy számával való vesződség; c) a délelőtti lezkerendszer robotossága s a délutáni idővel való rossz gazdálkodás; d) tantermekben és lakószobákban levő alkalmatlan állapotok. Mihelyt ezen a négy főbajon segítnek, a többi apróbb bajok maguktól elenyészhetnek.

Az elemi 4 osztályu iskoláról az Elvégzett tananyaggal, Névsorokkal és Statisztikai kimutatással számolnak be. Volt 26+18+21+38=103 tanuló; köztük református 73, más vallásu 30; helybeli s megyebeli 79, távolabbi 24. A tulkorosokat itt is dédelgetik.

Jutalmazások. A 100 koronás „erénydíj“ az idén is Láni Oszkár (VIII. o.) nyerte el. A sokféle apróbb-nagyobb jótéteményeknek hosszú sorát zárja be a következő összegezés:

a) Jutalmakban, pályadíjakban, ösztöndíjakban	3060 kor.
b) Külső ösztöndíjakban	240
c) Családi alapítványokban	2899
d) Konviktusi segélyben	4596
e) 36 szegény t. konvikt. díjában	4356
f) Tandíj elengedésekben	4690 „
Összesen..	19841 kor.

Sőt ha hozzávesszük a privát-tandíjakat, legációkból befolyt jövedelmeket, melyek mintegy 4400 koronát tesznek ki: az összes segélyezés 23,741 koronát tesz.

Pályadíjak. Hét rendbeli írásos pályatétel közül négyre: a latinnyelvi, a számtani, a természettani s a természetrajzra pályamunka nem érkezett be; a földrajzra beérkezett egy munka, a díjra nem érdemes. Sikerült csupán a magyar irodalmi s a németnyelvi pályázat.

Ifjusági egyesületek: a Mentovich-önképzőkör; ennek tíz rendbeli pályázata többé-kevésbé mind sikerült. Az ifjusági olvasó-egyesületnek rendes tagjai

a két felső osztály, rendkívüliek az V—VI. o. tanulói voltak; könyvtárát rendesen gyarapította, olvasó-asztalára 5 politikai napilapot, képes hetilapokat, becses folyóiratokat is járatott. A Bethlen Gábor ifjusági-kör az idén alakult először, protestáns művelődési, társadalmi s jótékonyági czéllal, érintkezésben kifelé a helybeli ref. egyházközség vallásos estélyeinek rendezőségével.

Felszerelés. A gyűjtemények gyarapodása meglehetősen mérsékelt arányokban történt. Az érem- és régiségtárnak ajándékozások útján való gyarapodása 155 darabbal a tanulók által közvetített szaktanári buzgólkodás gyümölcse.

Vagyoni állapot. Új alapítványok (ideiek) tőkeösszege 4063 kor. Tápintézeti alapok összege 55,543 kor., a kollegium egyéb vagyonának értékösszege 1.056,779 kor. Ezen kívül számíttatik a Pataki Ágotha-és a Gecse-alapítvány.

Vegyes adatok. A szorgalomidő napjai, összeszámítva, 31^{1/2} hetet tesznek ki. Az iskolai nagyobb ünnepek száma hét volt. Tanulmányi kirándulást Marosujvárra tettek 86 tanulóval. Tornázás alól felmentett tanulók száma 30. A közegészségi állapot eléggé kedvező volt.

Tudomásul. A jövő iskolai évet szept. 6-án nyitják meg. A két tárgyból javító vizsgálatot kérő tanulóknak nincs eléggé világosan tudomásukra adva, hogy csak indokolt esetekben nyerhetik meg a javításra az engedélyt; pedig hát ez is a tanulmányi általános színvonal javítására szolgálna.

Új rovat az Értesítőben a 25 éves találkozók ünnepélyének részletes leírása, egy iskolai nemzedék sorsára vonatkozó, érdekes retrospektív tartalmával.

Vigil.

TÁRCZA.

A kolozsvári egyházközség történetéhez.

Anno 1699. d. 13. mensis January.

A kolozsvári reformata ecclesiának, az ott lévő consistorium által való igazgattatásának, bizonyos punctumokban foglaltatott rendi és módja, holmi gravaminákkal együtt.

I. Az egész consistorium áll huszonnégy secularis becsületes emberekből, kik az ecclesiában is elsőbbség, együtt lévén ő kegyelmekkel, t. praedikátor és professor uraimék ő kegyelmek is, a boldog emlékeztető méltóságos fejedelmek complanatiója szerint. De gyakorta megesik az, hogy sokan ő kegyelmek közül, jóllehet convocáltassanak, kivonják magokat hol egy s hol más praetextusra nézve, mely miatt sok dolgoknak eligazításában nem mehet elő az ecclesia.

II. A consistoriumnak megegyező tetszéséből az ecclesiának jobb móddal való igazgattatására választattak öt curatorok, egyik a belső rendből, ki most t. Szatmári János uram, négye pedig a becsületes secularis rendből, most nevezetesen nemzetes Vajda János, Rátz István, Stentzel András, Markó István. uraimék, a végre, hogy communicatis consiliis a consistoriumot, úgy kívánván a dolog convocálják, az első ő kegyelmek közül a dolgot proponálja rövideden, hogy az iránt mitévők legyenek ő kegyelmek közönséges voxból menjen ki; és a terhes dolgokban mindenben a consistoriummal egyet értsenek, úgy mindazon által, hogy az aprólékos dolgoknak eligazítására, melyekre nem szükség mindenkor consistoriumot gyűjteni, sőt nem is lehet, autoritasok engedtetve legyen, tartozván ő kegyelmek a mit. perczipiálnak s erogálnak, arról számot adni a consistorium előtt.

III. E mellett a consistorium adatainak s deliberatumainak a protocolumban való béírására s egyéb mindennemű literalis expeditiókra, ugyan a consistorium tetszéséből, szokott választatni t. professor uraimék közül egy notarius, a ki de praesenti t. Némethi Mihály uram.

IV. Az ecclesia bėjővő s jőhető (kivéven a külső jószágot) percipialására és minden itt benn az ecclesia házáinál avagy a collegiumban való s megkívántató építetésekre, curator uraimék után, vadnak két quartasok állítatva, kik közül az első az ecclesiának minden belső jövedelmét percipialja, és curator uraimék kezekben administralván intacte, az ő kegyelmek akarattjából salarista uraiméknak, és az ecclesia egyéb szükségeire erogálja hűségesen, úgy, hogy esztendeje eltelvén, de perceptis et erogatis számot adni tartozzék. A második pedig a malmoknak szükségére s jövedelmére visel gondot úgy, hogy számadás alatt ne légyen mindaddig, míg az első quartásnak succedaván, perceptorrá s erogatorrá nem léssen.

V. A külső jószágnak pedig különös gondviselője vagyon, ki is esztendőnként mindenekről exactor uraiméknak számot adni tartozik, e most Sebesi János.

VI. Ezekről a becsületes emberektől való számvetelre pedig, ugyan a consistorium tagjai közül választattak négy bls. exactorok, nemzetes Sz. Jóbi György, Pokai Márton, Ujhellyi Ferencz, Veresedgyházi István uraimék, kik a feljebb megirt tisztectől esztendejek eltelvén, számot venni tartoznak. A ratióban való processust a consistorium avagy curator uraimék eleiben hozván, ha mi nehézségeket ő kegyelmek magok között el nem igazithatnának. De ebben ez a difficultas, hogy exactor uraimék tisztectben elő nem mehetnek, mint hogy tiszt uraimék közül némelyek a számadást messze szokták halogatni, mint most is ketten vadnak ő kegyelmek közül, melyből a következők, hogy csak felejtődven a dolog naponként, némelyek, a kik a dologban forgottanak s bizonyosságok lehetnének kihalván, exactor uraimék a ratiókra difficultast nem tudnak keresni, az ecclesiának igen nagy kárával. Sőt a kik exactor uraimék által convincaltatnak, a megfizetést tovább-tovább húzzák s vonják. Mindezekről a nagyságtok erős assistentiáját alázatosan várjuk.

VII. T. Batai György uramat Isten e világból kiszollitván, ő kegyelme helyett az ecclesia harmadik praedicator nélkül szűkölködik, nagy terek lévén e nagy ecclesiában t. praedikator uraimékon, kik két templomban csak ketten szolgálnak, nemcsak a tanításban, hanem az ecclesiában eső dolgoknak igazgatásában.

VIII. Boldog emlékezetű fejedelmünk ő nagysága collatiójából, a harmadik praedikator tartására járó kétszázharmincz forintot nagyságtoktól alázatosan kéri és várja szegény ecclesiánk az ő felsége kegyelmes diplomája szerént a kolozvári harminczadról, mindazzal a restantiával együtt, a mitől fogva elfogodott. Idvezült Saarpatoki uram ő kegyelme azon harminczadról járó fizetése is, nagyobb részént restantiában lévén két utolsó esztendejére.

IX. Az ecclesiának utolsó megfogyatkozásával és következő romlásával a boldog emlékezetű méltóságos fejedelmektől conferált 1600 forint, mely minden esztendőben kiadattatván, fundamentoma volt az ecclesiában levő szolgáknak intertentiójának, már ab anno 1692. ki nem adatott, mind e jelenlevő esztendeig, hatezer kőson kívül.

X. A collegiumnak is nem lévén már sehonnan statum és fundamentumos subsidiuma, nem subsistálhat tovább, hanem ha a méltóságos urak ő nagyságok extraordinarie valahonnan succurrálnak. Az épületei is romló s pusztuló félben lévén, melyet ő

nagyságok két izben is arra deputalt urak által ocuallattak.

XI. Ilyen szükségében az ecclesia bizonyos emberét akarná küldeni subsidiumért idegen országokban, a más keresztyén reformata ecclesiákhoz, hogy ha ő nagyságok annuálnak, és pro securitate ahhoz megkívántató salvus passusokkal muniálják.

XII. Egy szóval, minthogy mind a b. e. méltóságos fejedelmek ecclesiánkhoz való collatiója már sok időktől fogva intercidált, mind az Isten az áldást egy néhány esztendőnkben földünkön elfordította. Bizonyitunk Istennel, hogy szükségünk olyan vagyon, hogy sem a praedicatori és professori rend, sem a collegium fentartására nem elégséges az ecclesia. Ha kérünk csak nincsenel érnek meg bennünket, annyi is már a fizetésünk restantiája, hogy Isten tudja, mikor fizeti meg az ecclesia. Nagyságtokat azért kérjük az Istennek nevében, kinek dicsőségét minden keresztyén lélek, úgy hisszük, hogy nagyságtok is szereti, méltóztassék nagyságtok e pusztuló félben levő ecclesiának dolgait jó lélekkel felvenni és tovább való megmaradásáról provideálni, ne kényszeritessék az Istennek háza onnan számkivetésben menni, a hol lakása és maradása legszükségebb volna ez időnek nehézsége miatt.

Ex consistorio Ecclesiae Reformatae Claudiopolitanae. Per Michaelem Sz. Némethi Notarium ms.*

Közli: dr. Török István.

KÜLÖNFÉLÉK.

Az országos ref. tanáregyesület augusztus 27. és 28-án tartja közgyűlését Sárospatakon, ahol a hírneves collegium és az egyházkerület látja vendégeül az ország minden részéből összesereglett református tanárokat: A közgyűlés gazdag programja több igen fontos kérdését öleli fel felekezeti oktatásunknak. A többiek között megvitatta még mindig vajudó kérdését egyházi énektanításunknak is. Az erre vonatkozó indítványt *Seprődi János*, a kolozvári collegium jeles tanára teszi meg, aki ennek a kérdésnek előbbrevitele körül eddig is nagy érdemeket szerzett. Gyűlés után kirándulnak a közgyűlés tagjai Borsiba, a II. Rákóczi Ferencz szülőházához és Széphalomra, a Kazinczy Ferencz sirjához. A gyűlés folyásáról jövő számunkban referálunk.

Müller Frigyes nyugalomba vonul. Müller Frigyes, az evangélikus szász egyház püspökét, főrendiházi tagot, aki 78 éves, saját kérelmére, agkorára való hivatkozással, nyugdíjazták. Müller Frigyes 1848. óta áll az evangélikus egyház szolgálatában. 1893-ban lett püspöke az ág. hitv. ev. szászoknak s 13 évig viselte ezen méltóságot. Egyháza érdekében igen nagy tevékenységet fejtett ki s ő kezdeményezte 1890-ben azt a szász naggyűlést is, a mely a szász politika magyarbarát fordulatát jelentette.

Az Irsay-ügyben nevezetesebb fordulat az elmult héten nem állott be. A helyi politikai lapokban megjelent a hiveknek a püspökhöz irt kérése, amelyben a régi okaik alapján szorgalmazzák a visszahelyezést. A templomi botránkozásoktól végleg elállottak a hivek; helyett vásárnaponként a *Tárkányi* Ferencz uram csűrében fognak összegyűlni, ahol Irsay fogja az istentiszteletet tartani. Így határozta ezt a csizmadia-szinben tartott gyűlése az Irsay-hiveknek.

Elhunyt író. *Thury* Zoltán író Budapesten f. hó 27-én reggel újabb irodalmunk nagy veszteségére elhunyt. A megboldogult a kolozvári ref. kollégiumban kezdte tanulmányait, de művészi hajlamai korán a színészi pályára vonták. Sok hányatás és szenvedés után az írói pályára lépett. Egymás után aratta diadalait szociális irányzatú tárczáival és szindarabjaival, amelyek közül legnevezetesebb a „Katonák” című drámája, amely pár évvel ezelőtt nagy sikert és feltűnést ért el, amennyiben a fényes katonatiszti élet nyomoruságait rajzolta nagy költői erővel.

Írásait mindig a szív mélyéből fakadó emberszeretet jellemzte. A szegények és ügyefogyottak szószólója volt. Nyugodjék békével!

Egyházmegyei választások. Vajdahunyadi eh-megyénk e héten tartott közgyűlésén *Bartha Lajos* elhunyt esperes afia helyébe *János Albert* hátszegi lelkészt választotta meg esperesének, jegyzőnek *Juhász Izidor* piskii lelkészt, tanügyi-előadónak *Kállay István* hozsdáti lelkészt. A nemzetiségi tengerben veszélyeztetett magyar református egyházmegye biztos, erős kezekbe adta a vezetést. Működésük elébe nagy és jogos várakozással néz egyházunk.

A nagyecsedti ref. egyház a debreczeni református egyetem számára augusztus 22-én 2000 korona alapítványt küldött be az ottani kollegium pénztárához.

Érdekes jelölés. Minden kommentár nélkül adjuk az alábbi hirt. Hódmezővásárhelyen öt ref. iskolai tanítónői állásra hirdettek pályázatot. Az állást még be se töltötték s két pályázó máris megfélebbezte a választást. A mint a Debreczeni Prot. Lap írja, *Kovács Mária* és *Kovács Juliánna* ref. tanítónők ugyanis az egyháztanácshoz felszólalást adtak be, mert a jelölésnél azon a czimen, hogy leánytestvérük áttért a kath. hitre s így az ő hitbeli hűségük is kétséges, a többi gyengébb pályázóval szemben őket nem jelölték. Testvérük különben katolikus emberhez ment nőül s innen az áttérése.

Sajtóhiba igazítás. Lapunk előbbi számában, a 281. oldalon, a nagyenyedi Ertesítő ismertetésének a végén, a *gr. Mikó Imre* 1862-diki főgondnoki beszédéből vett idézet, mely csonkán került ki a sajtóból, a kimaradt szavak betoldásával így hangzik:

Azoknak, a kik e kollegium sorsát intézik az ifjuságnak nevelésére befolyának, a hazafiságot mérséklettel, a tudást óvatossággal, a vallás é. nemzeti érdekek iránti fogékonyságot zolyosság-gal kell mulhatatlannul párosítaniok."

Szerkesztői üzenet.

K. J. — Dés. Nagy Károly, a felelős szerkesztő, családai ügyekben Nagy-Borosnyóra utazott. Ezt a számot *Kovács Dezső* ref. kollegiumi tanár szerkeszti. Ő felel a tartalomért.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 3578—1906.

TANKÖNYVAJÁNLÁS

a ref. iskolaszékek tiszteletes lelkész-elnökeihez és a kollegiumok elemi iskoláinak igazgatóságaihoz.

Földes Károly: „A számolás gyakorlókönyve“ című népiskolai tankönyvet szakszerű bírálat alapján elemi és népiskoláinkban tankönyvül való alkalmazásra ajánljuk.

Kolozsvárt, 1906. aug. hó 24.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 3452—1906.

KÖRRENDELET

valamennyi egyházmegye nagytiszt. Esperesi Hivatalának az országos közalapi és lelkészi gyámintézeti járulékoknak legkésőbb minden év december 20-ig a földhitelintézethez leendő beszolgáltatása iránt.

Már több ízben ismételve előfordult, hogy az országos közalapi és lelkészi gyámintézeti járulékok az illető kezelők által több egyházmegyéből csak az év végének legutolsó napjaiban szolgáltatottak be a Magyar Földhitelintézethez s e miatt a nevezett intézet az így elkészített összegeket részben a munka-torlódás, részben pedig a közben eső vasárnapi munkaszünet miatt feldolgozni nem tudván, csak a következő év első napjaiban és a következő év javára könyvelte el s e miatt a jelentő iver adatai a földhitelintézet számadásával összeegyeztethetők nehezen voltak, sőt a számadások egyes egyházmegyék részéről oly hátrálékokat tüntettek föl, melyek a valóságban fenn nem állottak. Minthogy pedig az országos közalap végrehajtó bizottsága, az elfogadott gyakorlat alapján a hátrálékos egyházakat segélyre sem ajánlja s e miatt már több ízben

olyan egyházközségek is maradtak ki a segélyezendőkhöz, a melyek valóságban nem, hanem csak a kezelők késedelmes eljárása miatt kerültek a hátrálékosok közé, hogy ezen visszas állapot megszüntessék, a főtiszteletű egyetemes konvent folyó évi április havában tartott ülésében 10. jkvi sz. alatt elrendelte, hogy *ugy a közalapi, valamint a gyámintézeti járulékok minden év decz. 20-ig a Magyar Földhitelintézethez föltétlenül beszo-gáltassanak.*

Midőn ezen határozatot a nagytiszteletű Esperesi Hivataloknak külön is tudomására hozzuk, egyuttal előre kijelentjük, hogy a rendelet be nem tartása esetén, a mulasztókkal szemben a legszigorubb eljárást lesz igazgatótanácsunk kénytelen fogamatba venni.

Kolozsvárt, 1906. aug. hó 20 án.

Dr. Bartók,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

Sz. 895—1906.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezett *kibédi* egyházközség kántori állomására pályázat nyitattik.

Dijlével szerinti javadalom: tisztességes lakás, megfelelő gazdasági épületekkel, 146 □ öl kerttel. Földhaszonélvezet 16 h. 420 □ öl szántó, rét, legelő, erdő értéke 80 kor. Kézpénz az egyházközség pénztárából havi előleges részletekben 1010 kor., temetési stóla átlagos értéke 20 kor., összesen 1110 kor.

Kötelességei a kántornak: a rendes kántori teendőknön kívül, a lelkésznek a vallástaniásban segédkezni, az iskolában az egyházi éneket tanítani, lelkész helyett szükség esetén templomozni, dalkört szervezni és vezetni.

Pályázati határidő 1906. szept. 24.

Folyamodványok keresztlevéllel, képesítéssel és szolgálati bizonyítvánnyal felszerelve nt. Ravasz János esperes aához küldendők Nyárádszerezdába.

Kolozsvárt, 1906. aug. 26-án.

Dr. Bartók, püspök.

MEGHÍVÓ

a marosi egyházmegyei Egyházi Értekezlet fiók-köri Elnökségeihez, a marosi egyházmegyébe kebelezett egyházközségek Lelkészeihez s az egyházmegyei ért. Választmány igen tisztelt tagjaihoz intézve.

Értesítjük a fentemlített kedves atyafiakat arról, hogy *marosi egyházmegyénk egyh. értekezleti Választmánya* f. évi szept. hó 6-án reggel 9 órakor Marosvásárhelyt, az egyházmegye tanácstermében ülést tart.

Tárgyak: 1. Az egyházmegyei fiók-körök működésének számbavétele. (Előadó *Tóth László* ny.-karácsonfalvi lelkész.) 2. Az egyházmegyébe kebelezett anya-, társ-, leány-stb. egyházközségekben teljesített egyháztársadalmi munkásságról szóló lelkészi jelentések előterjesztése. (Előadó *Tóthfalusi József* m.-vásárhelyi lelkész.) 3. Pénztárnoki jelentés; ezzel kapcsolatban a mult évi számadások ellátása, jövő évi költségvetési előirányzat előkészítése, s a tagok számbavétele. (Előadó *Molnár Lajos* harasztkereki lelkész.) 4. Az őszi közgyűlés idejének, helyének és tárgysorozatának megállapítása. (Előadó *Csontos Olivér* e. m. gondnok, világi elnök és *Kovács László* koronkai lelkész.) 5. Indítványok.

Felkérjük a *fiók-körök elnökségeit*, hogy körük működéséről szóló és lehető részletesen tájékozó jelentéseiket *Tóth László* ny.-karácsonfalvi lelkész aához; lelkész aait pedig arra kérjük, hogy egyházközségeikben kifejtett munkásság eredményeit jelentésbe foglalva (vallásos felolvasások tartása, ev. ref. egyháztársadalmi intézmények u. m. temetkezési, női, ifjusági stb. egyesületek, gazda-körök szervezése) f. é. szept. 4-ig *Tóthfalusi József* m.-vásárhelyi lelkész aához, tapasztalataik, véleményeik kíséretében, részletes ismertetés kápcsan, beküldeni sziveskedjenek.

Marosvásárhelyt, 1906. aug. hó.

Tóthfalusi József,
eh. alelnök.

Csontos Olivér,
vil. elnök.

Tóth László,
eh. titkár.